Immanuël
Gemeente van het Levende Woord

Jesjoea de Messias, de Zoon van God

Hoofdstuk 1 - Messias Jesjoea: de zoon van Abraham en David
Er bestaat een wijdverbreid misverstand onder vele christenen, dat geloven in Jesjoea alles is wat we nodig hebben. Hoewel dit op zich juist is, moeten we ons hoeden voor een grote valkuil. Geloof in Jesjoea is eenvoudig, maar niet simpel! Jesjoea is een nakomeling van Abraham en David. En op grond van zijn gehoorzaamheid rechtens de erfgenaam van wat God Abraham en David beloofde. Geloof in Jesjoea is volgens de Bijbel principieel geloof in de heilsbeloften aan Abraham en David. Die heilsbeloften zijn de pilaren waarop het evangelie van Messias is gefundeerd. Zonder kennis van deze beloften is onze kennis van Jesjoea Messias niet goed mogelijk. In dit hoofdstuk zal ik deze grote waarheid uiteenzetten. We gaan daarom eerst naar het oude testament.

Het zaad van de slang en het zaad van de vrouw
Wij herinneren ons de woorden die JHWH God tot de slang sprak: “Omdat u dit gedaan hebt, bent u vervloekt onder al het vee en onder al het gedierte van het veld; op uw buik zult u gaan en stof zult u eten, zolang u leeft. En Ik zal vijandschap zetten tussen u en de vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen, en u zult het de hiel vermorzelen” (Genesis 3:15).

Het zaad van de slang bestaat uit mensen die niet in geloof wandelen. Het begon met Kaïn die een offer bracht dat niet uit geloof voortkwam. God sloeg geen acht op zijn offer (Genesis 4:5). In het nieuwe testament lezen wij: “Door het geloof heeft Abel God een beter offer gebracht dan Kaïn” (Hebreeën 11:4). De Bijbel staat vol met voorbeelden van mensen die dezelfde gezindheid hadden als die van Kaïn. Bijvoorbeeld koning Jerobeam die een eigen Godsdienst uitdacht met de daarbij horende offercultus (1 Koningen 12:25-32).

Het zaad van de vrouw bestaat uit mensen die wel in geloof wandelen. Echt geloof is principieel luisteren naar wat God zegt en daarnaar handelen. Abel, de jongere broer van Kaïn, is daarvan een goed voorbeeld: “Door het geloof heeft Abel God een beter offer gebracht dan Kaïn” (Hebreeën 11:4; Genesis 4:4,5). De Bijbel geeft ook veel voorbeelden van gelovigen die in het spoor van Abel wandelden (Hebreeën 11 geeft een opsomming van bekende geloofsgetuigen).

Er zou vijandschap zijn tussen het vervloekte dier en de vrouw, en tussen zijn nageslacht en haar nageslacht. In het Hebreeuws staat een woordspeling van twee keer hetzelfde werkwoord in combinatie met verschillende naamwoorden. Twee keer lezen we over ‘vermorzelen’ of ‘verpletteren’, maar de verplettering in de eerste combinatie (de kop verpletteren) is veel erger en definitiever dan de verplettering in de tweede combinatie (de hiel verpletteren). Het is een profetie die pas in vervulling ging toen het nageslacht Jesjoea, de nakomeling van de vrouw, de zondemacht (waarvan de slang het symbool is) een definitieve zware nederlaag toebracht! Deze nederlaag was verpletterend! De zonde werd machteloos gemaakt en veroordeeld.

Ogenschijnlijk leek de nederlaag die de wereld Jesjoea toebracht verpletterend. ‘Kom van het kruishout af als u de koning, de zoon van God, bent’, werd er honend geschreeuwd. Maar de vijanden van Jesjoea rekenden buiten God. God verloste zijn geliefde zoon door hem uit de doden op te wekken! Wat het zondige nageslacht van de slang met listige streken en Goddeloze acties aanrichtte, *leek* een toebrengen van een onherstelbare verpletterende nederlaag. De werkelijkheid was dat de kruisiging van Jesjoea slechts een vermorzeling of aantasting van de hiel was, terwijl de kop van de slang definitief vermorzelt en uitgeschakeld werd.

De apostel Paulus schrijft later aan de broeders in Kolosse: “Hij heeft de overheden en machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en zo over hen gezegevierd” (Kolossenzen 2:15). Jesjoea is overwinnaar! En met hem de vrouw! Want de vrouw is de bruid van het Lam! Zij is het hemelse Jeruzalem, alle gelovigen uit alle eeuwen die met het geestelijke nageslacht (enkelvoud) Jesjoea verbonden zijn.

De beloften van een land en een volk
In Genesis 11 lezen wij dat Terach het besluit nam om Ur, de stad van de Chaldeeën, te verlaten. Hij nam zijn zoon Abram met zich mee. Zij gingen in Charan wonen. Na de dood van zijn vader heeft JHWH Abram de opdracht gegeven om Charan te verlaten en te gaan naar een land, dat God hem wijzen zou. Alles waarmee hij vertrouwd was moest hij opnieuw opgeven. Eerst had hij de welvarende stad Ur, waarin hij was opgegroeid, moeten achterlaten. Nu moest hij Charan, waar hij lange tijd had geleefd (hij was inmiddels 75), verlaten. Abraham (de naam die hij later kreeg) verliet geen nomadenbestaan vol ontberingen, maar een welvarende stad met een zekere mate van comfort. De roeping had voor hem dus grote consequenties: *“Ga uit uw land en uit uw maagschap en uit uws vaders huis naar het land, dat Ik u wijzen zal” (Genesis 12:1, NBG).* Emigreren naar een land, waar hij een vreemde zou zijn, was een diep ingrijpende gebeurtenis, zeker na het leven dat hij al achter de rug had. Bovendien betekende het geen emigratie naar een nieuw vaderland. Het betekende wonen in een land (het land Kanaän) waarin hij een ‘*vreemdeling*’ zou zijn, iemand als het ware zonder paspoort en letterlijk zonder grondbezit. Verder moest hij al zijn familie achterlaten. Met recht kunnen wij zeggen dat Abraham God meer lief had dan zijn familie.

Wat God hiermee voor had, werd snel duidelijk gemaakt: *“Ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen, en uw naam groot maken, en gij zult tot een zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt zal Ik vervloeken, en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden.” (Genesis 12:1-3, NBG).* De vervulling van deze belofte liet lang op zich wachten. Dus Abraham moest geduld hebben.

Vóór de tijd van Abraham hebben de zondvloed (eigenlijk grote vloed) en de dagen daarna geleerd, dat het niet best gesteld was met de geweldeadige wereldbevolking. De Nieuwe Bijbelvertaling drukt het als volgt uit: “De HEER zag dat alle mensen op aarde slecht waren: alles wat ze uitdachten was steeds even slecht” (Genesis 6:5,6). Na deze grote waterramp bleken de mensen hun eigen plannen te willen uitvoeren zonder rekening te houden met de wil van God. Ze wilden bij elkaar blijven, verenigd in één taal, en zelfs dat was hun niet genoeg. Ze zeiden: “Laten we een stad bouwen met een toren die tot in de hemel reikt. Dat zal ons beroemd maken, en dan zullen we niet over de gehele aarde verspreid raken” (Genesis 11:4). God daalde af om te kijken naar de stad en de toren die de mensen aan het bouwen waren (dezelfde mentaliteit zien we tegenwoordig in de wereld: het ene gebouw moet nog hoger en mooier worden dan het andere - MR). God ziet dat in een ander licht: “Dit is één volk en ze spreken

allemaal een en dezelfde taal, dacht de HEER, en wat ze nu doen is nog maar het begin. Alles wat ze verder nog van plan zijn, ligt nu binnen hun bereik. Laten wij naar hen toe gaan en spraakverwarring onder hen teweegbrengen, zodat ze elkaar niet meer verstaan. DE HEER verspreidde hen van daar over de hele aarde, en de bouw van de stad werd gestaakt" (verzen 6-8).

> Het woord 'wij' ('ons' in de NBG vertaling) komen we eerder tegen (Genesis 1:26; 3:22).
> De 'ons' houden engelen in die Gods dienaren zijn. God komt niet letterlijk naar beneden op aarde.
> Hij komt wel echt, maar doet dit in de persoon van een engel of in de personen van engelen.
> Op die manier komt God naar de wereld om aldaar in te grijpen. En dat was hard nodig ook.

God wilde een volk tot stand brengen dat wel naar hem zou luisteren en door wie hij zijn plan kon uitvoeren. God koos Abraham, die uit de lijn van Sem was, om uit hem een uitverkoren volk voor zijn naam te bouwen. Dit voornemen ligt besloten in de zin "Ik zal u tot een groot volk maken". Deze uitverkiezing zou niet op zichzelf staan. Het uiteindelijke doel is het scheppen van een volk dat mensen uit alle landen zal bevatten: "en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden" (Genesis 12:2-3).

Abraham liet zijn neef Lot het vruchtbaarste deel van het land kiezen. Dat was nobel van Abraham. Het getuigde vooral van het *geloof* van Abraham. Geloof in God die een bedoeling met de roeping van Abraham had. Want God deed vrij spoedig de volgende belofte aan de gelovige Abraham: "Sla toch uw ogen op, en zie van de plaats, waar u bent, naar het Noorden, Zuiden, Oosten, en Westen, want het gehele land, dat u ziet, zal Ik u en uw nageslacht voor altoos geven." (Genesis 13:14-16). In eerste instantie hield Abraham het minst goede deel van het land over. Niet als bezit maar als plaats waar hij als vreemdeling mocht leven. Door zijn geloof zag Abraham echter veel meer dan andere mensen. Hij zag een gebied dat zich uitstrekte waar zijn oog reikte; dat gebied zou eens zijn bezit zijn! Inclusief het vruchtbare deel dat hij Lot gunde! Abraham zou dus eerst vreemdeling en bijwoner, en veel later *bezitter* zijn van hetzelfde land! Een land dat veel groter zou zijn dan waarin hij zich bevond.

Sommige theologen zeggen dat het niet in Gods bedoeling lag dat Abraham zelf dat land zou krijgen. Zij beweren: God heeft alleen zijn nageslacht Israël dat land geschonken. Dat is nu verleden tijd. Zij lezen de belofte als volgt: u *in* uw nageslacht. Maar God zegt: "zal Ik u *en* uw nageslacht voor altoos geven". Het voegwoord is *en*, niet *in* ! De landbelofte was dus óók voor Abraham persoonlijk! De draai die sommigen aan deze belofte geven, vindt geen steun in de Heilige Schrift. De landbelofte geldt zowel voor Abrahams nakomelingen (Israël) als voor de aartsvader persoonlijk. Het nieuwe testament werpt veel licht op deze belofte. In de brief aan de Hebreeën staat: "Door het geloof is Abraham, toen hij geroepen werd, in gehoorzaamheid getrokken naar een plaats die *hij* ter erfenis zou ontvangen, en hij vertrok, zonder te weten waar hij komen zou." (Hebreeën 11:8). God heeft Abraham dus duidelijk een plaats beloofd die hij ter erfenis zou ontvangen. Abraham heeft bij zijn leven die erfenis echter nooit gekregen, want Stefanus zegt later: "Hij (God) gaf hem (Abraham) geen erfdeel daarin, *zelfs geen voet*" (Handelingen 7:5). Om zijn gestorven vrouw Sara te kunnen begraven, moest hij voor veel geld een stukje grond kopen (Genesis 23). God heeft Abraham een prachtige belofte gegeven, maar

Abraham heeft geen vierkante meter grond gekregen! Het is toch ondenkbaar dat God zomaar iets belooft zonder zijn belofte na te komen? God belooft een plaats, Hij belooft een land, en eeuwen later zegt Stefanus dat dezelfde Abraham gestorven is zonder dat hij de vervulling van deze belofte heeft mogen meemaken. Toch zegt ook Stefanus heel duidelijk dat het verhaal nog niet afgelopen is: “maar Hij beloofde het hem *en* zijn nakomelingschap tot een bezitting te geven” (zelfde vers). De belofte wacht dus nog op vervulling.

Als God iets beloofd, dan komt Hij zijn belofte na, vroeg of laat (Hebreeën 6:18). Dit inzicht is essentieel. Het heeft alles te maken met Gods gerechtigheid. Het Bijbelse begrip *gerechtigheid* is anders dan het moderne begrip gerechtigheid. Wij denken toch in de allereerste plaats aan het opleggen van straf. God denkt allereerst aan zijn *heil* voor de enkeling en zijn heil voor zijn volk. En dit heil is altijd ingebed in termen van Gods verbond. God rechtvaardigt Abraham. God sluit een verbond met hem. Gods heilig recht is ten diepste verwezenlijkt in de grote nakomeling van Abraham: Jesjoea Messias. Zonder hem blijft er slechts verbondenheid met Adam over: het inbegrepen zijn ‘*in Adam*’. Er ligt een zeer rijke betekenis in de nieuwtestamentische uitdrukking ‘*in Messias’*. Mensen van alle tijden die zijn verenigd met Messias, de nieuwe en feitelijk de enige echte Adam, maken deel uit van Gods nieuwe verbond en hebben deel aan Gods gerechtigheid: opheffing van de zonde en uitzicht op een stralende toekomst. Gods gerechtigheid staat als een huis – Gods huis.

De schrijver van de brief aan de Hebreeën gaat verder: “Door het geloof heeft hij vertoefd *in het land der belofte*, als in een vreemd land, waar hij in tenten woonde met Izak en Jakob, die *mede-erfgenamen waren van dezelfde belofte*” (Hebreeën 11:9). Onbevooroordeeld lezen maakt duidelijk dat God een letterlijk land heeft beloofd. Deze belofte wordt bevestigd in de Hebreeënbrief. We hoeven dus niet te twijfelen over wat God bedoelt. Daar komt nog bij dat er staat dat de zoon en kleinzoon van Abraham mede-erfgenamen waren van *dezelfde* belofte. Dezelfde belofte. Wij weten wat die belofte was. Dan ligt er maar één conclusie voor de hand: Deze drie gelovige mensen zullen een opstanding uit de doden krijgen, zodat zij, levend gemaakt, alsnog deze grote belofte kunnen ontvangen! Deze hoop van de aartsvaders werd de hoop van Israël, de hoop op de opstanding!

Het is dus zeker niet zo dat, zoals sommige uitleggers beweren, Abraham naar de hemel ging en dat dit de vervulling van die belofte zou zijn. Het is waar, de Hebreeënbrief spreekt van “een *hemels* vaderland” (Hebreeën 11:16). De betekenis van deze uitdrukking wordt soms verkeerd begrepen. Want *hemels* houdt niet in dat de bestemming van de gelovigen de hemel is. *Hemels vaderland* betekent in de Bijbel dat het om een vaderland gaat dat *God zelf*, in overeenstemming met zijn plan, heeft bestemd voor zijn volk. Het is een letterlijk land dat God heeft bestemd en beloofd aan zijn volk! In die zin is het hemels. Het is het land van God. Evenals het *koninkrijk der hemelen* het *koninkrijk van God* is.

Er staan nog veel meer teksten in het boek Genesis die over deze landbelofte spreken. In hoofdstuk 15 lezen wij dat Abraham een lijfelijke zoon zou krijgen, die zijn erfgenaam zou worden (vers 4). Uit deze lijfelijke zoon zou het volk Israël worden gebouwd. JHWH sluit een verbond met Abraham en zegt: “Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven, van de rivier van Egypte tot de grote rivier de Eufraat” (vers 18). Een gebied dat zich uitstrekt tussen de grens van Egypte en Irak!

In Genesis 17 lezen wij: “Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn” (vers 7). Een verbond zal worden opgericht tussen God *en* Abraham. Ook het gehele nageslacht van Abraham is in deze verbondsbelofte ingesloten: *en* uw nageslacht in hun geslachten. De lijfelijke zoon van Abraham, Isaak, wordt bedoeld en natuurlijk het talrijke volk dat uit hem zou voortkomen. Het verbond beperkt zich niet tot één enkele generatie. Het is een eeuwig verbond: uw nageslacht in hun geslachten.

De Messiasbeloften

In misschien wel het mooiste hoofdstuk van Genesis wordt de belofte met meer details herhaald.

Nadat Abrahams geloof op de proef is gesteld riep de Engel van JHWH van de hemel tot Abraham en zei: “Ik zweer bij Mijzelf, luidt het woord van JHWH: omdat gij dit gedaan hebt, en uw zoon, uw enige, Mij niet onthouden hebt, zal Ik u rijkelijk zegenen, en uw nageslacht zeer talrijk maken, als de sterren des hemels en als het zand aan de oever der zee, en uw nageslacht zal de poort zijner vijanden in bezit nemen. En met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden, omdat gij naar mijn stem gehoord hebt.” (Genesis 22:15-18, NBG).

De engel vertegenwoordigt God. De NBG heeft *Engel* met een hoofdletter weergegeven. In het Hebreeuws staat alles met kleine letters, vandaar dat de NBV*engel* met een kleine letter heeft. We moeten voorzichtig zijn dat we niet onze eigen interpretatie van *Engel* inlezen. Juist vanwege die hoofdletter zien sommigen in deze engel: Jesjoea. Maar deze uitleg stuit op onoverkomelijke bezwaren. In de eerste plaats zegt de tekst dit niet. In de tweede plaats leert het nieuwe testament duidelijk dat Jesjoea tweeduizend jaar geleden door God is*verwekt* in een Joodse vrouw: Maria (Lucas 1:35; Galaten 4:4). In de derde plaats wordt Jesjoea in de Hebreeënbrief onderscheiden van engelen. Pas ná zijn verhoging is Jesjoea “zóveel machtiger geworden dan de engelen als Hij uitnemender naam boven hen als erfdeel ontvangen heeft” (Hebreeën 1:4). “ver verheven boven de engelen omdat hij een eerbiedwaardiger naam heeft ontvangen dan zij” (NBV).

We doen er daarom verstandig aan niet aan ‘inlegkunde’ te doen en tevreden te zijn met de constatering dat deze engel, Gods bijzondere engel was die Hem representeerde. We komen de vertegenwoordiger van God eerder tegen in Genesis hoofdstuk 18.

Het is de moeite waard een aantal elementen uit de belofte, die de engel namens God aan Abraham doet, onder de loep te nemen.

1. God doet een eed: “Ik zweer bij Mijzelf, luidt het woord van JHWH”. God kan bij niemand zweren hoger dan hijzelf. Wanneer God zweert bij zichzelf dan kan niets of niemand deze eed annuleren.

2. De engel geeft een reden waarom God bij zichzelf zweert: omdat u dit gedaan hebt, en uw zoon, uw enige, mij niet onthouden hebt. Een werkelijk prachtige voorafschaduwing van het offer van Gods enige zoon Jesjoea dat tweeduizend jaar later werd gebracht.

3. In het geloof dat God zijn belofte zou nakomen heeft hij geofferd, overwegende dat God zijn zoon Isaak uit de doden zou opwekken. Zijn geloof werd hem tot gerechtigheid

gerekend. De gehoorzaamheid van Abraham om zijn enige zoon te offeren was voor God reden om Abraham rijkelijk te zegenen. Deze zegen bestond uit het talrijk maken van zijn nageslacht. Het beeld ‘als de sterren van de hemel en het zand aan de oever van de zee’ drukt uit dat de nakomelingen van de aartsvader een groot volk zouden zijn.

4. De engel spreekt uit Gods naam verder: “en uw nageslacht zal de poort zijner vijanden in bezit nemen”. Wanneer een heerser de poort van zijn vijanden in bezit had, dan heerste hij over de gehele stad. Het woord *poort* (een deel) staat voor *stad* (het geheel), een pars pro toto. Het woord*nageslacht* heeft in eerste instantie een enkelvoudige betekenis. Het kan geen betrekking hebben op Isaak, omdat deze de poort van zijn vijanden nooit in bezit heeft genomen.

5. De engel eindigt met te zeggen tegen Abraham: “En met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden, omdat gij naar mijn stem gehoord hebt” (Genesis 22:18). Gods zegen betreft eerst Israël. Uit Israël wordt de Messias Jesjoea geboren. Jesjoea bracht de reiniging der zonden tot stand. Daardoor werd de weg geopend voor alle gelovige mensen uit alle volken om gezegend te worden samen met de gelovige Abraham. “Want niet door de wet had Abraham of zijn nageslacht de belofte, *dat hij een erfgenaam der wereld zou zijn,* maar door gerechtigheid van het geloof” (Romeinen 4:13).

Het nageslacht in enkelvoud
De heilsbeloften die God aan Abraham heeft gedaan zijn heel erg belangrijk. Zoals de pilaren waarop een gebouw rust, zijn deze beloften de *basis* of het*fundament* van het evangelie. Dit verklaart waarom de naam van Abraham zo dikwijls in het nieuwe testament wordt genoemd. Hij is niet alleen de stamvader van Israël, maar ook “de drager der beloften” (Hebreeën 7:7). Paulus schrijft aan de gemeenten van Galatië: “Nu werden aan Abraham de beloften gedaan en aan zijn zaad.” (Galaten 3:16). Een weerklank van de beloften waarover wij lezen in het boek Genesis.

Het evangelie staat dus niet los van Genesis. Vele christenen in deze tijd maken het nieuwe testament los van het oude testament. Ogenschijnlijk hechten zij nog wel een zekere waarde aan het lezen van het oude testament, maar als het erop aan komt vinden zij dat zij zonder kunnen. Het nieuwe testament maakt in werkelijkheid een onverbrekelijk deel uit van het oude testament. Een huis kan niet worden gebouwd zonder fundering; het goede nieuws van het koninkrijk kan niet worden begrepen zonder kennis te hebben van de basisbeloften aan Abraham!

David was een nakomeling van Isaak en heeft eeuwen later als koning van Israël wel geheerst over zijn vijanden. Maar ook de regering van deze nakomeling was nog maar een voorlopige vervulling. God had aan David beloofd: “Wanneer uw dagen vervuld zijn en u bij uw vaderen te ruste bent gegaan, dan zal Ik uw nakomeling, uw eigen zoon, na u doen optreden, en Ik zal zijn koningschap bevestigen” (2 Samuël 7:12). En: “Uw huis en uw koningschap zullen voor immer bestendig zijn voor *uw* aangezicht, uw troon zal vast staan voor altijd” (vers 16). Een interessante tekst: ‘*uw* aangezicht’. Lang na zijn dood zal David de ultieme vervulling van deze belofte met eigen ogen zien!

De profeet Ezechiël schreef tijdens de Babylonische ballingschap (zesde eeuw voor Messias, vier eeuwen na David): “Dan zal Ik (God) één herder over hen aanstellen, die hen weiden zal: mijn knecht *David.* Die zal hen weiden, die zal hun herder zijn. Ik, JHWH, zal hun tot een God zijn, en mijn knecht David zal vorst wezen in hun midden.” (Ezechiël 34:23-24). David was al lang gestorven. De naam staat dus voor de (nieuwe) David die komen moest: Jesjoea. Jesjoea is de bedoelde wereldkoning, voortgekomen uit het geslacht van David. Jesjoea is ‘Silo’ volgens de belofte aan Juda gedaan: “De scepter zal van Juda niet wijken, noch de heersersstaf tussen zijn voeten, totdat Silo komt, en hem zullen de volken gehoorzaam zijn.” (Genesis 49:10).
Silo betekent *rust* of *vrede* en heeft betrekking op de Messias in zijn vrederijk.

Paulus schrijft aan de gemeenten in Galatië: “Nu werden aan Abraham de beloften gedaan en aan zijn zaad”. De beloften zijn dus geldig zowel voor Abraham zelf als voor zijn nageslacht. Paulus wil een heel belangrijk punt duidelijk maken en beklemtoont: “Hij zegt niet: en aan zijn zaden, in het meervoud, maar in het enkelvoud: en aan uw zaad, dat wil zeggen: aan Messias”. In Genesis 22 lezen wij: “En met uw *nageslacht (*Hebreeuws: *zera;* Grieks: *sperma)* zullen alle volken der aarde gezegend worden” (18). In eerste instantie zou je kunnen denken dat*zar’akha (*uw nageslacht; Grieks *tooi spermati* sou – aan uw nageslacht) op de nakomeling Isaak slaat. Maar alle volken der aarde waren nog niet gezegend ten tijde van Isaaks leven. Het *zaad* moet dan betrekking hebben op de uiteindelijke vervulling van de belofte: *Messias.* En dat is precies wat Paulus betoogt. De apostel spant zich in om duidelijk te maken dat de erfenis niet afhangt van de wet, maar van de belofte! En juist door een belofte heeft God aan Abraham zijn gunst bewezen (Galaten 3:18).

Paulus komt aan het eind van Galaten hoofdstuk 3 tot geweldige rijke uitspraken:“door het geloof en in Messias Jesjoea bent u allen kinderen van God. U allen die door de doop één met Messias bent geworden, hebt u met Messias bekleed. Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Messias Jesjoea. En omdat u Messias toebehoort, bent u nakomelingen van Abraham, erfgenamen volgens de belofte” (verzen 26-29, NBV).

1. U bent allen zonen van God, door het geloof, in Messias Jesjoea.
2. Want u allen, die in Messias gedoopt bent (de gedoopte gelovigen zijn overgebracht van de doodssituatie naar de levenssituatie), hebt u met Messias bekleed. Een krachtig beeld om te laten zien, dat wij Messias als het ware aan moeten doen, zodat wij volledig één met hem zijn. Eerst leggen we het oude kleed van het leven naar het vlees af en daarna doen wij Messias aan.
3. God maakt hierbij geen onderscheid tussen Jood of Griek, mannelijk of vrouwelijk.
4. U bent allen één in Messias Jesjoea. Zij zijn verenigd met de Heer Jesjoea Messias om zijn broeders en zusters te zijn en te delen in zijn heerlijkheid. Wie zich met hem heeft bekleed, is voortaan “*in* Messias” zoals Paulus dat op verschillende plaatsen noemt (bijvoorbeeld Efeziërs 1:13, NBG).
5. Indien u van Messias bent (= verbonden met Messias), dan bent u (meervoud) zaad van Abraham (het meervoud van de belofte komt tot uitdrukking in de verbintenis van allen in Messias Jesjoea. (Rom. 6).
6. en naar de belofte *erfgenamen* (de erfenis is eeuwig leven in Gods koninkrijk op aarde).

Zoals wij in Romeinen 6 hebben gezien, is het noodzakelijk door de doop en een leven van gemeenschap met de Heer, samen te groeien “met hetgeen gelijk is aan zijn dood”, want alleen

dan zullen wij voor God levend zijn in zijn zoon. En alleen dan zijn wij waarachtige broeders en zusters in Messias. Niet primair in de zin van lid van een bepaalde kerk, maar werkelijk verbonden met hem. Allen die met Messias Jesjoea zijn verbonden, vormen tegelijk een geestelijke familie in verbondenheid met elkaar. En deze familie is de echte Gemeente.

Hoofdstuk 2 - De gestalte van God

"Laat die gezindheid bij u zijn, welke ook in Messias Jesjoea was, die, in de gestalte Gods zijnde,

***niet heeft overwogen** de gelijkheid met God met geweld **te roven**,*

c. maar zichzelf ontledigd heeft,
*   **b**. de gestalte van een dienstknecht aannemend,*
*   **a.** de mensen gelijk geworden.*
*   **a.** En in zijn uiterlijk als een mens bevonden,*
*   **b.** heeft hij zich vernederd,*
***c. en is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de dood van het kruishout**.*

Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam geschonken, opdat in de naam van Jesjoea zich alle knie zou buigen van hen, die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden: Jesjoea Messias is Here, tot eer van God, de Vader!" (Fil. 2:5-11)

Een hymne als onderwerp

In dit hoofdstuk zal ik aandacht besteden aan deze passage uit de brief van Paulus aan de Filippenzen. Waarschijnlijk is de passage gebaseerd op een hymne. Ik heb de hymne in de vorm van een schema afgedrukt, zodat zij ons kan helpen bij een beter verstaan ervan. In een hymne worden lang niet altijd strakke chronologische regels toegepast. Er zijn goede redenen om in de verzen 7 en 8 een bepaald patroon te zien volgens het schema: ***c b a, a b c***

De poëtische structuur ***c b a*** hoort bij elkaar en is één geheel.
Eveneens de structuur ***a b c***.

Beide delen, dus ***c b a*** en ***a b c*** zijn op hun beurt ook overeenkomstig, maar dan in spiegelschrift.
Deze stijlfiguur heet een *chiasme*.

De gezindheid van Messias

De gelovigen te Filippi waren in menig opzicht een voorbeeld. Desalniettemin vindt Paulus het nodig hen op te roepen om "eensgezind te zijn, één in liefdebetoon, één van ziel, één in streven, zonder zelfzucht of ijdel eerbejag". Hij gaat verder met te zeggen: "doch in ootmoedigheid achtte de een de ander uitnemender dan zichzelf; en ieder lette niet slechts op zijn eigen belang, maar ieder (lette) ook op dat van anderen" (Filippenzen 2:1-4, NBG).

Juist deze eigenschappen vinden we bij Jesjoea Messias tijdens zijn publieke optreden in Israël. Jesjoea heeft een voorbeeld laten zien aan zijn tijdgenoten. Maar ook de discipelen die hem zelf nooit hadden ontmoet, de Filippenzen, schildert Paulus de gezindheid van Messias Jesjoea: "Laat die gezindheid bij u zijn, welke ook in Messias Jesjoea was*"*.

Mijns inziens gaat het in Paulus' brief over de gezindheid van de *mens* Jesjoea Messias. Niet vreemd, want dat was wat de discipelen waarnamen in de omgang met hun Meester.

Vergelijken van Schriftplaatsen
Paulus noemt Adam "een beeld van de komende" (Romeinen 5:14). Wie die*komende* is blijkt al meteen uit wat volgt: "veel meer is de genade Gods en de gave, bestaande in de genade van de ene *mens*, Jesjoea Messias, voor zeer velen overvloedig geworden" (vers 15). Aan Timoteüs schrijft Paulus: "Want er is één God en ook één middelaar tussen God en mensen, de *mens* Messias Jesjoea, die Zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen" (1 Timoteüs 2:5). *Mens* Messias Jesjoea! Waarom zouden we dan niet denken dat Paulus in zijn brief aan de Filippenzen dezelfde mens Jesjoea Messias bedoelt?

Velen beweren dat Jesjoea God was die mens werd. Sommigen zeggen dat er geen grotere nederigheid bestond dan toen de voormenselijke Jesjoea besloot om mens te worden.

Er zijn echter ernstige bezwaren in te brengen tegen deze uitleg. Een gezindheid van een veronderstelde voormenselijke Jesjoea zou zich namelijk hebben onttrokken aan de waarneming van de discipelen. Wat valt er voor de discipelen na te volgen wanneer zij zouden denken aan de incarnatie, de gebeurtenis 'God werd mens'? De discipelen zijn mensen en hebben een voorbeeld nodig van een *mens* ! Indien Paulus met een voorbeeld van een niet-mens zou zijn gekomen, wat zouden zijn lezers daaraan hebben gehad? Hun voorbeeld was het voorbeeld van de mens Jesjoea!

Een Bijbelse uitleg
De titel van dit hoofdstuk luidt: de gestalte van God. De vraag is: wie is deze gestalte? God of een mens?

Deze vraag is van belang. In het algemeen wordt bij dit woord 'gestalte', dat éénmaal in het nieuwe testament voorkomt, gedacht aan een hemelse persoon, Messias in zijn bestaanswijze voordat hij mens werd. Er wordt dan gewezen op het Griekse woord *morphe* dat elders niet voorkomt in de brieven van Paulus. Het gebruik van juist dit woord 'morphe' zou bedoeld zijn om de lezers aan het voormenselijke bestaan van Messias te doen denken. Hieronder geef ik redenen waarom in een andere richting moet worden gedacht.

Jesjoea was in de "gestalte [*morphe*] van God". Dat lijkt mij een zinspeling op Genesis 1:26. "En God zei: Laat ons mensen maken naar ons beeld (Hebreeuws:*tselem)*, als onze gelijkenis". De Griekse Septuaginta vertaling (ruim 200 voor Chr.) heeft voor *tselem* het woord *eikoon*. De eerste eeuwse Griekse vertaling van Aquila heeft de lezing *morphe* voor het Hebreeuwse *tselem.* Het Griekse woord *morphe* (gestalte, vorm, beeld, gelijkenis) is een synoniem van het Griekse woord *eikoon.*

Paulus noemt Messias "het beeld van de onzichtbare God" (Kolossenzen 1:15) en gebruikt voor *beeld* het Griekse woord *eikoon*. Zie ook hoofdstuk 3 van dit boek. Sommigen hameren erop dat Paulus niet het woord *eikoon* maar *morphe* gebruikt. Waarom gebruikt Paulus niet gewoon het woord *eikoon* als *beeld* wordt bedoeld? Wij zouden ook de vraag kunnen stellen waarom hij in zijn andere brief*eikoon* schrijft en niet *morphe*. Want een andere woordkeuze impliceert niet automatisch een andere betekenis. Evenals in de Nederlandse taal bestaat in de Griekse taal zoiets als een synoniem: verschillende woorden met dezelfde betekenis. Voor deze

mogelijkheid bestaan sterke redenen. In twee andere brieven van dezelfde apostel zien wij het nauwe verband tussen *morphe* en *eikoon.* Voorbeelden: "*gelijkvormig* [*summorphizo*] aan het *beeld* [*eikoon*] zijns Zoons" (Romeinen 8:29) en: "wij allen veranderen [*summorphizo*] naar hetzelfde *beeld* [*eikoon*] van heerlijkheid tot heerlijkheid" (2 Korintiërs 3:18). Ook als u geen Grieks kent, zult u de letters *morph* vrij makkelijk zien in de uitdrukking *summorphizo*. Dit lijkt mij ruimschoots voldoende bewijs dat *eikoon* en *morphe* synoniemen zijn. Daarbovenop komt het extra bewijs van Aquila in zijn weergave van het woord *beeld* met *morphe*.

Het is dan vergezocht om in het woord *morphe* een hemelse bestaanswijze van Jesjoea Messias te zien. Het ligt veelmeer voor de hand om Jesjoea als de tweede Adam te zien, als een mens dus, hetgeen in overeenstemming is met wat Paulus elders zegt over Jesjoea (1 Korintiërs 15:45-47). Evenals Adam was Jesjoea beelddrager van God. Alleen, Adam werd uit het stof der aarde geformeerd, terwijl Jesjoea in Maria werd verwekt.

Veel mensen zijn van mening dat Messias Jesjoea zich niet heeft vastgeklampt aan zijn voormenselijke hemelse positie, maar er afstand van gedaan heeft. De Nieuwe Bijbel Vertaling biedt steun aan deze uitleg. We lezen daar: "Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van". Ik heb al redenen gegeven waarom 'gestalte' niet op die hemelse positie duidt. Hieronder zal ik redenen geven waarom de vertaling *vastklampen* of *vasthouden* niet strookt met de bedoeling van Paulus.

Jesjoea, de tweede Adam, heeft het Gode gelijk zijn niet als een roof geacht (NBG). Wat betekenen deze woorden?

De uitdrukking "het *Gode gelijk* zijn" is eveneens een zinspeling en wel op Genesis 3:5. Daar zegt de slang: "Gij zult geenszins sterven, maar God weet, dat ten dage, dat gij daarvan eet, uw ogen geopend zullen worden, en gij *als God* zult zijn, kennende goed en kwaad". De eerste mens begeerde een positie die hij niet had, een positie die de slang aanduidt als "gelijk God". Jesjoea, de tweede mens, begeerde die positie niet en als gevolg van die heel andere gezindheid greep hij niet naar het verbodene. Jesjoea heeft niet overwogen aan God gelijk te zijn door een verboden handeling te plegen! Dát is de strekking van de ietwat onduidelijke vertaling "heeft het Gode gelijk zijn niet als een roof geacht".

Nu is het waar dat de NBV een andere lezing heeft: "Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van". Volgens velen betekent deze lezing dat Messias gelijk aan God was. Hij zou van deze gelijkheid aan God afstand gedaan hebben. Deze uitleg wordt gesteund door de NBV vertaling, en komt er dus op neer dat een hemelse Messias mens werd.

Deze vertaling is beslist niet de enig mogelijke. En Bijbels gezien zelfs niet juist.
Het Griekse woord voor *roof* (NBG, zie hymne bladzijde 24) of *vasthouden* (NBV) komt van het werkwoord *harpazo* dat *wegnemen* (Handelingen 8:39), *wegvoeren/wegrukken* (1 Thessalonicenzen 4:17), *grijpen* (Matteüs 11:12) of *roven* (Johannes 10:12) betekent. Het Griekse woord voor roof is *harpagmos.* Dit woord komt van het werkwoord *harpazo* dat dertien keer in het NT voorkomt. Bijvoorbeeld "geweldenaars *grijpen* ernaar" (Matteüs 11:12) en "de wolf *rooft* ze" [de schapen] (Johannes 10:12). Zelfs de Nieuwe Bijbel Vertaling heeft hier "proberen sommigen er zelfs met geweld beslag op te leggen" (Matteüs 11:12) en "de wolf valt de kudde aan" (Johannes 10:12).

Om deze reden moet de grondtekst mijns inziens vertaald worden met: Hij heeft niet overwogen om de gelijkheid met God met geweld te roven. De Leidse Vertaling heeft: “hij heeft zich niet de gelijkheid met God toegeëigend”. Deze vertaling is goed en betekenisvol, omdat daarmee de zinspeling op Genesis 3:5 volledig overeind blijft. De vertaling van de NBV maakt deze zinspeling onzichtbaar. En juist die zinspeling biedt de sleutel tot het verstaan van de passage! Want evenals elders in de brieven van Paulus gaat het om het contrast tussen het gedrag van Adam en de tweede Adam.

Op grond van zijn bijzondere affiniteit met de Vader had Jesjoea kunnen denken: ik ben troonopvolger, want God is mijn echte Vader; als ik de macht grijp zal mijn Vader mij steunen. Jesjoea was mens net als wij, en ook hij kende echte verzoekingen. Maar let eens op hoe Jesjoea met deze verzoekingen omging:

Toen Jesjoea bemerkte dat de Joden zouden komen en hem met geweld meevoeren om Hem koning te maken, trok Hij zich terug in het gebergte, geheel alleen (Johannes 6:15). Hij overwon de verzoeking en liet zich niet meesleuren door de populaire verlangens van het volk. Hierin ligt ook de verklaring van zijn antwoord op de vraag van Pilatus: “Mijn koninkrijk is niet van deze wereld” (Johannes 18:36). Jesjoea ontkende niet dat hij koning is, maar hij ontkende wel dat zijn koningschap volgens de politieke regels en intriges van de seculiere wereld tot stand komt.

Jesjoea moest geduld oefenen, want hij wist dat zijn koninkrijk later wel zou komen. Dezelfde soort verzoeking om het koningschap voortijdig te grijpen komen wij aan het eind van zijn leven tegen: “Hij is Israëls Koning; laat hij nu van het kruis afkomen en wij zullen aan hem geloven” (Matteüs 27:42).

Wat betekent *leegmaken*?

Kijk naar Jesjoea zoals hij leefde en handelde toen hij op aarde was tijdens zijn dienstwerk in Israël. In plaats van voortijdig iets te grijpen, op een manier die aansloot bij het denken van de wereld, waarvan Adam het prototype was, zag Jesjoea daar van af en gehoorzaamde God tot de dood aan het kruishout toe.

Dus: in plaats van het koningschap met geweld te grijpen door gebruik te maken van zijn onbegrensde van God ontvangen macht, heeft hij zichzelf *leeggemaakt* (Filippenzen 2:7; zie ook Johannes 6:15).

> Voor wie in de pre-existentie (het voorbestaan) van Messias geloven, betekent ontledigen (leegmaken) of ‘afstand doen van’ dat Messias zijn positie als God of engel in de hemel opgaf om mens te worden op aarde. Laten wij eens nauwkeuriger kijken naar dit door Paulus gebruikte woord.

Wat betekent dit: *leeggemaakt*? Dit *leegmaken* is gebeurd tijdens zijn aardse leven. Wij zien hierin opnieuw een weerklank, deze keer een echo van Jesaja 53:12 (“zijn leven heeft *uitgegoten* in de dood”). Het gaat in de profetie van Jesaja niet om een ‘leegmaken van God’, alsof God kan ophouden God te zijn, maar om een ‘leegmaken van de mens Jesjoea Messias’. M.a.w. het gaat om zijn leven prijsgeven aan het kruishout!

Velen zeggen dat Paulus een contrast schildert tussen ‘de gestalte van God’ en ‘de gestalte van een dienstknecht’. Maar als u het schema aan het begin van dit hoofdstuk goed bekijkt, dan ziet

u dat de tegenstelling een andere is: het contrast tussen *roven* en *ontledigen*. In dit gedeelte gaat het niet over het *mens*-zijn van Jesjoea maar over zijn *dienstknecht*-zijn.

> ***zichzelf ontledigd heeft***
> ***de gestalte van een dienstknecht aannemend***
> ***de mensen gelijk geworden***

De drie zinsdelen horen bij elkaar. Jesjoea was in de "vorm Gods" (Grieks: *morphe theou)* en nam de "vorm van een dienstknecht" (Grieks: *morphe doulou)* aan. Evenals Adam droeg Jesjoea Gods gestalte. Het contrast met Adam is duidelijk. Adam greep naar het verbodene en dacht hogerop te komen, namelijk als God te worden. Jesjoea onderwierp zich aan Gods wil, werd dienaar en zag af van het voortijdig als God te worden.

De discipelen wilden Jesjoea met geweld meevoeren om hem koning te maken. Jesjoea heeft niet overwogen om met geweld dit koningschap te grijpen. In plaats van grijpen naar de macht, heeft Jesjoea de andere weg gevolgd, namelijk de weg die zijn hemelse Vader had uitgestippeld. Jesjoea heeft God gehoorzaamd en zijn ziel (= leven) uitgegoten in de dood! Niet pakken van macht, maar opgeven van zijn leven!

Jesjoea kon zich als mens *ontledigen/leegmaken* door zijn *leven af te leggen* en dát is wat hij heeft gedaan. Evenals Paulus in synagogen sabbatten achtereen met de Joden gedeelten uit de Schriften behandelde, door aanhalingen uitleggende, dat de Messias moest lijden en opstaan uit de doden, zo behoren wij dezelfde methodiek toe te passen (Handelingen 17:2). Want het is juist het oude testament dat licht werpt op Paulus' woorden.

In Jesaja 53 lezen we: "omdat hij zijn leven heeft *uitgegoten* in de dood" (vers 12). Niet zijn zogenaamde Goddelijke 'attributen', maar *zichzelf* heeft Jesjoea leeggemaakt door zich over te geven aan een kruisdood. De uitdrukking "zijn leven uitgieten" komt overeen met "zichzelf leegmaken". "Zijn leven" is synoniem met "zichzelf". Hij heeft zijn leven prijsgegeven, zichzelf opgeofferd.

Het Hebreeuwse woord voor *uitgieten* is *garah*.
Bijvoorbeeld: "Daarop *goot* zij snel haar kruik *leeg* in de drinkbak" (Genesis 24:20).
"en *ledigden* de kist" (2 Kronieken 24:11).

Het uitgieten van bloed stond centraal in de offercultus en het woord sluit zich nauw aan bij de voorafgaande woorden: "Wanneer hij zichzelf ten *schuldoffer* gesteld zal hebben" (Jesaja 53:10). Vergelijk: "Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen *vergoten [ekchunno] wordt*" (Matteüs 26:28),*"uitgegoten"* (Lucas 22:20).

Jesjoea was rijk vanwege het feit dat hij Gods enige zoon was. Hij werd vrijwillig arm doordat hij de taak van diensknecht/slaaf op zich nam in plaats van zich koning te laten maken. Jesjoea werd om onzentwil arm, terwijl Hij rijk was (rijk *zijnde*, 2 Korintiërs 8:9). Hij was dus *tegelijk* rijk en arm! Hij werd arm ja, maar tijdens zijn áárdse leven. Toen hij arm werd, hield hij niet op Jesjoea te zijn, hield hij niet op in Gods gestalte te zijn. Hij nam vrijwillig een dienende taak op zich i.p.v. een heersende taak. Hij nam dit vrijwillige besluit niet als God, maar als mens! "Hij heeft onze zwakheden *op zich genomen* en onze ziekten heeft Hij gedragen" (Matteüs 8:17;

Jesaja 53:4). “Want wie is de eerste: die aanligt, of die dient? Maar Ik ben in uw midden als dienaar” (Lucas 22:27).

Deze uitleg is volledig in overeenstemming met Paulus’ woorden elders: “Want ik had niet besloten iets te weten onder u, dan Jesjoea Messias en *dien gekruisigd*” (1 Korintiërs 2:2). Dát is de ware vernedering.

De Ethiopiër las voor uit de profeet Jesaja: “In de *vernedering* werd zijn oordeel weggenomen” (Handelingen 8:33). Hij vroeg aan Filippus: van wie zegt de profeet dit? Filippus gaf hem een duidelijk antwoord: van Jesjoea! En bij “Jesjoea” dacht de evangelist zonder enige twijfel aan de mens Jesjoea.

De werkelijke tegenstelling is dus: *roven/zich toe-eigenen* versus *ontledigen/leegmaken*. Jesjoea heeft zich niet de gelijkheid met God toegeëigend, maar zich leeggemaakt! Zoals gezegd een zinspeling op Genesis 3:5 (“gij zult als God [*elohiem*] zijn”).

Wat betekent ”als God”?
Wat betekent “als God” zijn, kennende goed en kwaad? JHWH God (*JHWH elohiem*) wandelde in de hof, staat in Genesis 3:8 (NBG). Het woord *elohiem* betekent *God*, maar kan ook op engelen slaan. God wandelde in het paradijs, maar wie zagen en hoorden Adam en Eva feitelijk in die grote tuin? Dat moeten de engelen zijn geweest, want zij vertegenwoordigden God. Zoals later engelen door Abraham werden gezien (Genesis 18:1,2). Het leek het eerste mensenpaar uiterst aantrekkelijk om als die engelen te zijn! Ja, “als God’, “gelijk God”, in de zin van “gelijk de engelen”. Dan zouden zij een hogere status hebben gehad dan de status van mens die de hof moest beheren. Zij zouden dan veel meer op God lijken. Zij zouden als koningen heersen. Zij waren niet tevreden met de positie die God hen had toebedeeld. Ze wilden hogerop. De unieke slang, een door God gemaakt slim dier dat kon denken en praten, hield hen voor dat zij niet zouden sterven, maar juist heel wijs zouden worden. Zij hadden geen besef dat God hun langs een heel andere weg deze ‘promotie’ wilde geven. Hierover zal ik veel meer zeggen in hfdst 5.

Jesjoea maakt Gods doel met de mens duidelijk wanneer hij zegt: “Immers, in de opstanding huwen zij niet en worden zij niet ten huwelijk genomen, maar zij zijn *als engelen* in de hemel” (Matteüs 22:30). Jesjoea zegt niet dat de gelovigen *naar* de hemel gaan, maar dat zij in hun onstérfelijkheid net zo zullen zijn als de engelen die nu al onsterfelijkheid bezitten.

De fout van Adam was dus dat hij op zijn eigen manier dit verheven doel wilde bereiken. En liefst zo snel mogelijk. Hij wachtte niet totdat het licht op groen stond, maar stak meteen over. Herkenbaar menselijk gedrag.

Wat betekent “aan de mensen gelijk”?
Mijns inziens betekent de zinsnede “aan de mensen gelijk geworden” niet dat Jesjoea zijn hemelse positie opgaf. De hymne leert iets anders. Er staat niet dat Jesjoea eerst God was en daarna mens werd. Er staat: mensen (meervoud). Op grond van zijn hoge status (Gods enige zoon) had Jesjoea zich boven de mensen kunnen stellen. Dat deed hij niet, omdat zijn Vader iets anders van hem vroeg, namelijk gehoorzaamheid. Jesjoea gehoorzaamde zijn Vader en nam de beslissing niet anders dan andere mensen te zijn. Jesjoea wilde zich niet als koning boven de mensen stellen, maar nam het vastberaden besluit om mens onder de mensen te worden. Aan

de buitenkant was niet te zien dat hij door God verwekt was. Het gelijk worden aan de mensen ging zelfs zover dat God hem “tot zonde heeft gemaakt” (2 Korintiërs 5:21).

In spiegelschrift zien we dat de uitdrukking “in zijn uiterlijk als een mens bevonden” correspondeert met “de mensen gelijk geworden”. En evenzo: “heeft hij zich vernederd” met “de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen”. Het is deze verregaande solidariteit, deze vereenzelviging met zondaren, die centraal staat in de Bijbelse verzoeningsleer. En ‘leegmaken’ komt weer overeen met ‘gehoorzaam worden’.

Zijn verhoging
We hebben al eerder geleerd dat de reden van Jesjoea’s verhoging niet is gelegen in het feit dat hij Gods zoon is, maar in het feit dat hij zijn Vader *gehoorzaam* is geweest (“*Daarom* heeft God hem ook uitermate verhoogd“). De eerste Adam was ongehoorzaam, de tweede Adam was gehoorzaam. Paulus stelt Messias ten voorbeeld voor de gelovigen in Filippi. Was zijn hoge status van zoonschap (de gestalte van God) voldoende geweest voor zijn verheerlijking, dan had hij zijn gehoorzaamheid kunnen overslaan en direct de troon bestijgen! Maar dan zou hij in dezelfde valkuil zijn gevallen als Adam. Hetzelfde principe geldt voor de gelovigen: eerst gehoorzamen, dan de verheerlijking! Gods principe luidt: eerst het kruis, daarna de kroon! Daarom heeft God hem ook uitermate verhoogd. Of zoals de NBV zegt: hoog verheven. In de naam van Jesjoea zal alle knie zich buigen en alle tong belijden: Jesjoea Messias is Heer, tot eer van God, de Vader. Deze conclusie maakt duidelijk dat Jesjoea moet worden onderscheiden van God. Welnu, dit staat buiten kijf. Maar feitelijk wil Paulus in zijn brief iets anders aantonen: de enige ware God heeft zijn eniggeboren zoon *vanwege diens gehoorzaamheid* hoog verheven. Het is de gehoorzaamheid van Messias die de apostel zijn lezers ten voorbeeld wil stellen.

Een weerklank van Jesaja 45:23. “Want Ik heb gezworen bij Mij zelf, waarheid is uit mijn mond uitgegaan, een woord dat niet zal worden herroepen: dat voor Mij elke knie zich zal buigen, dat bij Mij elke tong zal zweren”. Dit verheven doel wordt bereikt door Gods gave bestaande in de genade van de ene mens, Jesjoea Messias (Romeinen 5:15).

Hoofdstuk 3 - Jesjoea: Gods icoon
De inwoners van Griekenland en Rusland zullen wat minder vreemd aankijken tegen het woord *icoon* dan wij. Maar wie heeft hier in het westen niet eens een *icoon* gezien? Een *icoon* is een gestileerde vlakke voorstelling van Messias of de heiligen in de Griekskatholieke (Byzantijnse) kerkelijke kunst. Het van oorsprong Griekse woord komt op tal van plaatsen in het nieuwe testament voor. Zo ook in de brief van Paulus aan de gemeente te Kolosse: “Hij is het beeld (Grieks:*eikoon*) van de onzichtbare God” (Kolossenzen 1:15-20).

Als we aan een *icoon* denken zouden we deze schildering kunnen associëren met Messias- en/of heiligenverering. Velen zien achter de voorstelling van Messias die hemelse persoon die God zelf is. En dan hebben we nog de ‘heiligen’, die onderscheiden worden van de gewone gelovigen. De Bijbel maakt geen onderscheid tussen ‘gewone’ gelovigen en heiligen. Maar daarover zal ik het in dit boek niet hebben. Waar ik het wel over zal hebben, is de Bijbelse betekenis van ‘beeld van God’.

Messias: Gods beeld
Evenals in zijn brief aan de Filippenzen ziet Paulus in deze brief Jesjoea Messias als *mens*. Met “het beeld van de onzichtbare God” bedoelt hij de mens bij uitnemendheid die Gods morele

heerlijkheid afstraalt. Messias representeert God zijn Vader. Hij toont ons Gods gezicht, de eigenschappen van de Vader. God is liefde; Messias laat in zijn leven zien dat God liefde is. God is heilig; Messias laat in zijn leven zien dat God heilig is.

In Kolossenzen 1:15 gaat het over Gods tweede (nieuwe) schepping. Het zou vreemd zijn als wij dat anders zouden lezen, want al Paulus' brieven gaan in wezen, en vaak expliciet, hierover. Evenals de eerste Adam is Messias, de tweede Adam, het beeld van de onzichtbare God. Hij is tevens "de eerstgeborene van heel de schepping".

Het woord *eerstgeborene* (Grieks: *prototokos*) is een familiewoord, hetgeen erop duidt dat Messias het *belangrijkste* lid is van Gods geestelijke familie. Jesjoea was niet in alle letterlijkheid de allereerste mens die ooit uit een vrouw is geboren. Het woord "eerstgeborene' wordt door Paulus in geestelijke zin gebruikt. Jesjoea is de voornaamste binnen Gods familie. Paulus plaatst Messias niet buiten Gods gezin maar daarbinnen. Messias behoort dus tot Gods schepping.

In hoofdstuk 13 zal ik uitleggen dat Efraïm in rang vóór Manasse werd geplaatst, niet omdat hij ouder zou zijn geweest dan zijn broer. Zo is het met Jesjoea: hij is de hoogste in rang en waardigheid. Hij is het begin en de belangrijkste van Gods geestelijke huisgezin.

Messias en zijn geestverwanten "zijn allen uit één" (Hebreeën 2:11, NBG). Hij die heiligt en zij die geheiligd worden hebben één en dezelfde oorsprong (NBV). Dat is op zich al bewijs dat de schrijver aan de Hebreeën Jesjoea Messias niet zag als God. "… *daarom* (cursief door mij) schaamt hij zich er niet voor hen zijn broeders en zusters te noemen wanneer hij zegt: 'Ik zal uw naam bekendmaken aan mijn broeders en zusters, u loven in de kring van mijn volk' (Hebreeën 2:11,12, NBV).

Paulus schrijft: "in hem zijn alle dingen geschapen". Het is duidelijk dat God de enige schepper is. In Gods voornemen ging het Hem altijd al om zijn nieuwe creatie, de nieuwe schepping in Messias. De eerste schepping was niet meteen af. Met het oog op Messias heeft God deze schepping tot stand gebracht; "in hem", met hem verenigd, is alles geschapen. Het doel van deze vereniging kon pas bereikt worden met de komst van de Messias. Het is zo overduidelijk dat de nieuwe schepping wordt bedoeld, dat hij het woord *nieuw* niet hoeft te gebruiken. Dit doet hij elders ook niet altijd: "Want hij heeft ons gemaakt tot wat wij zijn: in Messias Jesjoea geschapen om de weg te gaan van de goede daden die God mogelijk heeft gemaakt (Efeziërs 2:10). In vers 15 gebruikt Paulus overigens het woord *nieuw* wel. Zo ook in Galaten 6:16; 2 Korintiërs 5:17).

Het moet voldoende opvallen dat Paulus niet de schepping van Genesis 1 in gedachten heeft. Zou dat het geval zijn geweest, dan hadden we een opsomming verwacht van de planten, dieren en mensen die God heeft geschapen. Nee, Paulus spreekt hier over "tronen, heerschappijen, overheden". De heerschappijen, overheden en machten zijn niet de regeringen volgens het oude schema van deze wereld, maar overeenkomstig het nieuwe dat voortspruit uit Gods zegenrijke intentie. Zoals gezegd bestond die intentie al vóórdat God zijn schepping van Genesis 1 tot stand had gebracht. "Messias was van te voren gekend" (1 Petrus 1:20). Paulus predikt niet het feit dat God de schepper is van alle leven en adem, want dat is niet zijn evangelieboodschap. Paulus predikt het goede nieuws van het koninkrijk, en getuigt van de naam van Jesjoea, die de centrale plaats in dit koninkrijk inneemt.

Paulus schrijft in zijn brieven, en dus ook in Kolossenzen, over Gods heilsplan! Dus moeten wij ons openstellen voor de waarheid dat het in zijn verkondiging, ook in deze brief, om iets geheel nieuws gaat. Geen oude wijn, maar nieuwe wijn! Het gaat in Paulus' perikoop, die aanvangt met "hij is het beeld van de onzichtbare God" om *nieuwe* heerschappijen, die een essentiële rol zullen spelen in Gods toekomstige vrederijk op aarde. Onder de leiding van de vredevorst Jesjoea. Daar gaat Gods plan over!

In voorlopige zin zien wij dit rijk van vrede en gerechtigheid al gerealiseerd in de nieuwe levenssfeer waarin het geestelijke volk van Gods geliefde zoon is overgebracht: "Hij heeft ons gered uit de macht van de duisternis en ons overgebracht naar het rijk van zijn geliefde Zoon, die ons de verlossing heeft gebracht, de vergeving van onze zonden" (Kolossenzen 1:13,14, NBV).

Messias is de enige echte originele nieuwe mens; de gelovigen zijn *geadopteerde* nieuwe mensen (door wedergeboorte, Johannes 3:5,6; Efeziërs 2:10; 4:24). Alles of alle dingen (Grieks: *panta*) zijn aan Messias onderworpen. De volledig zichtbare realisatie hiervan zullen we pas zien bij Messias' wederkomst op aarde! Over die toekomstige definitieve nieuwe wereld zegt Paulus elders: "Want hij moet koning zijn totdat God alle vijanden aan zijn voeten heeft gelegd" (1 Korintiërs 15:25). Petrus zegt: "Dat is Jesjoea, die in de hemel moest worden opgenomen *tot de tijd aanbreekt* (cursief van mij) waarover God van oudsher bij monde van zijn heilige profeten heeft gesproken en waarin alles zal worden hersteld" (Handelingen 3:21).

Onder alles de eerste geworden

De eerstgeborene kreeg een dubbel deel van de erfenis. Wij weten dat het eerstgeboorterecht soms overging naar een jongere zoon, en dan kreeg de jongere zoon het recht dat normaliter de eerstgeborene toekwam. Jesjoea wordt hier 'eerstgeborene' genoemd. Dit woord 'eerstgeborene' overstijgt de betekenis die het normaliter heeft. Jesjoea is dus de erfgenaam (vergelijk Hebreeën 1:2). Hij is de erfgenaam van de nieuwe wereld. Jesjoea wordt dus de koning over alle landen en volken van planeet aarde. Dat bedoelt ook Petrus wanneer hij schrijft: "Maar wij vertrouwen op Gods belofte en zien uit naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont" (2 Petrus 3:13).

De term 'nieuwe hemel en nieuwe aarde' slaat op het geheel van de nieuwe wereld die God door zijn zoon tot stand zal brengen. De wereld zal radicaal veranderd worden. De opvatting dat de aarde op dat moment zal ophouden te bestaan, is niet Bijbels gefundeerd: "U hebt de aarde op pijlers vastgezet, tot in eeuwigheid wankelt zij niet" (Psalm 104:5).

Deze beeldrijke taal verkondigt een boodschap: de aarde wacht een eeuwige bestemming, een bestemming die wordt gerealiseerd met de wederkomst van Messias. "Generaties gaan, generaties komen, maar de aarde blijft altijd bestaan" (Prediker 1:4). Een geestelijke generatie wedergeborenen zal Gods vernieuwde planeet straks beërven.

Het woord *prototokos* drukt uit dat hij de eerste is van een reeks. Voor sommigen is dit een moeilijke boodschap. Hun denkbeeld verdraagt niet de Bijbelse zienswijze, dat Jesjoea, samen met zijn aangenomen broeders en zusters, deel uitmaakt van één en dezelfde Goddelijke familie. Maar dit is precies waarover Paulus schrijft en zijn lezers wisten dat!

Er is een overeenkomst tussen ‘de eerstgeborene der ganse schepping’ (Kolossenzen 1:15) en ‘de eerstgeborene uit de doden’ (Kolossenzen 1:18). Jesjoea is de belangrijkste en het begin van iets nieuws. God begon iets nieuws door Jesjoea van alle doden het eerst op te wekken:

“daarbij zeg ik niets anders dan wat volgens de profeten en Mozes moest gebeuren, namelijk dat de Messias zou lijden en sterven en dat hij als *eerste* van de doden zou opstaan om aan zijn eigen volk en aan de heidenen het licht te verkondigen” (Handelingen 26:23, NBV).

Daarom kunnen ook wij leven in hoop:
“Geprezen zij de God en Vader van onze Heer Jesjoea Messias: in zijn grote barmhartigheid heeft hij ons opnieuw geboren doen worden door de opstanding van Jesjoea Messias uit de dood, *waardoor wij leven in hoop”* (1 Petrus 1:3).
De hoop van een ware christen is dus dezelfde als de hoop die zijn heiland had: de opstanding!

“alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen” (vers 16c). Vergeet nooit dat God de schepper is, ook van deze nieuwe heilsorde. Alle dingen zijn *in*, *door* en *tot* (of: *voor*) Hem geschapen. Om reden dat het om de nieuwe schepping gaat (in Hem), moet ik ‘door’ in dit licht uitleggen. God brengt het heil tot stand, niet doordat Messias verantwoordelijk zou zijn voor de zes scheppingsdagen, maar door zijn *gehoorzaamheid* (zie ook Romeinen 5:19). God heeft alle dingen *met het oog op* Jesjoea geschapen. Al Gods daden, door de hele geschiedenis heen, krijgen hun diepe en laatste betekenis dankzij de gehoorzaamheid van Messias. In die zin moeten wij in Paulus’ brief *door* (Grieks: *dia*) zien. Alles is *tot Hem*geschapen. Maar zelfs dan vergeet Paulus geen moment dat Messias eens zichzelf zal onderwerpen aan de enige God die ook zijn God is (1 Korintiërs 15:28). Vanuit Gods intentie komt Zijn nieuwe schepping door Messias tot stand.

De mens Jesjoea was in Gods gedachte al aanwezig vóórdat wij er waren. In Gods plan was dat al zo bestemd, maar in werkelijkheid moest het nog gebeuren. “Hij is vóór alles” (vers 17). Jesjoea was in Gods plan van meet af aan dominant aanwezig. God was de enige die dat wist. Later heeft God zijn bedoeling bekend gemaakt aan Abraham. Weer later aan de profeten van Israël. In Gods woord was Gods licht en Gods licht werd 2000 jaar geleden belichaamd in een mens van vlees en bloed, Jesjoea van Nazaret, Gods enige zoon. Ook in een brief aan Timoteüs zegt Paulus dit: “de genade, die ons in Messias Jesjoea gegeven is vóór eeuwige tijden, doch die nu geopenbaard is door de verschijning van onze heiland” (2 Timoteüs 1:9,10).

De gehele schepping is gericht op de komst van Jesjoea. Toen God Adam schiep had Hij de laatste Adam al op het oog. Jesjoea zou de voltooiing worden van de onvoltooide mensheid. Zonder Jesjoea zou de schepping een mislukking zijn. Daarom vergissen mensen zich die zeggen dat religies zonder Jesjoea gelijkwaardig zijn aan het Bijbelse christendom. Gods woord werd mens, en deze mens verwezenlijkte in zijn leven en dood de volmaaktheid. Deze volmaaktheid zal door Gods genade ook bereikbaar zijn voor allen die hun vertrouwen in de zoon stellen: “omdat God voor ons iets beters had voorzien, en hij hen niet zonder ons de *volmaaktheid* wilde laten bereiken” (Hebreeën 11:40).

Zo werd Jesjoea, de belichaming van Gods voornemen, de eerste van Gods nieuwe schepping. De eerste van een serie, want anderen volgen: “Want die Hij te voren gekend heeft, heeft Hij ook te voren bestemd tot gelijkvormigheid aan het beeld van zijn zoon” (Romeinen 8:29).

Paulus schrijft iets eerder in hetzelfde hoofdstuk op prachtige wijze over deze nieuwe schepping (Romeinen 8:18 vv – de moeite waard om te lezen, omdat Paulus hier niet alleen over individueel heil schrijft maar ook over de vernieuwing van de gehele schepping – in Gods heilsplan gaat het een niet zonder het ander).

Tenslotte vat Paulus het hoogtepunt van Gods plan samen: "in hem heeft heel de volheid willen wonen en door hem en voor hem alles met zich willen verzoenen, alles op aarde en alles in de hemel, door vrede te brengen met zijn bloed aan het kruis" (Kolossenzen 1:20). De apostel schrijft hier over verzoening en vrede in de ruimst mogelijke zin: mensen en engelen tezamen leven in perfecte harmonie met Gods wil.

Hoofdstuk 4 - De schittering van Gods luister

> *"Op velerlei wijzen en langs velerlei wegen heeft God in het verleden tot de voorouders gesproken door de profeten, maar nu de tijd ten einde loopt heeft hij tot ons gesproken in zijn Zoon, die hij heeft aangewezen als enig erfgenaam en door wie hij de wereld heeft geschapen. In hem schittert Gods luister, hij is zijn evenbeeld, hij schraagt de schepping met zijn machtig woord; hij heeft, na de reiniging van de zonden te hebben voltrokken, plaatsgenomen aan de rechterzijde van Gods hemelse majesteit, ver verheven boven de engelen omdat hij een eerbiedwaardiger naam heeft ontvangen dan zij"* (Hebreeën 1:1-4, NBV)

In Jesjoea schittert Gods luister

God heeft in het verleden vele malen en op vele wijzen door de profeten tot de voorouders van Israël gesproken. De neerslag van dat spreken vinden we terug in de boeken van het oude testament. Gods spreken door de eeuwen heen was in fragmenten, in gedeelten. De beloften aan Adam, Abraham en David gaven afzonderlijke stukken informatie, elk passend in de bestaande situatie. De boodschappen van de profeten vulden de details in. Het was een trap die leidde naar het hoogste punt: het spreken in zijn zoon Jesjoea. Geen hogere openbaring is mogelijk.

God heeft in hem volledig gesproken. "Nu de tijd ten einde loopt", staat er in de NBV. De NBG volgt het Grieks meer letterlijk: "In het laatst der dagen". Wanneer we die vele dagen op een tijdlijn zetten, dan zien we aan het eind van die lijn iets bijzonders: God spreekt op de meest persoonlijke wijze tot ons. God kwam niet zelf naar de aarde. Nee dat niet, want wij kunnen zijn wezen niet aanschouwen. Hij heeft in het verleden af en toe zijn engelen gezonden die hem representeerden. Maar nu heeft hij zijn eniggeboren zoon geboren doen worden en in hem spreekt God tot ons zoals hij nooit eerder heeft gesproken. Het is het hoogtepunt van Gods spreken. Met de komst van Jesjoea breekt een nieuwe heilstijd aan die de profeten van Israël reeds hadden aangekondigd.

Deze zoon was een volstrekt uniek mens die door God is aangewezen als erfgenaam van de wereld. Oppervlakkig lezen brengt sommigen op de gedachte dat Jesjoea de schepper is geweest van het universum. Deze gedachte kan niet waar zijn, want JHWH is de enige schepper (Jesaja 44:24). Als we op een verkeerde manier lezen dan zitten we niet in de verhaallijn van het boek Hebreeën. Want de schrijver heeft het over Gods *zoon*, dat is de mens die uit Maria werd geboren. En deze mens is aangewezen als *erfgenaam*. Een erfgenaam kan niet intermediair (tweede schepper) zijn door wie God de wereld zou hebben geschapen. Schrijver van de brief aan de Hebreeën zegt niet dat Messias de hemel en de aarde heeft gemaakt. Het vers zegt

letterlijk: “door wie Hij (God) ook de *eeuwen* heeft geschapen”. Wat wordt gezegd is dat God, eer Hij door zijn Zoon sprak, de eeuwen van de menselijke geschiedenis tot stand heeft gebracht met Jesjoea als het middelpunt van zijn voornemen. Het is niet moeilijk om in te zien dat Messias’ leven, dood en koningschap over de wereld een groot impact heeft op *alle* eeuwen, het verleden, het heden en de toekomst. Hetzelfde beeld van Jesjoea als het kosmische centrum van Gods ontwerp voor de wereld komen wij tegen in Kolossenzen 1:15-18 (zie hoofdstuk 3).

De verwachting van alle ware gelovigen is dat Jesjoea Messias metterdaad vredevorst op aarde zal zijn. Alle gelovigen *die ooit hebben geleefd* zullen dan met hem regeren in zijn vrederijk. God realiseert door zijn geliefde zoon de ware *sjalom* (vrede) op aarde. Deze zoon, deze erfgenaam (Hebreeën 1:2), zal als Gods representant de aarde bezitten. De laatste van alle *eeuwen* (*aeonen*) is de nieuwe wereld. Het is veelbetekenend dat God in oudtestamentische tijden *niet* spreekt door een Zoon, maar dat pas doet aan het eind (Hebreeën 1:2). Onze aandacht wordt gericht op het volstrekt nieuwe dat God van plan is te maken, en wel door het heilswerk van zijn geliefde zoon Jesjoea. Paulus zegt: “De God die heeft gezegd: ‘Uit de duisternis zal licht schijnen’, heeft in ons hart het licht doen schijnen om ons te verlichten met de kennis van zijn luister, die afstraalt van het gezicht van Jesjoea Messias.*”* (2 Korintiërs 4:6). Deze zoon draagt Gods beeld en is erfgenaam van *de toekomstige wereld* (Hebreeën 2:5). Hij heeft, na zijn eenmalig offer voor de zonden, zijn plaats aan Gods rechterhand ingenomen, “waar hij *wacht op het moment* (cursief van mij) dat zijn vijanden voor hem tot een bank voor zijn voeten zijn gemaakt” (Hebreeën 10:12,13). Het gaat niet om de oude, maar om de nieuwe wereld. Over deze volmaakte toestand, deze voltooiing, lezen wij ook in Hebreeën 11:40.

Om een juist inzicht te krijgen wie Jesjoea *is,* is het de moeite waard eens goed te kijken naar een woord-voor-woord vertaling uit het Grieks van Hebreeën 1:3. Gods zoon is de afstraling van Gods heerlijkheid (*apaugasma tes dokses*) en de afdruk van Gods wezen (*charakter tes hupostaseoos*). Jesjoea is de weerkaatsing, afstraling of weerspiegeling van Gods heerlijkheid en de afdruk van Gods *hupostasis*. Het woord *hupostasis* duidt op Gods wezen. Heerlijkheid en wezen zijn parallellen, evenals afstraling en afdruk. Messias is dus niet de *hupostasis*, hij is de afdruk van de *hupostasis*. God is het origineel, Jesjoea is de kopie.

Vroegchristelijke theologen gebruikten het woord *hupostasis* en zeiden op hun kenmerkende speculatieve wijze dat er drie *hupostasen* zijn: de Vader, de Zoon en de Geest. Zij zeiden dat deze *hypostaseis* dezelfde essentie hadden en gebruikten hiervoor het woord *ousia.* Maar de Bijbel zegt dat er één *hupostasis* is: JHWH.

Jesjoea wordt in de Schrift ***mens*** genoemd, en hoewel je hem in zekere zin als ‘Goddelijk’ mag zien vanwege het feit dat hij een Goddelijke afkomst heeft, is dat niet hetzelfde als te zeggen dat hij dezelfde eeuwige Goddelijke essentie of natuur van de enige ware God deelde. Het is zaak om dit belangrijke onderscheid altijd voor ogen te houden.

De kwaliteit van Jesjoea’s bestaan is een gevolg van zijn dubbele erfenis: God was zijn Vader en Maria was zijn moeder. Het is een wonder waar wij niet bij kunnen; dat wonder moet onze ogen openen voor het feit dat Jesjoea een ander is dan de enige ware God. Hij was een mens van vlees en bloed; toen hij op aarde geboren was, was hij sterfelijk net als wij. Onsterfelijkheid werd hem later door de Vader*gegeven* (Johannes 5:26). Daarom kan de verhoogde en verheerlijkte Jesjoea al Gods aangenomen kinderen straks eeuwig leven schenken.

Trinitarische christenen, die Jesjoea zien als ‘God de Zoon’, (visie 1) zeggen dat wij Messias onvoldoende eren door hem de status van God te onthouden. Christenen die niet in de Drie-eenheid geloven, maar wel in een God die zich de ene keer manifesteert als Vader, de andere keer als Zoon en weer een andere keer als Heilige Geest (visie 2) verwijten ons hetzelfde. Overigens hebben door de eeuwen heen aanhangers van beide visies elkaar beschuldigd van ketterij.

Eren wij met onze zienswijze Messias onvoldoende? Het tegendeel is waar. Vooral het Johannes evangelie laat duidelijk zien dat Jesjoea in alles afhankelijk was van zijn Vader (bijvoorbeeld Johannes 5:19). Het is juist dit punt dat de Heer Jesjoea zelf erkende en zijn luisteraars wilde laten erkennen. Het ging hem om de eer van zijn God en Vader! Zonder het te beseffen eert juist wie de leer van de drie-eenheid aanhangt de enige ware God niet, omdat zij Jesjoea op hetzelfde niveau plaatsen als de Vader! Dit bedoel ik niet als een onsmakelijke verdachtmaking. Aan de hand van de Bijbel probeer ik een bewustmakingsproces op gang te brengen. Het hele leerstuk van drie *hypostasen* druist in tegen de teneur van het Johannes evangelie en ontwricht de boodschap van Jesjoea.

De brief aan de Hebreeën is geschreven omdat deze Joodse christenen eraan moesten worden herinnerd, dat God zijn Messias de meest verheven plaats heeft toegewezen. Eens minder dan de engelen, thans boven de engelen gesteld! Zie hoofdstuk 5 waar ik uitgebreider hierover schrijf. “hij heeft, na de reiniging van de zonden te hebben voltrokken, plaatsgenomen aan de rechterzijde van Gods hemelse majesteit, ver verheven boven de engelen omdat hij een eerbiedwaardiger naam heeft *ontvangen* dan zij” (Hebreeën 1:3,4).

De reden voor deze verhoging is gelegen in het feit dat de zoon gerechtigheid heeft liefgehad: “Gerechtigheid hebt u liefgehad en onrecht gehaat; *daarom*, God, heeft uw God u gezalfd met vreugdeolie, als geen van uw gelijken” (vers 9).

Hetzelfde redengevende woord ‘daarom’ vinden we in de beroemde profetie van Jesaja: “*Daarom* ken ik hem een plaats toe onder velen en zal hij met machtigen delen in de buit, omdat hij zijn leven prijsgaf aan de dood en zich tot de zondaars liet rekenen” (Jesaja 53:12).

Rest nog één opmerking. Vaak heb ik horen zeggen dat de schrijver van de brief Hebreeën Jesjoea identificeert met God. Men citeert dan vers 10 en volgende verzen:

“In het begin hebt u, Heer, de aarde gegrondvest en de hemel is het werk van uw handen. Zij zullen vergaan, maar u houdt stand …”. Dit is een citaat uit Psalm 102 waar het woord ‘Heer’ in het Hebreeuws JHWH is. Jesjoea is niet JHWH. Jesjoea is door God tot Heer en Messias *aangesteld* (Hand. 2:36). De brief aan de Hebreeën geeft een consistent beeld: Jesjoea is door zijn gehoorzaamheid tot erfgenaam van alle dingen gesteld. En dat allemaal is het werk van de enige God, JHWH.

Is Jesjoea God? Echt niet! Sommigen raken uit het spoor dat de Hebreeënschrijver consequent volgt. Bedoeld is dat God zijn zoon bestemt tot wereldkoning in zijn nieuwe schepping. Op metaforische wijze wordt geschreven over de oude samenleving die ‘als een mantel zal worden opgerold’, de aarde en de hemel die ‘als een gewaad zullen worden verwisseld’. Er komt een nieuwe samenleving, elders in het nieuwe testament aangeduid als ‘een nieuwe hemel en een nieuwe aarde’, waar gerechtigheid woont (2 Petrus 3:13). In deze mondiale nieuwe samenleving

(de komende wereld, Hebreeën 2:5) is Messias de koning! Dat is de 'troon' die in Hebreeën 1:8 aan de zoon wordt beloofd.

In Hebreeën 1:5 lezen we over Messias' terugkomst op aarde: "Maar wanneer hij de eerstgeborene de wereld *weer* binnenleidt, zegt hij: 'Laten al Gods engelen hem eer bewijzen.'" Messias draagt Gods beeld en mag in gedelegeerde zin 'God' worden genoemd. Maar dat gold in zekere zin ook voor de rechters van Israël (Psalm 82:6; vergelijk Johannes 10:34 waar Jesjoea zelf het woord 'God' in deze afgeleide zin bezigt). Aan het eind van de brief wordt geschreven over 'het onwankelbare koninkrijk' (Hebreeën 12:27,28). Messias wordt de onwankelbare koning in dat onwankelbare koninkrijk op de nieuwe aarde. De Hebreeënbrief schrijver roept de lezers op reikhalzend uit te zien naar 'een beter vaderland: het hemelse', evenals de vroegere gelovigen hebben gedaan (Hebreeën 11:16). Dat betere vaderland is op de vernieuwde aarde; het is 'hemels' omdat het niet door mensen maar door God is beschikt. Op de nieuwe aarde, in Gods vernieuwde samenleving op deze aarde waar vrede en gerechtigheid wonen, zal Gods majesteit stralen. Wie Hij is, zien we bovenal in zijn zoon, die de schittering is van Gods luister.

Hoofdstuk 5 - Wat is de mens?
In dit hoofdstuk zal ik drie fundamentele teksten bespreken die als schakels van een onverbrekelijke ketting moeten worden gezien: Genesis 1, Psalm 8 en Hebreeën 2.

Genesis 1
"God zei: 'Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.' God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen. Hij zegende hen en zei tegen hen: 'Wees vruchtbaar en wordt talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.' "

Wij lezen hier: "*God* zei". Het woord 'God' komt van het Hebreeuwse woord *elohiem*. Dit woord staat in het meervoud. Toch wil dit niet zeggen dat *elohiem* op meerdere Goden slaat. Dat blijkt al uit het gebruik van het werkwoord in het enkelvoud: God *zei* (derde persoon enkelvoud). *Elohiem* staat in het meervoud, maar is enkelvoudig in betekenis. Zowel Gesenius (standaardboek voor Hebreeuwse grammatica) als Brown, Driver and Briggs (autoriteit op het gebied van Hebreeuws) zeggen dat het meervoud de verscheidene eigenschappen van God opsomt en tevens een versterking ervan is. Een ander voorbeeld van een woord met een meervoudvorm maar enkelvoudige betekenis is *paniem* = gezicht.

Verderop in de Bijbel komen wij weerklanken tegen van Gods scheppingsactiviteit. De profeet Jesaja zegt bijvoorbeeld: "Zo zegt God, JHWH, die de hemel schiep en hem uitspande; die de aarde uitbreidde met alles wat daaruit ontsproot; die aan de mensen die daarop wonen, de adem gaf en de geest aan hen, die daarop wandelen" (Jesaja 42:5).

Weer veel later spreekt de apostel Paulus de inwoners van de stad Athene toe: "De God, die de wereld gemaakt heeft en al wat daarin is, die een Heer is van hemel en aarde, woont niet in tempels met handen gemaakt, en laat Zich ook niet door mensenhanden dienen, alsof Hij nog iets nodig had, daar Hij zelf aan allen leven en adem en alles geeft. Hij heeft uit één enkele het

gehele menselijke geslacht gemaakt om op de ganse oppervlakte der aarde te wonen …” (Handelingen 17:24-26).

Het nieuwe testament bevestigt dus dat God “uit één enkele” het gehele menselijke geslacht heeft gemaakt. Dat niet alleen, God bestuurt alles wat Hij heeft gemaakt.

Toen ik in 1994 op het noordelijkste punt van Israël was, aan de westkust, stond er een bord met de Engelse tekst: verboden te fotograferen. Deze locatie werd van militair belang geacht. Mijn aandacht werd getrokken door een Hebreeuwse tekst waarvan de strekking gelijkluidend was. Ik probeerde langzaam één woord te ontcijferen en las: *tselem.* En *tselem* betekent foto in modern Hebreeuws. Dat woord *tselem* staat ook in de Hebreeuwse Bijbel in Genesis 1:27: “En God schiep de mens naar zijn beeld [*tselem]*; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen”.

In hoofdstuk 2 heb ik uitgelegd dat het Hebreeuwse woord *tselem* in vertalingen is weergegeven met het Griekse woord *eikoon* of *morphe*.

Onthouden: In Genesis 1 zien we al Gods plan. God wil dat de mens alles onder zijn gezag brengt. Door de overtreding is dit plan nog niet verwezenlijkt. Maar God laat het werk van zijn handen niet varen.

Psalm 8
Ook in de Psalmen van koning David vinden we weerklanken van het begin van Gods openbaring.
Bijvoorbeeld in Psalm 8:

> “Zie ik de hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren door u daar bevestigd, wat is dan de sterveling dat u aan hem denkt, het mensenkind dat u naar hem omziet? U hebt hem bijna een God gemaakt, hem gekroond met glans en glorie, hem toevertrouwd het werk van uw handen en alles aan zijn voeten gelegd: schapen, geiten, al het vee, en ook de dieren van het veld, de vogels aan de hemel, de vissen in de zee en alles wat trekt over de wegen der zeeën.”

In deze Psalm komen we een boeiende vraag tegen: wat is de mens dat God naar hem omziet? (vers 5, NBG). “Wat is de sterveling dat u aan hem denkt?” (NBV). Een intrigerende vraag. Het is een vraag naar de zin van het bestaan van de mens. Achter de mens staat Iemand die ons bestaan zin geeft. Er is een God die de mens heeft gewild.

En wat de vraag helemaal de moeite waard maakt is, dat de vragensteller David beseft dat God betrokken is bij het lot van de mens. David vraagt zich niet af, wat de moderne mens wel doet, of er een God bestaat. Hij vraagt zich niet af, wat de moderne mens elke keer weer wel doet, of de mens in Gods ogen de moeite van zijn bestaan waard is. Nee, David gelooft dat dit het geval is.

Deze woorden zijn een overdenking van David. Hij kende Genesis 1 en zijn woorden zijn er een echo van. Hij is zich van zijn eigen nietigheid bewust en stelt zich de vraag: Wat is de mens dat God naar hem omziet? Wat maakt de mens zo bijzonder dat de schepper van alle dingen juist in hem of haar zo geïnteresseerd is? Een uitermate belangrijke vraag.

David heeft hierover lang nagedacht. De heldere sterrenhemel in het land Israël van het Midden-Oosten, die hij als herder dikwijls observeert, maakt een overweldigende indruk op hem. Zo groot en groots, zo onmetelijk en indrukwekkend. En dan zijn inzicht dat achter die onmetelijke ruimte de onzienlijke God is, die in zijn schepping zijn majesteit toont. En dan kijkt David naar zichzelf. Een flinke vent, eens schaapherder en nu koning, maar zo klein in vergelijking met de sterrenpracht die hij met het blote oog waarneemt. De mens lijkt een nietig deeltje in het onmetelijke heelal. Herkennen wij onze eigen beleving in die beleving die David had? Als wij als mens zo klein zijn, dan kunnen wij ons de vraag stellen: wat stellen wij eigenlijk voor in deze ontzaglijke astronomische ruimte? Maar de eigenlijke vraag moet zijn: wat is Gods bedoeling met zijn schepsel mens?

Laten wij teruggaan naar onze basistekst in Genesis 1. Vers 26 zegt: "Laten wij mensen maken" (NBV) of "Laat ons mensen maken" (NBG). Met 'mensen' worden Adam en zijn afstammelingen bedoeld. David wist dat God de mens "bijna goddelijk" heeft gemaakt. De mens draagt het beeld en vertoont gelijkenis met God. De schepping "naar Gods beeld" heeft betrekking op zijn morele en verstandelijke eigenschappen die hem van de dieren onderscheiden – zijn gevoel voor recht en schoonheid en onbaatzuchtige liefde, en zijn vermogen om zijn schepper te vereren en lief te hebben.

God kon aan hem zijn Goddelijke eigenschappen openbaren, niet alleen zijn wijsheid en macht in de schepping, maar ook de eigenschappen die in zijn Naam zijn uitgedrukt – zijn goedheid en trouw, zijn barmhartigheid en lankmoedigheid, zijn heiligheid en gerechtigheid – en de mens kan Hem hierom vol lof en bewondering aanbidden en zelf trachten die eigenschappen te weerspiegelen.

David zegt dat God de mens doet heersen over de werken van zijn handen en dat Hij alles onder zijn voeten heeft gelegd. Maar in zijn tegenwoordige gevallen staat heeft de mens de voor hem bestemde heerschappij nog niet werkelijk bereikt.

Het is Gods bedoeling dat de mens qua geestelijke eigenschappen op Hem gaat lijken, zodat in zekere zin de ware mens een gelijkenis vertoont met zijn schepper. Het is dus inderdaad de bedoeling dat de mens in bepaalde opzichten 'als God' wordt. Dit komt nog verder aan de orde in hoofdstuk 2. Niet op eigen condities, maar op die van God!

Maar wat betekent dan het woord 'wij' in "Laten *wij* mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis"(NBG)? Volgens de Hebreeuwse grondtekst luidt de vertaling letterlijk: "*Wij* zullen maken". Betekent *wij* soms dat God meer dan één persoon is? Maar dat is niet te rijmen met het *sjema* van Israël: "Hoor, Israël: JHWH is onze God; JHWH is *één* !" (Deuteronomium 6:4).

Tegenwoordig wordt steeds vaker toegegeven dat de bedoeling van de auteur van Genesis niet was om de leer te voorafschaduwen van 'drie personen in één God'. God zegt bij monde van de profeet Jesaja: "*Ik* ben JHWH, dat is *mijn* naam, en mijn eer zal *Ik* aan geen ander geven noch *mijn* lof aan de gesneden beelden." (Jesaja 42:8,9). Het persoonlijk voornaamwoord *Ik* en het bezittelijke voornaam-woord 'mijn' staan op gespannen voet met een uitleg van 'drie personen in één'.

Ik stel nogmaals de vraag: wat betekent het woord *wij* in "Laten wij mensen maken"? (*ons* volgens de NBG vertaling). In Genesis 3:22 komen wij het woord*ons* opnieuw tegen: "Zie,

nu is de mens aan ons gelijk geworden, nu heeft hij kennis van goed en kwaad”. Zijn er teksten in het boek Genesis die op dit raadsel licht werpen? Die zijn er. Toen de slang zei: “Gij zult als God [*elohiem]* zijn” (Genesis 3:5), dacht Eva heus niet dat zij God de Vader kon worden, de enige eeuwige God, die “een ontoegankelijk licht bewoont, die geen der mensen gezien heeft of zien kan” (1 Timoteüs 6:16). Zij heeft wel gedacht gelijk aan de *engelen* te kunnen worden. Dit taalgebruik verklaart ook de andere raadselachtige woorden: “Toen zij het geluid van JHWH God hoorden, die in de hof wandelde” (Genesis 3:8).

Telkens wanneer God aan de aartsvaders verscheen of met hen sprak was dit door middel van engelen (Genesis 18:1,2,20,21,22;19:1;22:15). Nadat Jakob met de engel geworsteld had zei hij: “Ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht en mijn leven is behouden gebleven” (Genesis 32:30; verg. Exodus 3:2,4-6; Richteren 13:20,22).

Dit betekent helemaal niet dat deze gelovige mensen in meerdere Goden geloofden of dat zij engelenvereerders waren, maar dat zij in de engelen de vertegenwoordigers zagen van de ene ongeziene God, bekleed met zijn macht en handelend in opdracht van Hem.

Het is Gods voornemen dat de gelovige kinderen van God eens aan de engelen gelijk worden: “immers, zij zijn *aan de engelen gelijk* en zij zijn kinderen Gods, omdat zij kinderen der opstanding zijn” (Lucas 20:36). Trouwe kinderen van God zullen eens worden verheerlijkt en de gave van onsterfelijkheid ontvangen.

Een weinig minder gemaakt dan de engelen

“Aanschouw ik uw hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt: Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en het mensenkind, dat Gij naar hem omziet?

“Toch hebt Gij hem bijna Goddelijk gemaakt, en hem met heerlijkheid en luister gekroond.”
Psalm 8:4-6 (NBG)

“En hebt hem *een weinig minder gemaakt dan de Engelen*, en hebt hem met eere en heerlijkheid gekroond.”
Psalm 8:6 (Statenvertaling)

De woorden die uit de Statenvertaling zijn geciteerd geven het Hebreeuws van vers 6 letterlijk weer. De vertaling van het Nederlands Bijbel Genootschap van 1951 is erg vrij. De Statenvertaling is nauwkeurig. Het betekent dat de Statenvertalers een Hebreeuwse gedachte weergeven, die in de NBG verborgen blijft.

Het Hebreeuwse woord voor *engel* is gewoonlijk *ma’lak.* Bijvoorbeeld: “Looft JHWH, gij zijn engelen [*ma’lak]*, gij krachtige helden die zijn woord volvoert” (Psalm 103:20).

In Psalm 8:6 staat een ander Hebreeuws woord, namelijk *elohiem.* Dit is gewoonlijk het woord voor God. Het woord *elohiem* is een algemene naam voor God, niet de exclusieve naam. De exclusieve Naam luidt JHWH. In Psalm 8 heeft*elohiem* betrekking op engelen. In het voorbijgaan merk ik op dat de Septuaginta (Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel) *elohiem* in Psalm 97:7 vertaalt met *angeloi* (engelen).

Het woord *elohiem* wordt in het Oude Testament ook gebruikt voor andere goden, zoals de god Dagon of de god van de Amorieten Kamos (1 Samuël 5:7; Richteren 11:24).

Wat ook interessant is, is dat het identieke woord *elohiem* betrekking heeft op Mozes: "JHWH echter zeide tot Mozes: Zie, Ik stel u als God (=*elohiem)* voor Farao …" (Exodus 7:1). Mozes vertegenwoordigt God en dat rechtvaardigt het gebruik van *elohiem*.

Wat het nog interessanter maakt is dat de Messias zelf wordt aangesproken met*elohiem:* "Uw troon, o God [*elohiem],* staat voor altoos en eeuwig, uw Koninklijke scepter is een rechtmatige scepter" (Psalm 45:7). Deze Psalm wordt aangehaald in Hebreeën 1:8. De Psalm spreekt profetisch over de toekomstige regering van de Messias. De Messias is de belangrijkste vertegenwoordiger van God!

We gaan nu terug naar Psalm 8. God heeft de mens een weinig minder gemaakt dan de engelen. Laten wij vers 5 eens nauwkeurig lezen. Wij zien dan dat 'mens' en 'mensenkind' synoniemen zijn. Deze tekst wordt in het nieuwe testament aangehaald in Hebreeën 2:6-8 "Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, of des mensen zoon, dat Gij naar hem omziet?". Het woord 'mens' is synoniem met 'zoon des mensen' of 'zoon van de mens'. Wij weten dat Jesjoea dikwijls de uitdrukking 'zoon des mensen' heeft gebruikt (bijv. Matteüs 26:64 – zoekt u eens met behulp van een concordantie meerdere voorbeelden op).

Hebreeën 2
"Want niet aan engelen heeft Hij *de toekomende wereld* (cursivering van mij), waarvan wij spreken, onderworpen. Maar, iemand heeft ergens betuigd, zeggende:
Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, of des mensen zoon, dat Gij naar hem omziet?'
Gij hebt hem voor een korte tijd beneden de engelen gesteld, met heerlijkheid en eer hebt Gij hem gekroond, alle dingen hebt Gij onder zijn voeten onderworpen."
(Hebreeën 2:5-8, NBG – de NBV is ook goed).

In Genesis 1:26 hebben wij gezien dat God het beheer over de aarde aan de mens heeft toevertrouwd. Maar de zonde en de dood deden hun intrede in de wereld. Het eerste mensenpaar moest zich vermenigvuldigen. De aarde is bevolkt met vele mensen. God wilde dat de mensen hem zouden gehoorzamen. Maar de wereld is geen eenheid die zich aan Gods wil onderwerpt. God heeft gelukkig een plan. En volgens dat plan zal er een toekomstige wereld tot stand worden gebracht. Deze nieuwe wereld zal niet aan engelen worden onderworpen. Het is nog steeds Gods voornemen dat alle dingen onder de voeten van de mens worden onderworpen. Maar de mens is niet in staat uit zichzelf waardig te zijn om de aarde te beheren en over de aarde te regeren.

God heeft een zeer bijzonder mens doen geboren worden, die door zijn gehoorzaamheid wél waardig is om koning op aarde te zijn. Maar ook deze mens moest voor een korte tijd beneden de engelen worden gesteld. Vanwege "het lijden des doods" zegt vers 9. Jesjoea is deze mens. Jesjoea heeft door de goedheid van God voor een ieder de dood gesmaakt. Nu is hij "met heerlijkheid en eer gekroond". Dit betekent dat Jesjoea de *eerste en voorlopig de enige* is die deze heerlijkheid heeft ontvangen. De algemene term "mens of mensenkind" in Psalm 8 krijgt in Hebreeën 2 dus een bijzondere en specifieke toepassing. Jesjoea is de mens bij uitnemendheid, die andere mensen vertegenwoordigt!

De implicatie is dat andere mensen zullen volgen! In de toekomende wereld zullen dus vele mensen wonen die in deze heerlijkheid en eer mogen delen. Het zijn de mensen die Gods toets hebben doorstaan. Jesjoea is mens onder de mensen geweest, de representant van Gods nieuwe schepping. Allen die door geloof en doop met hem zijn verbonden zullen tot heerlijkheid worden gebracht: “Want het voegde Hem, om wie en door wie alle dingen bestaan, dat Hij, om vele zonen tot heerlijkheid te brengen, de Leidsman hunner behoudenis door lijden heen zou volmaken.” (vers 10).

Allen uit één

Jesjoea en degenen die tot hem behoren zijn allen uit één (= God). “daarom schaamt Hij Zich niet hen broeders te noemen ... Ziehier ik en de kinderen, die God mij gegeven heeft.” (verzen 11-13).

De oplettende lezer zal hebben gemerkt dat de zinsnede “voor een korte tijd beneden de engelen gesteld” iets afwijkt van de zinsnede “een weinig minder gemaakt dan de engelen” (Psalm 8, Statenvertaling). De Griekse grondtekst van Hebreeën 2 kan op deze twee manieren worden vertaald. De vertalers kozen voor de variant “voor een korte tijd”. Dat heeft niet al te veel consequenties voor de uitleg.

Het is Gods bedoeling dat de mens heerser zal zijn over de gehele aarde. Zo staat het ook in Psalm 115: “De hemel is de hemel van JHWH, maar de aarde heeft Hij de mensenkinderen gegeven” (vers 16). Maar de mens moest zich die eer wel waardig tonen. Hij moest de aarde met respect behandelen en zijn God boven alles gehoorzamen. Hij mocht heerser zijn, maar geen dictator die zich van God noch gebod iets aantrekt. Geen volstrekt autonome mens, maar een *echte* mens, die God en zijn schepping liefheeft.

De Bijbelse hiërarchie was als volgt:
Met de *verhoging* van Jesjoea is een nieuwe hiërarchie gekomen:

1. JHWH	1. JHWH
2. Engelen	2. Jesjoea
3. Mensen	3. Engelen
	4. Mensen

Dat God alles wat Hij had gemaakt “zeer goed” (Genesis 1:31) noemde, wil niet zeggen dat de mens in ethische zin perfect was. Het *zeer goed* (goed = *tov*) moet Bijbels worden verstaan. Het was meer dan ‘tof’, maar dat ‘toffe’ hield in dat de mens een zekere vrijheid kreeg om al dan niet naar God te luisteren. God wil uit liefde worden gehoorzaamd, niet omdat het niet anders kan! Sommigen hebben daar moeite mee en verlangen een God die mensen maakt die niet kunnen zondigen. Nu, zij aanvaarden niet dat de mens naar Gods beeld wat anders betekent. *God heeft mensen gewild die in de proeftijd van hun leven twee kanten uit konden*: naar God luisteren of Hem ongehoorzaam zijn. God zou de mens zegenen door hem heerser te maken op aarde op voorwaarde dat de mens naar God zou luisteren. Wij weten welke kant het is uitgegaan.

De consequentie van dit alles was dat de mens niet toekwam aan Gods diepste bedoeling: een duurzaam leven in een te beheren paradijs op aarde. Met de komst van Jesjoea, de mens *par excellence*, blijkt dat Gods intentie zal worden uitgevoerd.

Hoofdstuk 6 - Jesjoea is meer dan …

> *"En hebt u niet in de wet gelezen dat de priesters die op de sabbat in de tempel dienst doen en zo de sabbat ontwijden, onschuldig zijn? Ik zeg u: hier gaat het om meer dan de tempel!* (Matt. 12:5,6 NBV)

Toen de Farizeeën zagen dat de discipelen door de korenvelden liepen en begonnen aren te plukken en te eten, wendden zij zich tot Jesjoea en zeiden: "Zie, uw discipelen doen wat men op sabbat niet mag doen" (Matteüs 12:1,2). Het probleem dat die mensen zelf hadden gecreëerd was, dat zij de sabbat volledig isoleerden van Gods bedoelingen. God wil twee dingen: 1. God liefhebben en 2. de naaste liefhebben. God had de sabbat inderdaad ingesteld om zijn volk de gelegenheid te geven bij te komen van het zware werk dat zij de hele week door verrichtten, om adem te scheppen, en om op die bijzondere dag extra aan JHWH te denken en hem te danken voor alles wat hij hen gegeven had. En natuurlijk ook om te gedenken dat God hen op wonderbaarlijke wijze uit het slavenhuis Egypte had bevrijd. Om dat te accentueren waren een heleboel dingen op de sabbat verboden.

Maar God had daarmee nooit bedoeld dat het liefhebben van je naaste op de sabbat overgeslagen kon worden. Barmhartigheid doen is iets anders dan werken en geld verdienen! Jesjoea antwoordde de Farizeeën: "Hebt u niet gelezen wat David deed toen hij en zijn metgezellen honger hadden, hoe hij het huis van God binnenging en er met hen van de toonbroden at, terwijl noch hij noch zijn mannen daarvan mochten eten, alleen de priesters?" (vers 3). Met andere woorden: er zijn omstandigheden dat barmhartigheid als het ware een verbod opheft. Jesjoea ging verder: "En hebt u niet in de wet gelezen dat de priesters die op de sabbat in de tempel dienst doen en zo de sabbat ontwijden, onschuldig zijn? Ik zeg u: hier gaat het om meer dan de tempel! Als u begrepen had wat bedoeld wordt met: 'Barmhartigheid wil ik, geen offers', dan zou u geen onschuldigen hebben veroordeeld. Want de Mensenzoon is heer en meester over de sabbat."

Toen hij weer verder trok en in hun synagoge kwam, stond daar iemand met een verschrompelde hand. Voordat Jesjoea nog maar iets had gedaan, vroegen ze: 'Is het toegestaan op sabbat te genezen?' Wat een rare vraag. Jesjoea wijst hen op iets wat zij in het dagelijks leven zeker hadden meegemaakt. Hij herinnert hen aan dat schaap dat op de sabbat in een kuil viel. Als dat weer gebeurde zouden zij het dier vastgrijpen en het er weer uithalen. "En is een mens niet veel meer waard dan een schaap? Daaruit volgt dat we op sabbat goed mogen doen." Vreselijk is het om te lezen dat de Farizeeën afdropen en besloten Jesjoea uit de weg te ruimen. Jesjoea besefte dat en week uit naar elders.

Over schapen gesproken: In Jeruzalem was bij de Schaapspoort een bad met vijf zuilengangen dat in het Hebreeuws Betzata heet. (In het Grieks overgenomen als:*Bethzatha*; Betzata in de NBV, Bethesda in de NBG) Daar lag een groot aantal zieken, blinden, kreupelen en misvormden. Allemaal 'schapen' die hulp nodig hadden. Er was ook een 'schaap', iemand die al achtendertig jaar ziek was. Stel je voor: acht en dertig jaar ziek. Jesjoea genas die arme man – op een sabbat! Dat was tegen het zere been van de Joodse leiders. Er staat geschreven: "Het was omdat Jesjoea zulke dingen deed op de sabbat, dat de Joden tegen hem optraden."

Men kan natuurlijk zeggen: waarom moest Jesjoea nu juist op een sabbat mensen genezen. Kon hij dat niet op een andere dag doen? Waarom moest hij de Joodse leiders provoceren? Ik heb een Joodse theoloog eens horen zeggen dat Jesjoea provoceerde. Ik kreeg het gevoel dat hij dit in verwijtende zin bedoelde. Maar Jesjoea was geen dwarsligger, geen provocateur in de gewone zin van het woord. Hij wilde met zijn daad mensen een les leren: barmhartigheid is gewichtiger dan de sabbat. Was Gods bevrijding van Israël uit Egypte geen barmhartige daad? Hadden de Joden tijdens hun vele sabbatsvieringen niet moeten begrijpen, dat God een barmhartig God is!

Jesjoea is meer dan de sabbat. Jesjoea is het gezicht van God. Hij straalt Gods ontferming af. In hem kon men God aan het werk zien. Jesjoea is de schittering van Gods luister. God heeft zichzelf in zekere zin gereproduceerd in Jesjoea. In Jesjoea zien wij wie de Vader is. Dat is uiteraard wat anders dan dat Jesjoea God is. In Jesjoea zien wij Gods pracht en glans: goedheid, mededogen, barmhartigheid, ontferming. Daarom is hij meer dan de sabbat.

Hij is meer dan Jona (Matteüs 12:41). Jona had er een sterke afkeer van om de Ninevieten te waarschuwen. In tegenstelling tot de schriftgeleerden en Farizeeën hadden zij zich bekeerd na de prediking van Jona. Jesjoea zegt tegen de schriftgeleerden, die zich niet wilden bekeren, dat zij hier iemand zien staan die meer is dan Jona.

Jesjoea is meer dan Salomo (vers 42). De koningin van het Zuiden was van het uiteinde van de aarde gekomen om te luisteren naar de wijsheid van Salomo, "en hier ziet u iemand die meer is dan Salomo!" Jesjoea is de belichaming van Gods wijsheid zelf.

Jesjoea is meer dan de tempel (vers 6). Want Jesjoea is de tempel zelf! Want de volheid van God woont in hem. Gods bedoelingen zijn zichtbaar in hem. Gods spreken, Gods intentie is mens geworden en heeft bij ons gewoond (Johannes 1:14). Gods woord 'woonde' in de mens Jesjoea van Nazaret, zoals God eertijds woonde in de tabernakel en in de tempel. Gods heerlijkheid en luister woont in de verhoogde Jesjoea Messias.

Jesjoea zei: "Mijn Vader werkt aan één stuk door, en daarom doe ik dat ook.' Van toen af had Jesjoea het helemaal gedaan. We lezen: "Vanaf dat moment probeerden de Joden hem te doden, omdat hij niet alleen de sabbat ondermijnde, maar bovendien God zijn eigen Vader noemde, en zichzelf zo aan God gelijkstelde." (Johannes 5:18).

Twee dingen:
1. Jesjoea ondermijnde de sabbat
2. hij stelde zichzelf gelijk aan God.

Vele christenen halen heden ten dage deze tekst aan om te bewijzen dat Jesjoea zichzelf gelijk stelde met God. Jesjoea zou God zijn. Het staat er toch! Maar als dat zo is, waarom negeren zij dan dat in één adem genoemd wordt dat Jesjoea de sabbat schond? Ondermijnde Jesjoea dan echt de sabbat? Had hij geen liefde en respect voor God en zijn woord? De waarheid is dat Jesjoea in werkelijkheid noch de sabbat ondermijnde, noch beweerde God zelf te zijn. Het waren de Joodse leiders die meenden dat Jesjoea de sabbat niet serieus nam. Het waren de Joodse leiders die van mening waren dat Jesjoea pretendeerde JHWH te zijn. Dat had Jesjoea nooit gezegd. U leest het goed: niet één keer in de hele Bijbel lezen we dat Jesjoea zich 'God' noemt. Een paar keer zeggen zijn discipelen dit van hem, maar altijd in een gedelegeerde zin –

Jesjoea vertegenwoordigt God de Vader en daarom wordt hij enige malen in afgeleide zin ‘God’ genoemd. Maar Jesjoea heeft nooit gezegd in absolute zin God te zijn. Hij beweerde juist het tegendeel (Johannes 10:33-36)!

In het daaropvolgende vers (in Johannes 5:19) staat: “Jesjoea reageerde hierop met de volgende woorden: ‘Waarachtig, ik verzeker u: de Zoon kan ***niets*** (cursivering van mij) uit zichzelf doen, hij kan alleen doen wat hij de Vader ziet doen; en wat de Vader doet, dat doet de Zoon op dezelfde manier. De Vader heeft de Zoon immers lief en laat hem alles zien wat hij doet.” (Johannes 5:19). Jesjoea was in alles afhankelijk van God de Vader. Hij kon niets doen uit zichzelf. Hij kon alleen doen wat hij de Vader zag doen.

Het heeft geen zin, zoals velen helaas proberen, om deze woorden van Jesjoea te ontkrachten door te stellen dat Jesjoea alleen tijdens zijn aardse leven afhankelijk was van God. Die stelling poneert een vooringenomen denkconstructie die vreemd is aan de Bijbel. Alsof Jesjoea twee levens zou hebben gehad, een voormenselijk en een menselijk leven. Jesjoea noemt zichzelf hier “Zoon”. Hij is een ongespleten persoonlijkheid. De méns Jesjoea is deze zoon. Een andere zoon bestaat niet! Deze “zoon” wordt bedoeld in de slotconclusie van het vierde evangelie (Johannes 20:31).

Wel leert de Bijbel een bestaanswijze van de zoon vóór en na zijn verheerlijking. Maar dat is iets heel anders.

De Vader is meer dan ik

Jesjoea bereidde zijn discipelen voor op het grote afscheid. Ruim drie jaar had hij onder en met hen gewerkt in de prediking van het koninkrijk van God. In die tijd waren zij zeer gehecht geraakt aan Jesjoea. Maar het afscheid zou niet voorgoed zijn. “Jullie hebben toch gehoord dat ik zei dat ik wegga en bij jullie terug zal komen? Als je me liefhad zou je blij zijn dat ik naar mijn Vader ga, want de Vader is meer dan ik” (Johannes 14:28).

Jesjoea zou zijn leerlingen niet aan hun lot overlaten. Hij zou de *Parakleet* (de heilige Geest) zenden, zodat zij niet zonder hulp zouden zijn. Het valt buiten het onderwerp van het boek, maar ik wil wel opmerken dat de ‘Geest’ en ‘Messias Jesjoea’ in wezen een en dezelfde persoon zijn (zie hoe Paulus het woord *pleiten* gebruikt in Romeinen 8:26, 34 – er is maar één pleiter, één middelaar!). Op deze wijze is de door God verhoogde Messias in de geest onzichtbaar bij de discipelen aanwezig. Messias komt straks ook zichtbaar terug op de wolken, omstraald door luister en in gezelschap van alle engelen (Matteüs 24:31). Ik wil de aandacht nu echter vestigen op die laatste woorden: *de Vader is meer dan ik*. Jesjoea is meer dan wie ook, maar er is er één die meer is dan hij: de Vader! Als u nog eens het hoofdstuk over de gestalte van God (Filippenzen 2:5-11) hierover opslaat, zal dat u helemaal duidelijk zijn.

Het oude testament ondersteunt ons in het begrijpen hiervan. Farao stond boven Jozef. Jozef was onderkoning. Jozef was één in gedachten en streven met de Egyptische koning. Maar Jozef was niet de farao.

David stond onder JHWH. God had hem aangesteld als koning over geheel Israël. “David besefte dat JHWH hem had aangesteld als vorst over Israël, want hij had hem ten behoeve van Israël, zijn volk, tot een machtig koning gemaakt.” (1 Kronieken 14:2). David was één in gedachten en streven met God. Overbodig te zeggen dat David niet God was.

God staat boven zijn zoon. De zoon representeert de Vader. Hij doet dat om God de Vader te eren. De zoon is één in gedachten en streven met de Vader. Jesjoea heeft zichzelf niet tot koning gemaakt. God heeft hem tot koning gemaakt. In die zin zijn de Vader en de zoon één. Niet in de zin van eenheid van wezen.

Hoofdstuk 7 - Adam en Messias

"Door de overtreding van één mens moesten alle mensen sterven, maar de genade die God aan alle mensen schenkt door die ene mens, Jesjoea Messias, is veel overvloediger" (Romeinen 5:15)

Van alle apostelen heeft Paulus de meest uitvoerige en diepgaande uiteenzetting van het evangelie gegeven. Deze uiteenzetting vinden we in zijn brief aan de Romeinen. Als we het in culinaire termen zouden uitdrukken, dan worden wij als lezers uitgenodigd om aan te zitten aan een *geestelijk* diner dat uit meer gangen bestaat. Hoe deze maaltijd ons zal smaken, is afhankelijk van onze eigen geestelijke appreciatie van wat de apostel ons voorzet.

Deze keer zal ik stilstaan bij een gedeelte in hoofdstuk 5 dat begint bij vs 12. Paulus trekt hier een parallel tussen twee mensen: Adam en Messias. Hij wil ons vooral het *contrast* tussen deze twee mensen laten zien.

De rol van Adam

Laten wij eerst eens aandacht schenken aan de volgende zinnen die over Adam gaan:

"Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood,
en zo is de dood voor ieder mens gekomen, want ieder mens heeft gezondigd" (vs 12).

"Door de overtreding van één mens moesten alle mensen sterven" (vs 15).

"Als de dood heeft geheerst door de overtreding van één mens …" (vs 17).

"Kortom, zoals de overtreding van één enkel mens ertoe heeft geleid dat allen werden veroordeeld …" (vs 18).

"Zoals door de ongehoorzaamheid van één mens alle mensen zondaars werden …" (vs 19).

Adam is het hoofd van de (oude) mensheid. Door hem is de zonde in de wereld gekomen. Die zonde bestond uit een overtreding. De apostel Paulus noemt die overtreding "ongehoorzaamheid". God had Adam verteld dat hij van de vrucht van alle bomen mocht eten, behalve van de vrucht van de boom die in het midden van de tuin stond. Deed hij dat wel dan zou hij sterven. Adam op zijn beurt had deze belangrijke informatie gedeeld met zijn vrouw Eva. Eva was daardoor weer in staat de slang in de tuin adequaat te antwoorden. Het woord van God was dus bekend gemaakt aan Adam, die dat woord vervolgens bekend maakte aan zijn vrouw. Er was geen onduidelijkheid.

Als wij dit voor ogen houden begrijpen wij ook waarom Paulus het volgende aan de gelovigen in Korinte kon schrijven: "het staat lelijk voor een vrouw te spreken in de gemeente. Of is het woord Gods bij u begonnen? Of heeft het alleen u bereikt?" (1 Korintiërs 14:35,36). Paulus zinspeelt op wat er gebeurde in de hof van Eden! Paulus bedoelt niet dat vrouwen überhaupt

niet mogen spreken. Hij beperkt hun ‘zwijgplicht’ tot de ekklesiale (gemeentelijke) samenkomsten waar naast het luisteren naar de toespraken ook de geestelijke gedachtenismaaltijd wordt gevierd. Tot eer van God en tot opbouw en het welbevinden van allen. Daarbuiten mogen vrouwen natuurlijk wel spreken en dat hebben zij ook volop gedaan (Handelingen 18:26). Ik vind het een beetje jammer dat de Nieuwe Bijbelvertaling het woord “u” (vrouwen) veranderd in “uw gemeente”: “Heeft het woord van God zich soms verspreid vanuit uw gemeente?”. Daardoor wordt de strekking verhuld. De NBG heeft terecht: “Of heeft het alleen *u* bereikt?”

Wanneer Paulus elders schrijft: “Vrouwen, erken het gezag van uw man als dat van de Heer” (Efeziërs 5:22), verwijst hij impliciet naar Gods verordening in Genesis en drukt hij daarmee zijn eigen erkenning uit van het gezag van JHWH. Want God heeft in de eerste plaats zijn woord bekend gemaakt aan Adam. Het is deze achtergrond die in feministische kringen en emancipatiebewegingen onvoldoende wordt meegewogen, of zelfs geheel genegeerd. Hun kritiek op sommige mannen snijdt hout. Sommige mannen zijn gewoon vrouwonvriendelijk. Maar wanneer die kritiek zich vervolgens richt op dat ‘patriarchale’ boek de Bijbel, dan is dat niet terecht. Want het *Bijbelse* christendom spreekt met heel veel respect over vrouwen: “Mannen, heb uw vrouw lief, zoals Messias de kerk heeft liefgehad en zich voor haar heeft prijsgegeven (Efeziërs 5:25). Een man behoort zijn vrouw lief te hebben zoals Messias zijn ekklesia (zijn bruid) liefheeft. Een grotere liefde is niet denkbaar.

Paulus zinspeelt op de tuin in Eden. Dat was geen gewone tuin. Want in die tuin stelde God het eerste mensenpaar op de proef. Er was daar een bijzondere slang, een dier dat JHWH had gemaakt. Dat dier was geen mens maar wel een wezen met intelligentie dat spreken kon. God had het dier gemaakt om de mens op de proef te stellen.

Het gaat mijns inziens te ver door te veronderstellen dat dit dier een moreel wezen was met een gewetensfunctie. Daarmee zouden wij de slang op één lijn stellen met de mens die naar het beeld van God is geschapen.

De slang was intelligent, schrander, sluwer dan elk ander dier. Het kon redeneren. Het dier volgde zijn eigen logische redenering. Het zou gedacht kunnen hebben: de verboden vrucht bevat geen gif en dus kan het eten ervan de dood niet tot gevolg hebben. Volgens de logische redenering van de slang kon het eten van de vrucht geen catastrofale afloop hebben.

De vrouw werd door het amorele dier (amoreel: zonder morele overwegingen) op het verkeerde been gezet en zag inderdaad dat de vrucht er heerlijk uitzag. Het attractieve idee dat de slang haar voorhield (“God weet dat jullie de ogen zullen opengaan zodra je daarvan eet, dat jullie als goden [*elohiem: engelen*] zullen zijn en kennis hebben van goed en kwaad” (NBV), sprak haar aan en … zij at. Zij was verleid.

Veel erger was wat Adam deed. Hij werd niet verleid door de slang. Hij nam wat zijn vrouw hem aanreikte en “ook hij at ervan”. Ik neem aan dat Eva hem had verteld wat de slang had gezegd. Adam had naar God moeten luisteren en niet naar zijn vrouw. En zijn vrouw had naar Adam moeten luisteren en niet naar de slang.

In de brief aan de Romeinen spreekt Paulus van de *overtreding*, de *zonde* en de *ongehoorzaamheid* van één mens, Adam. In onze hedendaagse cultuur worden waarden en normen ontwikkeld, soms naar het uitkomt.

In de ogen van velen was de zonde van Adam niet zo erg. Zij begrijpen niet dat God zo streng reageerde. Die houding heeft te maken met het feit dat God door hen niet serieus wordt genomen. Alsof wat God zegt terzijde kan worden geschoven. Sommigen stellen God voor als iemand die onredelijke eisen stelt. Vergeten wordt dat God Adam en Eva alles tot hun beschikking stelde – op maar één klein ding na. Maar dat ene kleine ding was nu juist belangrijk. Want daarmee was een testcase gegeven: Is God de belangrijkste in je leven of niet!

Wij mogen niet vergeten dat menselijke begeerte de drijfveer was achter de beslissing om van het verbodene te eten. Op het moment dat Adam at, begon hij te sterven. Uiteindelijk keerde hij terug tot het stof waaruit hij geformeerd was. "Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood, en zo is de dood voor ieder mens gekomen, want ieder mens heeft gezondigd".

Om de tekst te begrijpen moeten wij bedenken dat Adam niet onsterfelijk was. Zolang hij God gehoorzaamde hield God hem in leven. Dat gold ook voor zijn vrouw. Toen hij zondigde betaalde bij wijze van spreken de zonde hem de dood uit.

Alle mensen die nakomelingen zijn van Adam en Eva, erven de sterfelijke natuur van Adam. Wij kunnen niet in leven blijven om de eenvoudige reden dat de zonde in de wereld is gekomen en God ons dus niet meer in leven houdt. Wij hebben de *neiging* om te bezwijken voor verzoekingen, omdat wij de neiging tot zondigen van Adam geërfd hebben.

We hebben dus niet de zonde van Adam geërfd, zoals de leer van de erfzonde aangeeft. In Adam hebben allen gezondigd. Adam is de representant van allen die zondigen. Wij zijn allemaal inbegrepen in die ene mens Adam.

De rol van Messias

Laten wij nu aandacht schenken aan de volgende zinnen die over Messias gaan:

> "maar de genade die God aan alle mensen schenkt door die ene mens, Jesjoea Messias, is veel overvloediger" (vs 15).
>
> "maar de genade die na talloze overtredingen geschonken werd, heeft tot vrijspraak geleid" (vs 16).
>
> "is het des te zekerder dat allen die de genade en de vrijspraak in zo'n overvloed hebben ontvangen, zullen heersen in het eeuwige leven, dankzij die ene mens, Jesjoea Messias" (vs 17).
>
> "zo zullen door de gehoorzaamheid van één mens alle mensen rechtvaardigen worden" (vs 19).
>
> "Zoals de zonde heeft geheerst en tot de dood heeft geleid, zo moest door de vrijspraak de genade heersen en tot het eeuwige leven leiden, dankzij Jesjoea Messias, onze Heer" (vs 21).

Het is duidelijk dat het contrast tussen Adam en Messias de tegenstelling is tussen *twee mensen*. Het verschil is dat de ene mens ongehoorzaam was en de ander gehoorzaam. Jesjoea heeft gedurende zijn hele leven naar God geluisterd:
"God, de HEER, heeft mijn oren geopend en ik heb geen verzet geboden" (Jesaja 50:5).
"Toen heb ik gezegd: "Hier ben ik," want dit staat in de boekrol over mij geschreven: Ik ben gekomen, God, om uw wil te doen" (Hebreeën 10:7).

Het offer dat Jesjoea op Golgotha bracht, staat niet los van zijn gehoorzame leven dat daaraan vooraf ging. Het prijsgeven van zijn leven buiten de muren van Jeruzalem was het *hoogtepunt* van een zondeloos leven. Jesjoea begon zondeloos. Hij begon niet als een volmaakte mens. Hij *eindigde* volmaakt. Volmaaktheid is niet hetzelfde als zonder zonde zijn. Volmaaktheid is het bereiken van zondeloosheid na een leven van beproevingen. Het is van belang dit in te zien. Dat maakt dat wij het offer van de Heer Jesjoea op de juiste waarde leren te schatten. Het offer van Jesjoea is méér dan wat er tussen 12.00 uur en 18.00 uur op de 14e Aviv geschiedde!

"En toen hij naar de uiteindelijke *volmaaktheid* (cursief van mij) gevoerd was, werd hij voor allen die hem gehoorzamen een bron van eeuwige redding" (Hebreeën 5:9).

"Zo (met zijn eigen bloed) heeft hij een eeuwige verlossing verworven" (Hebreeën 9:12).

Wat de zonde betreft onderscheidde Jesjoea zich gunstig van Adam. Uit liefde voor de zondige mensheid heeft God zijn zoon "tot zonde gemaakt" (NBG) of "voor ons één gemaakt met de zonde" (2 Korintiërs 5:21). Jesjoea heeft zich dus vereenzelvigd met zondaren. Hij is gemaakt tot iets wat hij in feite niet was. Jesjoea was evenals Adam sterfelijk. Mensen bezitten geen inherente onsterfelijkheid. Dat idee is afkomstig van de Griekse filosofie. God heeft zijn zoon niet in leven gehouden. Maar ... God heeft zijn op de proef gestelde en gehoorzame zoon uit de doden opgewekt. Voortaan kan hij niet meer sterven. Hij heeft een eeuwige verlossing verworven, voor zichzelf en voor anderen! Hij is de eerste van een onsterfelijke oogst.

God schenkt genade aan alle mensen. Paulus bedoelt: alle mensen die in aanmerking komen. Want God verlangt natuurlijk wel dat mensen op Hem vertrouwen. Zonder geloof kan niemand God welgevallig zijn (Romeinen 5:1; Hebreeën 11:6; Johannes 3:16). De vrijspraak die God door zijn rijke gunst verleent, is gebaseerd op het gehoorzame leven en de offerdood van zijn geliefde zoon. Vrijspraak geeft vervolgens toegang tot het eeuwige leven. En het eeuwige leven begint vanaf de opstanding uit de doden.

"Als de dood heeft geheerst door de overtreding van één mens, is het des te zekerder dat allen die de genade en de vrijspraak in zo'n overvloed hebben ontvangen, zullen heersen in het eeuwige leven, dankzij die ene mens, Jesjoea Messias" (Romeinen 5:17).

Paulus heeft meerdere malen gewezen op het contrast tussen Adam en Messias. Het is een fundamenteel terugkerend thema in zijn brieven. De ongehoorzaamheid van Adam bracht de zonde en de dood in de wereld. De gehoorzaamheid van Messias bracht vrijspraak en leven.

Adam is het hoofd van de oude mensheid. Messias is het hoofd van de nieuwe mensheid.

Hoofdstuk 8 - Jesjoea: een teken dat betwist wordt

"*Dankzij de liefdevolle barmhartigheid van onze God zal het stralende licht uit de hemel over ons opgaan en verschijnen aan allen die leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood, zodat we onze voeten kunnen zetten op de weg van de vrede."* (Lucas 1:78,79)

"*Simeon zegende hen en zei tegen Maria, zijn moeder: 'Weet wel dat velen in Israël door hem ten val zullen komen of juist zullen opstaan. Hij zal een teken zijn dat betwist wordt, en zelf zult u als door een zwaard doorstoken worden. Zo zal de gezindheid van velen aan het licht komen."* (Lucas 2:34,35)

De leer van Jesjoea

Jesjoea was populair. Niet zozeer bij de farizeeën en schriftgeleerden, maar wel bij het gewone volk. Hij moest oppassen geen volksheld te worden. Hij praatte met gezag. In onze tijd zouden wij zeggen: hij had charisma. De Godsdienstige leiders hadden natuurlijk ook gezag, groot gezag zelfs, maar zij bouwden toch vooral op de tradities van hun grote voorbeelden, de leraars of rabbijnen die belangrijke uitspraken hadden gedaan. Uitspraken waarvan aangenomen werd dat zij overeenkwamen met de Thora (= de wet of onderwijzing van Mozes). Een Jood die niet was opgeleid in deze tradities, en niet in de geest van deze overleveringen sprak, had geen gezag.

Toen kwam Jesjoea. Hij respecteerde de Thora, maar volgde vaak niet de lijn van de geleerde rabbijnen. Jesjoea zei: "Jullie hebben gehoord dat destijds tegen het volk is gezegd: "Pleeg geen moord. Wie moordt, zal zich moeten verantwoorden voor het gerecht". En *ik zeg* zelfs: ieder die in woede tegen zijn broeder of zuster tekeergaat, zal zich moeten verantwoorden voor het gerecht" (Matteüs 5:21,22). Jesjoea verdiepte de wet en leerde een dimensie die de wet veel meer inhoud en betekenis gaf. Jesjoea keerde terug naar de originele bedoeling van de wet. De bedoeling van de wet was ondergesneeuwd door de tradities van mensen.

De manier waarop Jesjoea in zijn eigen leven invulling gaf aan wat de Thora bedoelt, doet de betekenis van de wet duidelijk uitkomen. Jesjoea is de belichaming van Gods wijsheid, dat wil zeggen in hem zien wij de bedoeling van Gods woord (in de zin van geopenbaarde wil en voornemen) op concrete en zichtbare wijze tot uitdrukking gebracht. Jesjoea sprak niet op gezag van gerenommeerde rabbijnen, maar op eigen gezag: *ik* zeg. Dit gezag werd hem gegeven door God zijn Vader.

Jesjoea onderwees niet als de rabbi's. Jesjoea leerde: denk niet dat je voldoet aan Gods wet door je te onthouden van doodslag of moord. Nee, het gaat niet alleen om het formeel zich houden aan de eis der wet, je moet óók oog hebben voor de geestelijke betekenis ervan. Met andere woorden je moet leren over je eigen gedrag na te denken, hoe het komt dat je kwaad wordt en waar dat toe kan leiden. Kaïn is een voorbeeld hiervan. God had geen oog voor Kaïn en zijn offer. Kaïn werd woedend toen hij zag dat God zijn broer Abel en zijn offer wel opmerkte. In plaats van zich af te vragen hoe dat kwam, voedde hij zijn kwaadheid. Die kwaadheid kwam tot een kookpunt toen hij zijn broer van het leven beroofde (Genesis 4:1-16).

Dat intrapsychische proces, dus wat er *binnenin* jezelf gebeurt, is belangrijk. In de gedachte van een mens, in het hart, begint het mooie of de ellende. Al heb je nooit iemand geslagen, je bent verkeerd bezig wanneer je je hart laat vollopen met negatieve gedachten over een ander, een

groep of zelfs je eigen broeder die een volksgenoot van je is. Volksgenoot betekende meer dan Nederlander zijn van het Koninkrijk der Nederlanden. Het betekende opgenomen zijn in Gods verbond, burger zijn van een bijzondere natie die door God zelf in het leven was geroepen, met al de zegeningen die daarmee verbonden waren. Volksgenoot betekende dat je je verbonden moest voelen met je medeburgers die je eigen geestelijke verwanten waren.

In de ogen van de leiders van het Joodse volk had Jesjoea geen gezag. Jesjoea had zich buiten hun tradities gesteld en kon dus niet goed zijn. Voor hen betekende de voorvaderlijke overleveringen: *ortho*doxie, loyaliteit aan de *rechte* leer. Jesjoea was in die zin niet 'orthodox', hij hield zich niet aan de 'juiste' leer. Om geen misverstanden te krijgen: hij deed dat wél, maar niet volgens de toenmalige leiders van het volk.

Wat de farizeeën en schriftgeleerden krenkte, was dat een man, die niet afkomstig was uit Jeruzalem maar uit het onbeduidende noorden van Israël, niet vasthield aan de tradities van hun voorouders. Dat was erg. Het zou minder erg voor hen zijn geweest als zij zich nederig hadden opgesteld en, ziende door de bril van nederigheid, begrepen hadden dat Jesjoea die tradities alleen afwees voor zover deze afbreuk deden aan het liefhebben van God en de medemens. Jesjoea voerde hen terug naar Gods Woord, en had daarvoor de uitleg en traditie niet nodig. Sommige rabbijnen uit de tijd van Jesjoea konden een leer voorhouden die op enkele punten gelijk was aan die van Jesjoea. Ik geef een citaat uit een boek:

"*Zo zegt een rabbijn (Baba Mezio, in de Babylonische Talmoed) dat zijn naaste uitschelden is alsof men hem doodt (vgl. Matteüs 5:22). Het blijven echter losse stemmen over sporadisch voorkomende punten. Wat de sabbat betreft, stonden de farizeeën in sommige gevallen overtreding van de wet toe:*

- *men moest zich met alle mogelijke middelen verzetten tegen afgoderij;*
- *in het huis waarin men ziet dat iemand een ander doodt, moet men al het nodige doen om hem dit te beletten;*
- *als een vrouw wordt aangevallen, moet men alles doen om haar te verdedigen."*

Even later lees ik in hetzelfde boek:
"*Tegenover een dergelijke gedragswijze vragen de toehoorders zich niet alleen meer af wat Jesjoea leert, maar* ***wie dat is die zo spreekt*** *(Marcus 1:22)."* (Jesjoea Christus zoals de eerste christengemeenschappen over hem dachten, Gerard Rossé, pag. 29,30).

De vet gedrukte woorden "***wie dat is*** **die zo spreekt**" interesseren mij in hoge mate, en ik hoop dat dit bij u eveneens het geval is. Want daar gaat mijn boek over!

Er was dus iets dat de joodse geestelijkheid nóg veel erger vond: Jesjoea beriep zich niet op beroemde theologen, hij beriep zich op niemand, hij sprak op *eigen* gezag: ik zeg. Dus niet: rabbi zus of zo heeft gezegd, maar: *ik* zeg. Terwijl zelfs de grootste profeten, als zij in naam van Jahweh spreken, uitdrukkelijk zeggen: 'Godsspraak van de Heer' of 'Zo spreekt Jahweh' om hun uitspraken gezag te geven, spreekt Jesjoea in zijn eigen naam, maakt hij geen onderscheid tussen zijn woord en dat van God. Maar let op, het is niet zoals sommigen menen dat Jesjoea zichzelf God maakt. Jesjoea bedoelt dat hij spreekt zoals God zijn Vader wil dat hij spreekt. En hij doet dat op volmaakte wijze: in zijn onderricht, in zijn gedrag, in zijn evangelieprediking, in zijn medelijden met armen en verdrukten, kortom in zijn *hele* levenswijze.

Wat een ‘eigenzinnigheid’. Wat een ‘vrijzinnigheid’. Een doorn in hun oog. Deze Jesjoea van Nazaret, wie denkt hij wel dat hij is. Hij heeft geen officiële opleiding genoten, nooit een erkende rabbijnse hogeschool bezocht, geen Jeruzalemse school doorlopen waar de ware orthodoxie wordt onderwezen, en dan deze opruiende taal! Schande. Iedereen kan toch weten dat Jesjoea een valse profeet is, want de ware profeet en Messias komt uit Bethlehem en niet uit Nazaret. “Kan uit Nazaret iets goeds komen?” (Johannes 1:47). Wat zij hadden kunnen weten, was dat Jesjoea wel degelijk uit Bethlehem kwam: hij was daar nota bene geboren! Maar opgegroeid in een klein schijnbaar onbetekenend dorp, liggend in een inzinking van een heuvel op 350 meter boven de zeespiegel, een dorpje waarop de farizeeën en schriftgeleerden minachtend neerkeken. En wat zij niet begrepen en niet wilden zien, was dat Jesjoea de beste leerschool had van allen: onderwijs van zijn hemelse Vader! Dat is de echte leer- en levensschool. Discipelen van alle generaties die volgens déze overgeleverde traditie onderwezen willen worden, zijn in feite de echte leerlingen van de hemelse Vader.

De profeet Jesaja zegt van Messias zeven eeuwen vóór diens komst: “JHWH heeft mij als een *leerling* leren spreken om met het woord de moede te kunnen ondersteunen” (Jesaja 50:4). Of zoals de Nieuwe Bijbelvertaling iets vrijer weergeeft: “God, de HEER, gaf mij een *vaardige tong*, waarmee ik de moedeloze kan opbeuren”. Jesjoea heeft als bron de Here JHWH.

In het Hebreeuws staat: Adonai Jahweh. Daarom kon hij zo met gezag spreken. Daarom maakte hij zoveel indruk. Daarom was hij in staat de moedeloze op te beuren. De leiders, die Jesjoea afwezen, hadden geen opbeuring nodig, want zij kenden geen moedeloosheid. Maar zij kenden evenmin zichzelf, hun blindheid, hun onwetendheid.

Eer uw vader en moeder

God had in de Thora gezegd: “Toon eerbied voor uw vader en moeder” (Matteüs 15:4). De gerespecteerde schriftgeleerden probeerden hier soms onderuit te komen door trucjes toe te passen. Een voorbeeld:

> “Maar u leert: het is offergave alwat u van mij had kunnen trekken” (NBG, vers 5).
> “Wie tegen zijn vader of moeder zegt: ‘Alles wat van mij is en voor u van nut had kunnen zijn, bestem ik tot offergave’, die hoeft zijn ouders geen eerbied te tonen” (NBV).

Er waren situaties dat de eigen ouders iets nodig hadden, iets waarin de schriftgeleerden of hun leerlingen konden voorzien uit eigen middelen, maar het niet deden. Zij beriepen zich op een door hen zelfbedachte uitzonderingsclausule die luidde: gebruik je geld of goederen voor het offeren aan God, dan hoef je je eigen vader en moeder niet te helpen. Want: God gaat boven je vader en moeder, en je kunt je geld maar één keer uitgeven. Wat een hypocrisie! Zij gingen volledig voorbij aan de behoeften van hun eigen ouders. Ouders die zelf goed voor hen hadden gezorgd toen zij nog klein waren. Want die leiders, die voorbeeld moesten zijn, waren helemaal niet verplicht om hun goederen of middelen te bestemmen tot offergave. “Alles wat van mij is en voor u van nut had kunnen zijn, bestem ik tot offergave”. *Bestem* ik? Je kunt je terecht afvragen of zij “alles wat van mij is” gewoon reserveerden voor een ander doel in plaats van in te zetten voor Gods dienst. Op een andere plaats lezen wij namelijk: “De Farizeeën, die *geldzuchtig* waren, hoorden dit alles aan en ze haalden honend hun neus voor hem op. Maar Jesjoea zei tegen hen: ‘U wilt bij de mensen altijd voor rechtvaardig doorgaan, maar God kent uw hart. Wat bij de mensen in hoog aanzien staat, is een gruwel in de ogen van God” (Lucas 16:14,15). Hun hart was verkeerd.

Jesjoea's geboorte
Dit lijkt mij een mooi moment om alvast iets te vertellen over Jesjoea's geboorte en gebeurtenissen die daarop volgden. Jesjoea groeide op in Nazaret, maar was wel degelijk in Bethlehem geboren. De leiders hadden het goed dat de Messias in Bethlehem geboren zou worden. "Uit jou, Bethlehem in Efrata, te klein om tot Juda's geslachten te behoren, uit jou komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen" (Micha 5:1). In het boek Matteüs wordt deze profetie aangehaald: "En u, Bethlehem, land van Juda, bent geenszins de minste onder de leiders van Juda, want uit u zal een leidsman voortkomen, die mijn volk Israël weiden zal" (Matteüs 2:6). Wordt Bethlehem in Micha 5 "te klein" genoemd, in Matteüs 2 staat opvallend "geenszins de minste". Er is een wereld van verschil tussen "te klein" en "geenszins de minste". Het is geen verdraaiing van de tekst. Het feit dat de Messias uit het nageslacht van het koningshuis van David in deze kleine plaats is geboren, maakt dat Bethlehem helemaal niet tot de minste van Israëls plaatsen moet worden gerekend.

"Jozef ging van de stad Nazaret in Galilea naar Judea, naar de stad van David die Bethlehem heet, aangezien hij van David afstamde, om zich te laten inschrijven samen met Maria, zijn aanstaande vrouw, die zwanger was." (Lucas 2:4,5). Een engel lichtte herders in deze omgeving in en zei: "Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen, dat het hele volk met grote vreugde zal vervullen: vandaag is in de stad van David voor jullie een redder geboren. Hij is Messias, de Heer." (verzen 10 en 11). Op de geboorte van Jesjoea kom ik later in het boek veel uitgebreider terug.

En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden:

"Eer aan God in de hoogste hemel en vrede op aarde voor alle mensen die hij liefheeft."

In het parallelle verhaal in Matteüs komen we wijzen uit het Oosten tegen. Waarschijnlijk waren zij afstammelingen van Nebukadnezars wijzen. Zij hadden zijn ster zien opgaan en waren gekomen om hem eer te bewijzen (Matteüs 2:2).

Koning Herodes schrok hevig toen hij dit hoorde, en heel Jeruzalem met hem. Hij riep alle hogepriesters en schriftgeleerden van het volk samen om aan hen te vragen waar de Messias geboren zou worden. Die schriftgeleerden verwezen de koning naar wat in Micha 5 staat. Dat Herodes hevig schrok laat zich verklaren door de bewoording in de profetie dat het kind 'heerser over Israël' zou worden. Een ernstige concurrent dus! Concurrenten moesten uit de weg worden geruimd. Herodes stuurde de wijzen naar Bethlehem om een nauwkeurig onderzoek in te stellen naar het kind. Met zijn mond wilde hij het kind eer bewijzen, maar in werkelijkheid wilde hij hem doden. Ook een belangrijk leermoment voor ons: let niet alleen op wat iemand zegt, maar vooral op wat hij doet. Dat intrapsychische proces in het arglistige hart van Herodes werkte al op volle toeren. Hij was beducht en jaloers en moest koste wat het kost voorkomen dat het kind zou opgroeien. Herodes dacht echt volgens het wereldse, horizontale stramien. Want als de ene ware God van Israël er voor zorgt dat het kind geboren wordt, helpt geen mensenhand om dit te voorkomen. Maar het wereldse denken, op dat moment geconcentreerd in die ene persoon van de koning, kent ongeloof als uitgangspunt, en hield daardoor geen rekening met het Ultieme Gezag: Adonai JHWH.

De jeugd van Jesjoea
Er is vaak opgemerkt dat wij weinig weten over Jesjoea vóór zijn doop door Johannes de Doper. Maar uit de summiere gegevens die er wel zijn, en niet te vergeten uit het oude testament,

kunnen wij tot de veilige conclusie komen dat God zijn leven in die tijd had gevormd met het oog op de zware taak die hem wachtte. We lezen in de Bijbel: “Het kind groeide op en werd krachtig, en het werd vervuld met wijsheid, en de genade Gods was op Hem” (Lucas 2:40). Jesjoea groeide, zoals ieder kind, op in een bepaald milieu en in een bepaalde tijd. Hij was niet meteen een volwassene, maar moest de groei naar volwassenheid doormaken. Ook hij kende een leer- en groeiproces. Het feit dat hij zich volledig richtte op Gods woord, en het feit dat hij een persoonlijke relatie had met zijn hemelse Vader, doet het feit van zijn opgroeien, zijn opvoeding en ontwikkeling niet teniet. Ook hij moest leren zindelijk te worden. Ook hij moest leren luisteren naar zijn aardse ouders. Ook hij moest een vak leren. Ook hij moest leren luisteren naar God zijn Vader. Hij was namelijk mens! Hij heeft de gehoorzaamheid moeten*leren* (Hebreeën 5:8). In Jesaja lezen wij:

“De Here JHWH heeft mij als een leerling leren spreken om met het woord de moede te kunnen ondersteunen. Hij wekt elke morgen, Hij wekt mij het oor, opdat ik hore zoals leerlingen doen” (Jesaja 50:4).

“*We mogen zeggen dat de evangeliën Jesjoea voorstellen als een mens die behoudens de zonde, volledig de menselijke situatie beleefd heeft met alle beperkingen, vreugden en pijn daarvan. Het ik van Jesjoea groeit onschuldig en zuiver op in een wereld die dat niet was. Hij filtert wat op hem afkomt en verwerpt ervan wat onzuiver is ... Hij oefent een verrassende invloed uit op hen die in zijn nabijheid kwamen.”* (Jesjoea Messias, Gerard Rossé, pag. 12,13).

Ik citeer nu een ander mooi gedeelte uit het boek van Gérard Rossé. Hij heeft veel meer oog voor de men-selijkheid van Jesjoea dan eeuwenlang het geval is geweest binnen het rooms-katholicisme. Vandaar dat ik het de moeite waard vind dit gedeelte aan te halen:
“*Keren wij terug naar de groei van Jesjoea. Als jongeman maakt hij de lichamelijke ontwikkeling door, de puberteit en de ontwikkeling van de seksualiteit; maar hij heeft beslist geen begeerlijkheid gekend* [over begeerlijkheid zegt Rossé in een voetnoot: *Onder begeerlijkheid wordt hier verstaan de ongeordende neiging om voor zichzelf te bezitten (niet alleen op seksueel gebied), een ongeordende neiging als gevolg van een onevenwichtigheid in de menselijke natuur, als gevolg van de zonde]. Er ontluiken ook nieuwe gevoelens: vriendschap, een openheid naar de wereld, een gaan beseffen van de schoonheid van de natuur, maar ook van het kwaad, van het onrecht, van het lijden dat mensen ondervinden. Jarenlang was hij timmerman (Marcus 6:3) in het onbekende dorpje van zijn jeugd, Nazaret, een gehucht dat nergens in het Oude Testament ooit genoemd werd. En dat vak heeft hij ongetwijfeld moeten leren.”* (pag. 13).

Als twaalfjarige zat Jesjoea na het paasfeest te midden van de leraren, terwijl hij naar hen hoorde en hun vragen stelde. “Allen nu, die hem hoorden, waren verbaasd over zijn verstand en zijn antwoorden” (Lucas 2:46). Zijn ouders waren hem kwijtgeraakt: “Jesjoea bleef in Jeruzalem achter zonder dat zijn ouders het wisten” (Luc. 2:43). En toen zij hem in de tempel vonden, stonden zij versteld. Maria zei tegen hem: “Kind, wat heb je ons aangedaan? Je vader en ik hebben met angst in het hart naar je gezocht”. En let nu eens op het antwoord van Jesjoea: “Waarom hebt u naar me gezocht? Wist u niet dat ik in het huis van mijn Vader moest zijn? Maar zij begrepen niet wat hij tegen hen zei”. Dit was geen rechtvaardiging van een ongehoorzame daad. Maria en Jozef wisten wie hij was en dat God zijn Vader was. Hij werd opgevoed in het huis van Jozef, maar zijn eigenlijke huis was dat van God. Nu hij *bar mitswa* (zoon van de wet was geworden, moest hij in het huis van zijn Vader in de hemel zijn. Dat moesten zijn ouders begrijpen en daar sprak hij hen op aan. Ook Maria kende, gezien haar

lofzang, heel goed de geschiedenis van Hanna; hoe zij haar enige zoon Samuël in het huis van God liet wonen. Maar Jesjoea toonde respect voor zijn ouders: “Hij reisde met hen terug naar Nazaret en was hun voortaan gehoorzaam” (vers 51).

Jesjoea steeg als volwassen man van rond de dertig torenhoog uit boven ieder ander mens. Hij was intelligent, maar veel belangrijker was zijn geestelijke rijpheid die hij kreeg door de ‘voortdurende opvoeding’ van zijn hemelse Vader (Jesaja 49:1,2; 50:4-9). Hij leerde zijn volgelingen zich aan hun woord te houden, niet grote woorden te gebruiken (ik zweer bij …), niet te begeren, geen kwaad te spreken van hun naaste (mijns inziens houdt dat ook in: niet pesten), hun ouders lief te hebben, zelfs vijanden goed te bejegenen etc. etc. Met dit laatste bedoelde hij niet dat wij onze vijanden even sympathiek moeten vinden als onze dierbaren. Omgaan met mensen werd allereerst bepaald door de wijze waarop God met mensen omgaat. God laat het regenen over goede en slechte mensen. Hij liet zijn gedachten bovenal regeren door het verlangen anderen, ook zijn tegenstanders, tot inzicht te brengen wie God is. Jesjoea’s onderwijs was volkomen in lijn met de Torah! In alle lengte, breedte, hoogte en diepte. Hij sprak met gezag, hem verleend door God. Maar bij de schriftgeleerden en Farizeeën genoot hij geen aanzien. Jesjoea was zeer liefdevol, maar af en toe kon hij uithalen naar huichelaars: “Huichelaars, wat is Jesaja’s profetie toch toepasselijk op u: Dit volk eert mij met de lippen, maar hun hart is ver van mij; tevergeefs vereren ze mij, want ze onderwijzen hun eigen leer, voorschriften van mensen.” (Matteüs 15:8,9)

Jesjoea was geen populist

In het begin was Jesjoea erg populair. De roep over hem ging uit door de gehele streek. Hij leerde in hun synagogen en werd door allen geprezen. Maar Jesjoea was niet populistisch. Want hij ging naar de synagoge om te spreken wat zijn God en Vader wilde dat hij zou spreken. In Nazaret keerde het tij. Nadat hij voorgelezen had uit het boek Jesaja (hoofdstuk 61) en zei: “Heden is dit Schriftwoord voor uw oren vervuld”, verwonderden zijn toehoorders zich over zijn woorden en zeiden: “Is dit niet de zoon van Jozef?”. Jesjoea leek qua afkomst maar een gewoon persoon. Het enige wat nu opviel was dat hij hele bijzondere woorden sprak, en ook nog eens op een gezaghebbende wijze. Maar waarom weigerde hij in zijn eigen vaderstad Nazaret mensen te genezen? Waarom deed hij dat wel in Kapérnaüm en niet bij ons? Jesjoea kende de gedachten van zijn dorpsgenoten en zei:

“U zult ongetwijfeld deze spreuk tot mij zeggen: Geneesheer, genees uzelf! Doe alle dingen, waarvan wij gehoord hebben, dat zij te Kapérnaüm geschied zijn, ook hier, in uw vaderstad” (Lucas 4:23).

Nadat Jesjoea hen erop had gewezen dat God eerder in de geschiedenis van Israël gedurende een periode geen wonderen deed, behalve dan ten behoeve van een weduwe uit de omgeving van Sidon en een legeroverste uit Syrië, dus mensen buiten Israël, eindigde zijn bezoek aan de synagoge dramatisch. Zij konden deze woorden niet langer aanhoren. “Zij stonden op en wierpen hem de stad uit en voerden hem tot aan de rand van de berg, waarop hun stad gebouwd was, om hem van de steilte te storten. Maar hij ging midden tussen hen door en vertrok” (verzen 29-30).

Een mislukte ‘democratische’ machtsovername

We blikken even terug in de tijd vóór Jesjoea’s gevangenneming. Toen Jesjoea genezingen had verricht en duizenden mensen, die lang naar hem hadden geluisterd en hongerig waren

geworden, op wonderbaarlijke wijze van brood en vis had voorzien, kon het niet uitblijven dat zij Jesjoea tot hun koning wilden uitroepen. Jesjoea werd steeds populairder. Hij was als het ware hun lijstaanvoerder. Het volk wilde alles voor hem doen zolang hij alles voor hen deed! Maar Jesjoea was geen populist. Zijn hemelse Vader heeft hem geboren doen worden om de belangrijkste missie uit te voeren die God in gedachten had. En Jesjoea wist dat als geen ander! Hij leerde: "Niet alleen van brood zal de mens leven" (Matteüs 4:4). Een mens dient in de eerste plaats naar God te luisteren! Jesjoea was de mens bij uitnemendheid. Hij heeft het goede voorbeeld gegeven. Niet alleen door woorden, maar vooral door daden.

"Toen de mensen het wonderteken dat hij gedaan had zagen, zeiden ze: 'Hij moet wel de profeet zijn die in de wereld zou komen. Jesjoea begreep dat ze hem wilden dwingen om mee te gaan en hem dan tot koning zouden uitroepen. Daarom trok hij zich terug op de berg, alleen." (Johannes 6:14,15).

Jesjoea leerde dat hij niet op eigen gezag sprak. Hij was gestuurd. Door de Allerhoogste. Hij maakte zijn missie, voortvloeiend uit zijn bijzondere relatie met God, duidelijk door gebruik van metaforen. Hij sprak beeldend. Jesjoea ging 'vreemde' dingen zeggen. Hij noemde zich het brood des levens: "Ik ben het brood dat leven geeft" (Johannes 6:35). Hij maakte het zelfs nog 'bonter': "Mijn lichaam is het ware voedsel en mijn bloed is de ware drank. Wie mijn lichaam eet en mijn bloed drinkt, blijft in mij en ik blijf in hem" (vers 55,56).

De woorden van Jesjoea waren niet bedoeld als basis voor het eeuwen later geïntroduceerde sacrament met de leer der transsubstantiatie, waarbij de hostie letterlijk in het lichaam van Messias verandert en de wijn in het bloed van Messias. Binnen de denk- en leefwereld van de Heer Jesjoea bevinden we ons niet op het domein van het transsubstantiële denken. Jesjoea bedoelde eenvoudig dat het ware leven met hemzelf verbonden is. We mogen het beeld niet verwarren met wat Jesjoea daarmee werkelijk wil zeggen. Jesjoea heeft zijn leven prijsgegeven ten behoeve van de mensen. Geloven in hem en doen wat hij leert, daar gaat het om. Alleen op die manier kunnen wij aan hem deel hebben. Later zei hij: "Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand kan bij de Vader komen dan door mij. Als jullie mij kennen zullen jullie ook mijn Vader kennen, en vanaf nu kennen jullie hem, want jullie hebben hem zelf gezien" (Johannes 14:6,7).

We zien twee terugtrekkende bewegingen:
Ten eerste trekt Jesjoea zich terug als hij bemerkt dat zijn discipelen hem koning wilden maken, met geweld nog wel (Johannes 6:15). Hij gaat niet mee in hun gedachten en acties. Jesjoea is gericht op de gedachte van zijn Vader. Ten tweede trekken vele discipelen zich terug wanneer zij merken dat Jesjoea niet beantwoordt aan hun overspannen, wereldse verwachtingen. Jesjoea was geen populist. De discipelen waren heel erg teleurgesteld in hem. Dat kwam omdat hun gedachten werelds waren; zij kenden niet de afstemming op de gedachten van God.

Op een dieper niveau zien we de botsing tussen het zelfzuchtige denken van mensen en het onzelfzuchtige handelen van Jesjoea. Ofwel: de strijd tussen Jesjoea en de zondemacht.

Door vooroordeel gedreven, beschouwden de leiders de man uit Galilea als een pretentieus persoon, iemand bovendien die een gevaar voor henzelf en de Joodse samenleving opleverde. Een groot gevaar. En die samenleving stond toch al onder druk, want de Romeinse bezetters maakten militair en politiek de dienst uit. De hogepriesters, priesters, schriftgeleerden kregen

van hen ruimte, zolang zij zich maar niet met het Pax Romana beleid bemoeiden. Wanneer de Romeinen lucht kregen van die Jesjoea, die steeds maar populairder werd bij het volk, dan waren de rapen gaar.

Onder Pontius Pilatus werden duizenden misdadigers op vreselijke wijze geëxecuteerd door middel van de gevreesde kruisiging. Onder hen waren vele opstandelingen, die pogingen hadden ondernomen de Joden van het Romeinse juk te bevrijden. Sterven door kruisiging is een onvoorstelbaar wrede wijze van executeren. Het lijden kon enkele dagen duren. De benen moesten gebroken worden zodat de steun voor de voeten wegviel en de dood bespoedigd werd. De Joodse overheid wilde Jesjoea door middel van kruisiging uit de weg ruimen om hem tot een vervloekte te maken. Want in de wet staat dat wie is opgehangen een vervloekte is (Deut. 21:23; Gal. 3:13). Zij zouden hun zin krijgen. Maar niet meteen.

Jesjoea ging met zijn leerlingen naar een olijfgaard die Getsemane genoemd werd. Daar gebeurde het ’s nachts, door het verraad van Judas, dat Jesjoea in handen van de vijand werd gespeeld. Jesjoea zei: “Als tegen een misdadiger bent u uitgetrokken met zwaarden en knuppels? Dagelijks was ik bij u in de tempel, en toen hebt u geen vinger naar me uitgestoken, maar dit is uw uur, het uur van de macht van de duisternis. Ze grepen hem vast en voerden hem weg, en brachten hem naar het huis van de hogepriester” (Lucas 22:52-54).

Op het eerste gezicht lijken menselijke leiders de heersers die de touwtjes in handen hebben. In werkelijkheid is God de regisseur. Ik gebruik het woord ‘regisseur’ als een metafoor. Want de regisseur die ik bedoel, is tot meer in staat dan welke regisseur ook die wij kennen. Want ook hier, tijdens het uitbroeden van moordlustige plannen door vijanden van Jesjoea, bleef de uiteindelijke regie in de handen van Adonai Jahweh, de God van Abraham, de God van Jesjoea. Het ‘uur’ zou komen, vastgesteld door de Hemel en niet door de wereld. Tegenstander ‘wereld’ zou haar zin krijgen. Jesjoea had alles gedaan wat hij moest doen, nu wachtte het hoogtepunt van zijn zelfverloochening: zijn arrestatie, zijn verhoor, de geseling, en de zware gang naar Golgotha, even buiten de muren van Jeruzalem, waar hij werd gekruisigd.

Er zijn meer positieve reacties te noemen. Zonder volledig te zijn noem ik Josef van Arimatea, een raadsheer, een goed en rechtvaardig mens, die de komst van het koninkrijk van God verwachtte en niet had ingestemd met het besluit en de handelwijze van de raad. Hij ging naar Pilatus en vroeg hem om het lichaam van Jesjoea. Nadat hij het lichaam van het kruis had gehaald, wikkelde hij het in linnen doeken en legde het in een rotsgraf dat nog nooit was gebruikt. Een bijzondere gebeurtenis! Bijzonder omdat dit ingrijpen van Josef een belangrijke profetie van Jesaja vervulde. Door het onrechtvaardige vonnis van de raad werd Jesjoea gekruisigd. Het was de bedoeling dat hij een anoniem graf kreeg bij misdadigers. Zijn laatste rustplaats was echter niet in een massagraf: “En men *stelde* zijn graf bij de Goddelozen; bij de *rijke* was hij in zijn dood, omdat hij geen onrecht gedaan heeft en geen bedrog in zijn mond is geweest” (Jesaja 53:9; Lucas 23:50-54). Jesaja geeft aan wat het sanhedrin (de Joodse raad) van plan was, maar ook wat God beschikte. Jesjoea’s lichaam zou niet in de anonimiteit verdwijnen, zodat ontkend kon worden dat hij begraven was (en dus ook dat hij opgewekt was).

Wat de hoofdpersonen van die wereld niet beseften, was dat God die afschuwelijke kruisdood van Jesjoea, de man van Galilea, een meesterlijke ombuiging gaf, waardoor diens dood tot heil van de mensen werd. Daar op Golgotha kwam de verzoening tussen God en de mensen tot stand. Op de derde dag wekte God zijn Messias op uit de doden. Een radicale doorbraak, want

God maakte voor het eerst in de geschiedenis iemand letterlijk onsterfelijk! (Handelingen 4:2; 26:23; Hebreeën 7:16; Johannes 11:25).

God veranderde de vloek van het kruishout in een zegen!

Hoofdstuk 9 - De bovennatuurlijke verwekking van Jesjoea

> "*Maar toen de tijd gekomen was zond God zijn Zoon, geboren uit een vrouw en onderworpen aan de wet, maar gezonden om ons vrij te kopen van de wet opdat wij zijn kinderen zouden worden"* (Gal. 4:4)

Jesjoea had vele (half)broers en (half)zusters. De bewoners van Nazaret waren stomverbaasd toen hij onderricht gaf in hun synagoge: "Hoe komt hij aan die wijsheid en hoe kan hij die wonderen doen? Hij is toch de zoon van de timmerman? Maria is toch zijn moeder, en Jakobus en Josef en Simon en Judas, dat zijn toch zijn broers? En wonen zijn zusters niet allemaal bij ons? Waar heeft hij dat alles dan vandaan? En ze namen aanstoot aan hem. Maar Jesjoea zei tegen hen: 'Nergens wordt een profeet zo miskend als in zijn eigen stad en in zijn eigen familie. En hij verrichtte daar niet veel wonderen, vanwege hun ongeloof." (Matt 13:54-58).

Jesjoea wekte alom verbazing in zijn vaderstad. Het gezin en het milieu waarin hij opgroeide leek allemaal zo gewoon. Jesjoea sprak heel anders dan anderen. Hij had veel kennis van de heilige geschriften. Hoe kwam hij dan aan die wijsheid? Zij hadden er geen idee van, want een opvallende opleiding had hij niet genoten. Hij had zoals iedere Jood gewerkt om de kost te verdienen. Hij was timmerman en had dit vak ongetwijfeld geleerd van zijn 'vader', die timmerman was. En dan die wonderen die hij verrichtte. Hoe was dat nou mogelijk? Abnormaal allemaal. Maar zij konden er niet omheen. Je zou zeggen dat zijn wonderen op zich toch geen ergernis konden geven.

Jesjoea had vele broers en zusters. Als je telt kom je op minstens vier broers en drie zusters. Rijk zullen zijn ouders niet geweest zijn. Een van zijn broers heette Jakobus. Interessant is dat deze Jakobus de schrijver was van een brief die in het nieuwe testament staat. Een mooie praktische brief. De brief begint zo:

"Van Jakobus, dienaar van God en van de Heer Jesjoea Messias. Aan de twaalf stammen in de diaspora. Ik groet u." (Jakobus 1:1).

Eens was Jakobus ongelovig en vond hij zijn oudste broer Jesjoea maar vreemd doen. Het leek alsof zijn broer zich maar niet bekend wilde maken. Jakobus begreep toen nog niet dat Jesjoea er de voorkeur aan gaf zich als de Mensenzoon te openbaren, alvorens bekend te maken dat hij inderdaad de Messias was. Als Jesjoea zich van meet af aan als de beloofde Messias had gemanifesteerd, dan was dat onmiddellijk opgevallen bij de Romeinse autoriteiten en hadden zij hem voortijdig gearresteerd. De titel 'Messias' kon maar één ding betekenen:
gezalfde *koning* van Israël. En dát konden de autoriteiten niet hebben! Bij Jesjoea's verhoor vlak vóór zijn kruisiging vroeg de hogepriester: "Bent u de Messias, de Zoon van de Gezegende? Jesjoea zei: 'Dat ben ik, en u zult de Mensenzoon aan de rechterhand van de Machtige zien zitten en hem zien komen op de wolken van de hemel." (Marcus 14:61,62). Wat een getuigenis! Jesjoea verwijst naar wat de profeet Daniël zegt: de hemelvaart van de Mensenzoon aldaar krijgt in de uitleg van Jesjoea een vervolg in zijn terugkomst op aarde! (Daniël 7:13). Jesjoea koppelt beide woorden 'Messias' en 'Mensenzoon' aan elkaar. Al die tijd dat Jesjoea over

zichzelf sprak als de Mensenzoon had hij dus ‘Messias’ bedoeld. Nu zijn taak volbracht was, maakte hij expliciet duidelijk dat hij de beloofde koning van Israël was!
Voor de hogepriester was het duidelijk: “De hogepriester scheurde zijn kleren en zei: ‘Waarvoor hebben we nog getuigen nodig? U hebt de Godslastering gehoord; wat is uw oordeel?’ Allen oordeelden dat hij schuldig was en de doodstraf verdiende.” (verzen 63 en 64). Het is dus niet toevallig dat het opschrift op het kruishout luidde: ‘De Koning van de Joden’ (Marcus 15:26). Jesjoea stierf als koning, en daar hij de door God zelf beloofde koning was, kon dit niet het einde betekenen van het verhaal!!

Dat was jaren geleden. Jakobus wist ondertussen wel beter. Hij schrijft: “Broeders en zusters, *het geloof in Jesjoea Messias*, onze glorierijke Heer, staat niet toe dat u mensen op hun uiterlijk beoordeelt” (Jakobus 2:1).

De eerste tekst bovenaan dit hoofdstuk komt uit de Galatenbrief van de apostel Paulus: God zond zijn zoon, geboren uit een vrouw. De laatste woorden lijken haast overbodig, want ieder kind wordt geboren uit een vrouw. Toch moet Paulus hiermee iets bedoelen.

God zond zijn zoon. Sommigen menen dat het woord ‘zenden’ aangeeft dat Jesjoea zijn positie in de hemel verliet en naar de aarde werd gestuurd. Dat lijkt me vergezocht, want ook profeten, richters en tenslotte Johannes de Doper werden door God gezonden en niemand neemt aan dat zij een pre-existentie (voorbestaan) hebben gehad. Over Johannes de Doper staat geschreven: “Er kwam iemand die door God was gezonden; hij heette Johannes” (Johannes 1:6). God heeft ervoor gezorgd dat zijn vader, die evenals zijn moeder al op leeftijd was, hem kon verwekken bij zijn moeder die onvruchtbaar was. Geen sprake van een voormenselijk bestaan van Johannes. Het woord ‘zenden’ werpt geen licht op de kwestie. Johannes had twee biologische ouders, een vader en een moeder: “de engel zei tegen hem: ‘Wees niet bang, Zacharias, je gebed is verhoord: je vrouw Elisabet zal *je* een zoon baren, en je moet hem Johannes noemen.” (Lucas 1:13).

Mijns inziens is er nog meer verborgen in deze zin van Paulus. De apostel noemt met geen woord een biologische vader. Dat doet denken aan de profetie uit Jesaja waarin sprake is van een maagd die zwanger is (een man wordt niet genoemd!): “Daarom zal de Heer zelf u een teken geven: de jonge vrouw is zwanger, zij zal spoedig een zoon baren en hem Immanuël (= God met ons) noemen” (Jesaja 7:14). In het Hebreeuws staat het duidelijker. In het Hebreeuws staat niet *jonge vrouw* maar *maagd* (*alma*). Paulus schrijft: *God* zond zijn zoon. Zou God iets te maken kunnen hebben gehad met de verwekking van Jesjoea?

Een bovennatuurlijke verwekking
In het evangelieboek Lucas lezen we over de aankondiging van de geboorte van Jesjoea. De engel Gabriël werd door God gezonden “naar de stad Nazaret, naar een meisje dat was uitgehuwelijkt aan een man die Jozef heette, een afstammeling van David. De engel zei tegen het meisje (Grieks: *he parthénos* = de maagd, Matteüs 1:23): “Luister, je zult zwanger worden en een zoon baren, en je moet hem Jesjoea noemen” (Lucas 1:27,31).

De intrigerende vraag luidt: van wie werd zij zwanger? De verzen 34 en 35 van Lucas geven ons het antwoord: “Maria vroeg aan de engel: ‘Hoe zal dat gebeuren? Ik heb immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.’ De engel antwoordde: ‘*De heilige Geest* zal over je komen

en *kracht van de Allerhoogste* zal je als een schaduw bedekken. *Daarom* zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en *Zoon van God.*"

> Het gebruik van hoofdletters is willekeurig; in de Griekse grondtekst staat alles met kleine letters, dus ook de woorden 'god', 'geest' en 'zoon'; alle woorden zijn aan elkaar geschreven zonder spaties; in Novum Testamentum Graece, de wetenschappelijke uitgave van de grondtekst van Eberhard Nestle, staan de woorden ten behoeve van de lezer wel los van elkaar.

Vier keer heb ik de tekst cursief gezet. De heilige Geest en de kracht van de Allerhoogste zijn synoniemen. De strekking is duidelijk: God heeft door zijn kracht het kind doen ontstaan. En om die reden ('daarom') wordt het kind Zoon van God genoemd. Er is een causaal verband tussen Gods kracht die Maria overschaduwde en het ontstaan van het kind.
De conclusie is onontkoombaar: Jesjoea is de zoon, verwekt door God die zijn Vader is!

Deze teksten moeten wij heel serieus nemen. In het orthodoxe christendom wordt deze tekst doorgaans weinig uitgediept, wat mij te denken geeft. In sommige kringen maakt men zich ervan af door van een *metafoor* te spreken, een soort beeldtaal om het speciale van Jesjoea's komst te onderstrepen (zonder dat men gelooft dat God werkelijk de echte verwekker van Jesjoea is). Een bekende joodse theoloog heb ik dit eens in een lezing horen zeggen.

Een joodse traditie zegt: "Als iemand de zoon van zijn naaste de Torah onderwijst, beschouwt de Schrift dit alsof hij hem heeft verwekt" (Talmoed, Sanhedrin fol. 19,2).
Dezelfde gedachte komen we tegen bij Paulus: "aan Timoteüs, mijn waar kind in het geloof" (1 Timoteüs 1:2).

Maar in Lucas is geen sprake van onderwijzen, wel van Gods Geest die over Maria kwam en Gods kracht die haar als een schaduw bedekte.

Psalm 2 vers 7 luidt: "Ik wil gewagen van het besluit van JHWH: Hij sprak tot mij: Mijn zoon bent u; Ik heb u heden verwekt" (vergelijk Hebreeën 1:5). Er is een direct verband met de aankondiging van de engel Gabriël in Matteüs 1:20 en Lucas 1:35. Die aankondiging gaat niet over Jesjoea's opstanding, maar over Jesjoea's ontstaan! De basis van het zoonschap van Messias is het feit dat God zijn verwekker is. De ene ware God heeft hem doen ontstaan, niet door hem uit het stof der aarde te formeren en hem de levensadem in te blazen, zoals bij Adam, maar door hem te verwekken in een reeds bestaande jonge vrouw: "Ik heb u *heden* verwekt". Dus op een door hem tevoren bepaald moment.

Messias is ontstaan door een scheppende daad van zijn hemelse Vader, door zijn verwekking in Maria. De engel zegt: *daarom* zal het heilige kind zoon van God genoemd worden (Lucas 1:35). Jesjoea was dus al Gods zoon vóór zijn opstanding. Dat blijkt ook uit een andere Schriftplaats: "En uit de hemel klonk een stem: 'Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde.' (Matteüs 3:17). Jesjoea werd geboren, werd Gods zoon in een "heden", 2000 jaar geleden! Deze uitleg is niet in strijd met wat Paulus in zijn brief aan de Romeinen schrijft: "door zijn opstanding uit de doden verklaard Gods zoon te zijn in kracht" (Romeinen 1:4). Paulus voegt daar alleen aan toe dat Jesjoea Messias door zijn opstanding Gods zoon is *verklaard in kracht*. Waar het hier om gaat is dat de sterfelijke zoon van God door Gods herscheppende kracht *onsterfelijk* is gemaakt!

Mijns inziens is het onverantwoord om de klare taal van de engel te vertroebelen, door zijn woorden als een wijze van spreken op te vatten. De verwekking van Jesjoea was even reëel als zijn geboorte. Jozef was niet de echte vader van Jesjoea, slechts zijn wettige vader en opvoeder. God de Vader was de echte Vader van Jesjoea.

Als Jesjoea's geboorte echt is geweest, dan moet zijn verwekking eveneens echt zijn geweest. Al gaat het wonder ons begrip ver te boven, dát God volgens de Bijbel de verwekker is van zijn zoon is mijns inziens zonneklaar. Om deze reden vangen verscheidene brieven van Paulus en een brief van Petrus aan met de volgende woorden: "Gezegend zij de God en *Vader* van onze Here Jesjoea Messias" (Efeziërs 1:3; Kolossenzen 1:3; 1 Petrus 1:3).

We zullen ons voor de geest moeten houden dat de titels Heer, Messias of Zoon van God die aan Jesjoea gegeven worden, niet willen zeggen wie hij is; het zijn titels voor functies of relaties … Terecht belijdt dus de oerkerk dat Jesjoea met de verrijzenis in de volheid van zijn messiaanse functie geplaatst is, die hij nu kan uitoefenen ten gunste van heel de mensheid." (Jesjoea Messias, Rossé, pag. 57,58).

Na een gehoorzaam leven en een vrijwillige kruisdood is Jesjoea door God tot Heer (kurios) en Messias *aangesteld* (Handelingen 2:36, NBV) of *gemaakt* (NBG). Maar met de term 'zoon van God' ligt dat anders.

We zullen moeten inzien dat er een fundamentelere reden bestaat waarom Jesjoea 'zoon van God' is. Natuurlijk gaat het om méér dan een verwekking. Het gaat om de heel bijzondere relatie tussen God de Vader en diens zoon Jesjoea. Maar die bijzondere relatie is alleen mogelijk dankzij die bijzondere ontstaanswijze. Die verwekking in een joodse maagd uit de lijn van David is de basis! De evangeliën Matteüs en Lucas, het boek Handelingen, de brieven van Paulus en de eerste brief van Petrus laten daar geen twijfel aan bestaan. In hoofdstuk 10 zullen wij zien dat ook de apostel Johannes hetzelfde geloof deelde en verkondigde.

Verwekken of geboren worden?

Dit hoofdstuk begon met een citaat uit Paulus' brief Galaten. Twee keer gebruikt de apostel een Grieks woord dat in de NBG vertaling wordt vertaald met "*geboren* uit een vrouw, *geboren* onder de wet". De NBV leest: "*geboren* uit een vrouw en *onderworpen* aan de wet". Het Griekse woord is *ginomai* dat een reeks betekenissen heeft: geschapen worden, ontstaan, geboren worden, geproduceerd worden, geworden zijn. In de brief staat een vorm van het werkwoord *ginomai: genoomenon* = geboren of geworden.

Het woord *geboren* uit de zin "geboren uit een vrouw" zou een sleuteltekst kunnen zijn. In het Grieks staat: *genoomenon ek gunaikos. ek gunaikos* betekent gewoon: uit een vrouw. *Genomenon* is verwant met het woord *'egeneto'*, een vorm van hetzelfde werkwoord *ginomai*. Deze werkwoordsvorm *egeneto* vinden we in het Johannesevangelie: "alle dingen zijn door het woord *geworden* [*egeneto*]" (Johannes 1:3). De Nieuwe Bijbel Vertaling leest: "Alles is erdoor *ontstaan*". Het feit dat Jesjoea is *geboren, geworden* of *ontstaan* maakt duidelijk dat hij een begin moet hebben gehad. Het feit dat zijn ontstaan direct gerelateerd is aan Maria (want zij is de vrouw in kwestie), maakt de conclusie onvermijdelijk: Gods zoon is tot bestaan gekomen toen hij geboren werd uit Maria.

Naast het Griekse werkwoord *ginomai* komen we in het nieuwe testament een ander werkwoord tegen: *gennaoo*. Dit woord *gennaoo* heeft twee betekenissen:*verwekt* worden en *geboren* worden. Meer hoeft u niet te weten van de Griekse taal. Het gaat er nu alleen nog maar om uit het zinsverband af te leiden wat de betekenis is.

We moeten nog één probleem oplossen. In de vertaling van het Nederlands Bijbel Genootschap (NBG) wordt Lucas 1:35 als volgt vertaald: "De heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat *verwekt wordt*, Zoon Gods genoemd worden".

Maar de Nieuwe Bijbel Vertaling luidt: "De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat *geboren wordt,* heilig genoemd worden en Zoon van God".

Waarom in de ene vertaling "verwekt wordt" en in de andere "geboren wordt"?

In het volgende geciteerde geval is de betekenis van *'gennaoo'*: geboren worden: "Rebekka was van onze vader Isaak *zwanger* [Grieks: *koíten echein*] van een tweeling, en al voor ze *geboren waren* [Grieks: *gennaoo*] en nog niets goeds of slechts hadden gedaan, werd haar gezegd: 'De oudste zal de jongste dienen.' (Romeinen 9:10).

We gaan nu terug naar Lucas 1:35 dat op verschillende manieren is vertaald:

Staten-vertaling	**NBG vertaling**	**Petrus Canisius**	**NBV**	**Naardense Bijbel**
uit u geboren zal worden	uit u ver-wekt wordt	uit u wordt geboren	geboren wordt	Voortge-bracht

'Verwekt worden' is in Lucas 1:35 een minderheids-vertaling.

Het is ook interessant te kijken hoe in Matteüs 1:2 hetzelfde woord *'gennaoo'* wordt vertaald:

Staten-vertaling	**NBG vertaling**	**Petrus Canisius**	**NBV**
gewon	verwekte	won	verwekte

'Verwekt worden' is in Matteüs 1:2 een meerderheids-vertaling.

Ook is interessant om de vertalingen van Matteüs 1:16 met elkaar te vergelijken:
Maria, uit welke geboren is Jesjoea (Statenvertaling)
Maria, uit wie Jesjoea geboren is (NBG)
Maria, uit wie Jesjoea geboren is (Canisius)
Bij haar (Maria) werd Jesjoea verwekt (NBV)

Het woord *gennaoo* betekent dus niet in elke context ‘verwekt worden’. Soms betekent het ‘geboren worden’ en soms moét het ‘geboren worden’ betekenen. En soms betekent het zonder meer *verwekken*: “Maar die van de slavin was naar het vlees verwekt, doch die van de vrije door de belofte” (Galaten 4:23).

Soms wordt het woord als een metafoor gebruikt:
“kom ik u een verzoek doen voor mijn kind, dat ik in mijn gevangenschap verwekt heb” (Filémon 10,11).
“ik heb u in Messias Jesjoea door het evangelie verwekt” (1 Korintiërs 4:15,16).
Het betreft hier overduidelijk een geestelijke verwekking door de prediking van het evangelie.

De cruciale vraag is: wat betekent het woord in Lucas 1:35?

Het antwoord moet uit de context worden afgeleid: “De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken”. Hier wordt de conceptie (9 maanden voor de geboorte) beschreven. De context leert ons dat Jesjoea een bijzondere verwekker had: God de Vader!
En dan maakt het niet uit of we *gennaoo* vertalen met ‘verwekt worden’ of ‘geboren worden’.

Lucas 1:36 werpt mijns inziens eveneens licht op de zaak.
“En zie, Elizabet uwe nicht is *ook* zelve bevrucht met eenen zoon in haren ouderdom”. (Statenvertaling)
“Zie, uw bloedverwant Elisabet heeft *ook* een zoon ontvangen in haar ouderdom”. (Petrus Canisius)
“En zie, Elisabeth, uw verwante, is *eveneens* zwanger van een zoon in haar ouderdom”. (NBG)
“Luister, *ook* je familielid Elisabet is zwanger van een zoon, ondanks haar hoge leeftijd”. (NBV)

Het woord ‘ook’, respectievelijk ‘eveneens’ in deze Schriftplaatsen, lijkt erop te duiden dat zowel Elisabet als Maria zwanger is geworden als gevolg van een verwekking. Het verschil is alleen (maar dat is fundamenteel) dat Elisabet is bevrucht door Zacharias, en Maria zwanger is geraakt uit de heilige geest ofwel door Gods kracht!

Tenslotte is het de moeite waard Matteüs 1:20 te bekijken. De engel wendt zich daar niet tot Maria, maar tot haar aanstaande man Jozef. Tegen hem zegt de engel: “Jozef, zoon van David, wees niet bang je vrouw Maria bij je te nemen, want het kind dat ze draagt *is verwekt door de heilige Geest*. Ze zal een zoon baren. Geef hem de naam Jesjoea, want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden.”

Er staat in het Grieks: is ***in haar*** verwekt uit de heilige geest: ***en autei*** *gennethèn ek pneumatos estin hagiou*. Er staat in het Grieks: **‘in haar’**, *gennethèn* is gewoon een vorm van het werkwoord *gennaoo* en betekent ‘verwekt’. Degenen die geen Grieks kennen, leren tussen de bedrijven door toch iets van de Griekse taal. Voor dit onderzoek heeft u niet meer nodig. Ziet u wel dat u geen expert hoeft te zijn om gedegen bijbelstudie te doen. Vaak horen we: ik ken geen Hebreeuws of Grieks, dus laat maar, te moeilijk. Mijn antwoord is: helemaal niet nodig om zo te denken. O ja, ik vergat nog iets: *ek pneumatos estin hagiou* betekent gewoon: uit de heilige geest (in het Grieks zonder hoofdletters).

De Petrus Canisius vertaling leest: wat in haar *is geboren*, is van de Heilige Geest. Deze lezing wijkt af van die in andere vertalingen. Ook de Herziene Voorhoeve vertaling die in Lucas 1:35 “geboren zal worden” heeft, leest in Matteüs 1:20 “want *wat in haar is verwekt* is uit [de] Heilige Geest”.

De Lutherse vertaling leest: is geboren. Vele vertalingen lezen in Matteüs 1:20 “is verwekt”, wat mij juist lijkt. De Naardense Bijbel heeft “gegenereerd”. De NWV (van het Wachttorengenootschap) leest: “in haar verwekt is”.

De Petrus Canisius vertaling leest in Matteüs 1:20 “in haar is geboren” en in Lucas 1:35: “daarom ook zal wat uit u wordt geboren”. Twee keer geboren: de eerste keer ‘in haar’, de tweede keer ‘uit haar’. Dat is eigenaardig. Wilde de vertaler van de Petrus Canisius vertaling ruimte creëren voor het dogma, dat de hemelse Jesjoea zijn hemelse positie verliet om in de schoot van Maria te wonen en na negen maanden als Godmens uit Maria te worden geboren?

Het doel van Jesjoea’s geboorte
Matteüs 1:21 “Ze zal een zoon baren. Geef hem de naam Jesjoea, want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden.”

Lucas 1:32,33 “Hij zal een groot man worden en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal hem de troon van zijn Vader David geven. tot in eeuwigheid zal hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan zijn koningschap zal geen einde komen.”

Enerzijds is Jesjoea gekomen om mensen van hun zonden te verlossen. Anderzijds is hij gekomen om koning te worden.

Hoofdstuk 10 - Wie of wat is de ‘logos’?
De afzonderlijke aankondigingen van de engel Gabriël aan zowel Jozef als Maria zijn fundamenteel. Deze woorden vormen de basis van het ware christelijke geloof. Ze laten er mijns inziens geen twijfel over bestaan dat Jesjoea 2000 jaar geleden tot bestaan kwam. Jesjoea is de beloofde zoon van God over wie de profeten van oudsher gesproken hadden. Van een vroeger bestaan van Jesjoea Messias rept de engel in het geheel niet.

Merkwaardig genoeg zijn er een flink aantal teksten in het nieuwe testament, die een andere indruk kunnen geven. Het lijkt dus dat er twee groepen teksten in het nieuwe testament bestaan: een groep die ondubbelzinnig leert dat Jesjoea 2000 jaar geleden is ontstaan, en een groep die lijkt te leren dat hij al daarvóór bestond.

De meest geciteerde tekst is het eerste vers van de proloog in het evangelie naar Johannes. Laten we dit vers eens nader bekijken.

In het begin was het Woord [zinsnede 1]
en het Woord was bij God [zinsnede 2]
en het Woord was God [zinsnede 3]

IN HET BEGIN WAS HET WOORD [zinsnede 1]
De woorden “In het begin” doen ons denken aan Genesis: “In het begin schiep God de hemel en de aarde”. Elke nieuwe fase wordt ingeleid met de woorden: “En God zei”. Gods spreken heeft

grote scheppingskracht. God spreekt zijn scheppingsbevelen uit en zijn wil geschiedt. Willen we effectief leren Bijbellezen dan is belangrijk om op weerklanken in de Bijbel te letten. We vinden zo'n weerklank op Genesis 1 in Psalm 33:6:

> ***Door het woord van JHWH zijn de hemelen gemaakt,***
> ***door de adem van zijn mond al hun heir***

Het valt op dat de vertaler van Psalm 33 'woord' met een kleine letter schrijft. De vertaler van het evangelie van Johannes schrijft 'Woord' met een hoofdletter. Denkt Johannes hier al aan een persoon of denkt hij aan iets anders: Gods zelfuitdrukking?

Zoals ik eerder heb opgemerkt staan zowel het woord ***theos*** (God) als ***logos*** (woord) in het Grieks in kleine letters.

De uitdrukkingen in de Psalm 'het woord van JHWH' en 'de adem van zijn mond' liggen qua betekenis dicht bij elkaar. Het gebruik van parallellisme, dat zo kenmerkend is voor Hebreeuwse poëzie, helpt ons om de betekenis te begrijpen. Evenmin als *adem* een persoon aanduidt, duidt *woord* een persoon aan. Het is Gods bevel dat krachtig is om dingen te scheppen. God heeft gedachten hoe zijn schepping moet zijn, voordat die gedachten zijn omgezet in scheppingsbevelen. En wanneer Hij eenmaal een bevel uitspreekt, dan vindt de schepping plaats. Gods spreken is creërend spreken. Zijn woord is wet, zijn bevel betekent dat iets tot stand komt.

Gods spreken/woord is niet iets vaags (als bij mensen), waarvan je maar moet afwachten of het waar is/wordt, maar is zeker = werkelijkheid, ook al is het toekomstig.

Het Griekse woord *logos* (woord) komt van het Hebreeuwse *davar.*
Dit woord *davar* heeft een dubbele betekenis:

1. een woord, een uiting.
2. een zaak, een ding, een gebeurtenis.
   In de eerste betekenis is 'davar' wat God zégt.
   In de tweede betekenis gaat het om het resultaat van het gesprokene.

In het boek Hebreeën komen we dezelfde waarheid tegen:

> ***"Door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het woord Gods tot stand gebracht is, zodat het zichtbare niet ontstaan is uit het waarneembare"*** (Hebreeën 11:3).

Het woord van God is Gods intentie, en daarna de uitdrukking van wie Hij is en wie Hij wil zijn. Als de apostel Johannes zou hebben geloofd, gelijk de kerk een paar eeuwen later, dat het woord Gods de eeuwige Zoon van God is, had hij eenvoudig kunnen zeggen: 'In het begin was de Zoon en de Zoon was bij God en de Zoon was God'. Maar dat zegt hij niet. Er staat eenvoudig *'logos'*: woord, wat in die tijd geen naam van Jesjoea was. Het slaat op Gods zelfuitdrukking.

Er is één Bijbelvertaling (die vertaling heet 'Het Boek') die als volgt leest: In het begin was Messias. Het Grieks zegt: in het begin was het woord! We moeten de tekst eerbiedigen en niet alvast de tekst laten zeggen wat wij denken dat de tekst betekent.

EN HET WOORD WAS BIJ GOD [zinsnede 2]
Er is sprake van ‘God’ en ‘het woord’. Het lijkt alsof er twee zijn. Maar dat is maar schijn. Want we moeten niet vergeten dat dit ‘woord’ in wezen van God komt, door God wordt gesproken en dus Góds woord is. Zo gezien is er geen verschil tussen het woord en God! ‘Woord’ is de wijze waarop God Zich uit, een deel van Hem.

Het idee van een zelfstandig functioneren van Gods woord, *alsof* het een persoon is, komen we ook tegen in het Oude Testament: “alzo zal mijn woord, dat uit mijn mond uitgaat, ook zijn; het zal niet ledig tot Mij wederkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen, waartoe Ik het zend” (Jesaja 55:11).

Het is duidelijk dat ‘mijn woord’ geen aparte persoon is naast God. Toch zou er op een bepaalde manier kunnen worden gezegd dat dit woord, Gods woord dus, bij God was.

Het woord dat bij God was is dus het woord van God. Dat woord is zeer machtig, want God is zeer machtig. Wat God uitwerkt komt overeen met wat het woord zegt. Het woord volvoert wat het spreekt.

Het woord was bij God. Het woord kan ook bij andere personen zijn. Maar het is Gods woord en niet het woord van mensen. Het woord van JHWH is bij de profeten van zijn volk geweest: “Ja, indien zij profeten zijn, en indien het woord van JHWH *bij* [Hebreeuws: *et = bij*] hen is” (Jeremia 27:18)

Johannes schrijft dat het woord, Góds woord, *bij* (Grieks: *pros*) God was. In geen van de voorbeelden gaat het om het woord als ware het een apart personage.

EN HET WOORD WAS GOD [zinsnede 3]
Het ‘woord’ dat bij God was en als het ware een eigen bestaan leidt, was tegelijkertijd God zelf. Hoe kan dat? Heel eenvoudig: het woord staat voor God zelf, het woord is immers van God afkomstig; alles wat het woord is, is in werkelijkheid God zelf. Johannes zegt het bondig: het woord was God. Het ‘woord’ is wat God is, omdat het woord de *zelfuitdrukking* is van God. Wanneer we het woord horen, dan horen we niemand anders dan God.

De NBG is correct. De meeste christenen denken aan Messias wanneer zij in Johannes 1:1 ‘woord’ lezen. Zij zien *logos* als een tweede persoon binnen de ene Godheid. Zij maken een onderscheid tussen ‘God’ [zinsnede 2] en ‘God’ [zinsnede 3]. Een tweede persoon kan niet *bij* God zijn en tegelijkertijd *diezelfde*God zijn. Dat is een onmogelijkheid! Dat begrijpen de aanhangers van de Drie-eenheid natuurlijk ook. De oplossing van het dilemma is volgens hen dat het in zinsnede 2 om ‘God de Vader’ gaat en in zinsnede 3 om ‘de Drie-enige God’. Deze ‘trinitarische’ constructie is intelligent bedacht, maar volgt niet logisch uit de tekst.

De Nieuwe Wereld Vertaling heeft: “en het Woord was *een God* (cursief van mij)”. De vertalers zien Messias als ‘een God’, door bemiddeling van wie JHWH de wereld schiep. Zoals uitgelegd zie ik ‘woord’ als Gods spreken waardoor Hij zich uitdrukt. Dit spreken of dit woord was God.

> **DIT WAS IN DEN BEGINNE BIJ GOD.**
> **ALLE DINGEN ZIJN DOOR HET WOORD GEWORDEN**
> **EN ZONDER DIT IS GEEN DING GEWORDEN, DAT GEWORDEN IS** (Joh. 1:2,3)

Alle dingen zijn door het woord geworden. In Genesis lezen we steeds: En God zei, en het resultaat was dat het geschiedde. Voorbeeld: "En God *zei*: Er zij licht; en er *was* licht" (Genesis 1:3,4). "En God *zei*: Laat ons mensen maken … En God*schiep* de mens naar zijn beeld" (Genesis 1:26,27).

In feite is het Gód die alle dingen schept. Niemand anders. Waarom zegt Johannes dat dan niet? Ook dat is niet moeilijk te begrijpen. Want Johannes maakt niet God, maar het 'woord' tot onderwerp van zijn proloog. Maar als dat woord in wezen God zelf is, waarom gebruikt Johannes dan niet gewoon het woord 'God'? Het antwoord is eenvoudig: omdat hij niet slechts van de fysieke schepping wil getuigen, maar Gods schepping wil belichten vanuit Gods plan. Om deze reden heeft het evangelie naar Johannes zoveel diepgang.

Gods woord is niet anders dan de uitdrukking van Gods wil en voornemen. Gods voornemen verwijst naar Gods plan. Dat plan heeft God in zijn Woord geopenbaard. Het is niet een andere persoon, en heeft dus níet betrekking op een voormenselijke Messias. Alle dingen zijn ontstaan omdat God het wilde, omdat het in Gods plan bestond. Wanneer God iets zegt, spreekt of beveelt dan zijn het geen ijdele of lege woorden, maar woorden van scheppende kracht die zijn doel verwezenlijken. God toont zijn intentie in zijn schepping. De natuurwereld is het begin. De mens naar zijn beeld is het doel. Beide door zijn woord/kracht. Dát is wat Johannes in zijn diepgaande evangelie wil overbrengen aan zijn lezers.

Wat Johannes schrijft heeft zijn wortels in de gedachtewereld van de Tenach (ons oude testament). Jesaja 14:24 is een prachtig voorbeeld van de eed of de*Godsspraak* die JHWH over Assur doet: "JHWH der heerscharen heeft gezworen: Voorwaar, zoals Ik *gedacht* heb, zó zal het *geschieden*, en zoals Ik*besloten* heb, zal het *tot stand komen*: Ik ga Assur in mijn land verbreken …".

Wat God denkt, zal gebeuren; wat Hij besluit, zal tot stand komen!

DIT WAS IN HET BEGIN BIJ GOD (Joh. 1:2)
Dit (het woord) was in het begin bij God. Dus 'dit' (het woord) en niet 'deze' (een persoon), zoals de Nieuwe Wereld Vertaling leest (Johannes 1:2).

IN HET WOORD WAS LEVEN EN HET LEVEN WAS HET LICHT DER MENSEN; EN HET LICHT SCHIJNT IN DE DUISTERNIS EN DE DUISTERNIS HEEFT HET NIET GEGREPEN (Joh. 1:4, 5)
Het spreken van God is niet opgehouden na de scheppingsbevelen van Genesis. God ging door met spreken. Hij ging door met het openbaren van zijn plan. Zelfs in het eerste tijdperk in de geschiedenis waren er profeten, die onder de invloed van Gods Geest mensen hebben toegesproken. De woorden van Judas zijn veelzeggend: "Ook over hen heeft Henoch, de zevende van Adam af, geprofeteerd, zeggende: Zie, de Here is gekomen met zijn heilige tienduizenden … om alle Goddelozen te straffen voor al hun Goddeloze werken" (Judas 14). Petrus noemt Noach "de prediker der gerechtigheid" (2 Petrus 2:5). De boodschappen van beiden waren als licht in de duisternis van die tijd.

Door de gehele geschiedenis heen is Gods spreken voortgezet. Het woord van JHWH kwam tot Abraham. Isaak en Jakob. Dat betekende dat God zijn heilsbeloften openbaarde aan de aartsvaders. Vervolgens lezen we over Gods openbaring aan Israël door Israëls profeten. Het woord kwam tot Gods gekozen verbondsvolk en zelfs zij waren in meerderheid ongevoelig voor

Gods woord. Slechts een minderheid heeft met dankbaarheid de vernieuwende invloed van Gods openbaring ontvangen.

**HIJ WAS IN DE WERELD, EN DE WERELD IS DOOR HEM GEWORDEN,
EN DE WERELD HEEFT HEM NIET GEKEND** (Joh. 1:10)

Wat is de betekenis van 'de wereld is door hem geworden'?
We lezen dat alle dingen door het woord zijn geworden (geschapen, ontstaan). In Gods voortgaande openbaring werkt God zijn heilsplan uit. In een aantal tussenzinnen, die beginnen bij vers 6, schrijft hij over het vleesgeworden woord (Jesjoea) door wie de wereld is geworden (vers 10). 'Wereld' is bij Johannes altijd de mensenwereld. Die mensenwereld heeft hem niet gekend. Dat betekent niet dat allen Jesjoea voorgoed hebben verworpen. Velen die hem eerst niet hebben herkend als de Messias, de zoon van God, hebben hem later aangenomen. Degenen die hem uiteindelijk hebben aangenomen behoren tot Gods familie, zijn kinderen van God, implicerend dat zij kinderen van de opstanding zijn, kinderen van de nieuwe schepping. In dit vers gaat het over de fase van Gods plan die betrekking heeft op Gods *nieuwe* schepping. De 'wereld' (*kosmos)* is de wereld voor zover deze is *herschapen* door Gods herscheppende werk in Messias. De hemel en de aarde zijn door Gods kracht ontstaan. De vernieuwde wereld ontstaat door dezelfde kracht van God, kracht die zich manifesteerde in de op bovennatuurlijke wijze verwekte mens Jesjoea, de zoon van God, het vlees geworden woord (vers 14). Deze zoon van de levende God is het hoofd van een nieuwe mensheid. Gods uiteindelijke bedoeling met de schepping is het tot stand brengen van een 'eindproduct', een volmaaktheid,
een *nieuwe* schepping.

Gods zoon is het middelpunt van Gods heilsplan! Dat is de reden waarom hij schrijft:

HET WOORD IS VLEES GEWORDEN (Joh. 1:14)
Wat God op het oog had, en in beloften had bekend gemaakt, is werkelijkheid geworden. Gods woord is werkelijkheid geworden toen zijn zoon Jesjoea 2000 jaar geleden werd geboren. Het Johannes evangelie is volkomen in overeenstemming met de verslagen in Matteüs 1 en Lucas 1. Alleen hebben de evangeliën verschillende invalshoeken. Want: het vlees geworden woord is in feite de belichaming van Gods voornemen, de belichaming van Gods voornemen is in feite de wonderbaarlijke verwekking van Jesjoea in Maria, en de belichaming van Gods voornemen is een gehoorzaam leven dat volledig beantwoordde aan Gods voornemen! Het woord waardoor God de wereld schiep, dat tot mensen in de tijd tussen Adam en Mozes werd gericht, dat in latere eeuwen door middel van de profeten in Israël tot het volk kwam, is nu in de persoon en levenswijze van Gods zoon te zien. Johannes denkt vooral aan de verkondiging van Gods vergevingsgezinde karakter aan Mozes door zijn engel: "JHWH ging aan hem voorbij en riep: JHWH, JHWH, God, barmhartig en genadig, lankmoedig,*groot van goedertierenheid en trouw*, die goedertierenheid bestendigt aan duizenden, die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft …" (Exodus 34:6,7). De betekenis van de woorden bij Johannes: "*vol van genade en waarheid*" (Johannes 1:14) is dezelfde als: "groot van goedertierenheid en trouw". Wat God toen met woorden heeft gezegd is nu te zien in zijn eniggeboren zoon. Pas toen zijn woord vlees is geworden, is het een persoon geworden.

In het vlees heeft Jesjoea zijn verzoekingen (en dus de zondemacht) overwonnen. Daarom heeft God hem verhoogd (Filippenzen 2:9). Maar zelfs nu maakt Messias, hoe verheven ook, geen deel uit van het wezen van de ene waarachtige, eeuwige God (1 Korintiërs 15:28).

'logos' en 'rhema'
Johannes schreef in het *koine Grieks*, de spreektaal in die dagen (zoals Engels tegenwoordig). Hij gebruikt het Griekse *logos* voor 'woord'. Jesaja schreef in het Hebreeuws. In Jesaja 55:11 staat het Hebreeuwse *davar* voor 'woord'. In de derde/tweede eeuw v.Chr. is er een Griekse vertaling gemaakt van het oude testament, de zogeheten Septuaginta. Jesaja 55:11 leest in het Grieks *rhema*. Het is daarom niet zeker of Johannes specifiek aan die Schriftplaats heeft gedacht toen hij zijn evangelie schreef. Het is dus de vraag of er een specifiek verband bestaat tussen Jesaja 55:11 en Johannes 1:1. Er is wel een conceptuele overeenkomst. In beide teksten gaat het om Gods woord dat als het ware een eigen bestaan leidt.

Volgens The Dictionary of New Testament Theology zijn *logos* en *rhema* synoniemen. In Jesaja 40-66 worden beide woorden evenveel gebruikt. Dat in de LXX (Septuaginta) *rhema* dikwijls synoniem is met *logos* blijkt uit bijv. Exodus 34:27-28:

"JHWH zeide tot Mozes: Schrijf u deze woorden [*rhema*] op, want op grond van deze woorden [*logos*] heb Ik met u en met Israël een verbond gesloten. En hij was daar bij JHWH veertig dagen en veertig nachten, brood at hij niet en water dronk hij niet, en Hij schreef op de tafelen de woorden [*rhema*] van het verbond, de tien woorden [*logos*]".

Het reeds geciteerde woordenboek zegt: 'De dubbele betekenis van *davar*, woord en ding, heeft zodoende het gebruik van *rhema* gekleurd, dat daarom kan betekenen a) woord, uiting, en b) zaak, ding, gebeurtenis'. *Rhema* blijkt het resultaat te zijn van dingen die gezegd zijn en dingen die gedaan zijn. Op grond hiervan is het begrijpelijk dat in Jesaja 55:11 *rhema* staat – de gedachte is namelijk precies dezelfde: wanneer God spreekt blijft het niet maar een woord – het wordt werkelijkheid. En dat is uiteraard de gedachte van Johannes 1:14 – alleen niet 'ding, zaak, gebeurtenis' maar nog meer: 'vlees'!

De betekenis van 'logos'
Nogmaals: Wat is de betekenis van *'logos'* (woord) in Johannes 1:1?

In het begin was het woord
en het woord was bij God
en het woord was God

De joodse filosoof Philo leende bij Plato het woord *'logos'* (het ordenende beginsel, de rede) en gaf het een nieuwe betekenis: een creatief beginsel of intermediair tussen schepper en schepping. Philo verhief de Griekse platonische geschriften bijna tot het niveau van de Bijbelse heilige geschriften. Hij geloofde dat God zich ook enigermate had bekend gemaakt in sommige van die geschriften. Dat is merkwaardig want de Griekse filosofie kenmerkt zich door het dualisme. Het niet-materiële, het geestelijke, is volgens dat denken superieur ten opzichte van de (vuile) materiële wereld. Dit proeven we hier nog steeds, omdat een soort afgeleide 'God' ('intermediair', later door anderen ook wel 'tweede God' genoemd) de schepping schept, waaraan de 'God-in-zichzelf' zich niet wil verontreinigen. Dit denken staat ver verwijderd van het Bijbelse geloof. Volgens de apologeten, die door Philo waren beïnvloed, en verreweg het merendeel van de christenheid (van welke signatuur ook), bedoelde de apostel Johannes met*'logos'* de voormenselijke Messias. Weer een nieuwe betekenis, een laatste stap die leidde tot de logoschristologie.

De speculatie aangaande *'logos'* verliep dus in drie stappen:

1. het ordenende beginsel of de rede
2. een intermediair
3. de pre-existente Messias

Mooi, dat weten we dan. We dienen ook nog iets anders te weten: Johannes was geen filosoof maar een discipel van Messias en kenner van de Hebreeuwse geschriften. Die geschriften zeggen dat zij in de grond van de zaak niet zijn ontstaan door menselijk navorsen der dingen, maar op het initiatief van het *ultieme Gezag*, dat buiten de menselijke waarneming bestaat: *JHWH, de God van Israël*. Om het antwoord te vinden op onze vraag wat of wie de 'logos' is, zullen we ons tot de Bijbel moeten wenden.

Het woord *'logos'* dat Johannes gebruikt moet bijgevolg worden geduid in het licht van het oudtestamentische gedachtekader en *uitsluitend daarin*. De dwaling ontstaat op het moment dat wij dat kader verlaten! Zoals we eerder aan de hand van de Bijbel hebben uitgelegd, ligt aan 'logos' het oudtestamentische begrip*davar* ten grondslag. Het Hebreeuwse *davar* heeft betrekking op *Gods gedachte*, Gods intentie, Gods uitdrukking van die intentie, dus: Gods plan en openbaring.

Het feit dat Johannes in het Grieks schrijft houdt in dat hij niet *davar* gebruikt maar het Griekse equivalent *logos*, zonder daarbij verstrikt te raken in hellenistische filosofische ideeën van Plato, de Stoïcijnen, Philo, apologeten en anderen.*Johannes borduurt voort op de Tenach (*oude testament*).* Bij hem zitten we niet in de ideeënleer van Plato. Het 'woord' was dus Gods woord, de uitdrukking van Gods gedachte. God en zijn woord zijn één. Vandaar dat Johannes schrijft: het woord was God.

Gods gedachte en de uitdrukking daarvan is het uitgangspunt van de proloog in het vierde evangelie. Dit is de conclusie waartoe ik ben gekomen. Maar nu dient zich de volgende vraag aan: waarom? Het antwoord moet mijns inziens het volgende zijn: omdat Johannes getuigt van Gods *evangelie* dat al vóór de grondlegging der wereld in Gods voornemen verborgen lag. Deze *intentie* van God die zich op allerlei manieren heeft *uitgedrukt* door middel van de profeten, heeft in de volheid des tijds een *bijzondere uitdrukking* gekregen in een Mens: het woord is vleesgeworden (vers 14).

Naardense Bijbel

De Naardense Bijbel is gelijktijdig met de Nieuwe Bijbel Vertaling in 2004 uitgekomen. Soms wordt gezegd dat een woord-voor-woord vertaling niet kan samengaan met mooi taalgebruik. De vertalers van de Naardense Bijbel hebben schrijver Maarten 't Hart van het tegendeel overtuigd, want hij was onder de indruk van deze vertaling.

Hieronder volgt de vertaling van Johannes 1:1. Ik vind het zelf ook een juweeltje.

Sinds het begin is er het spreken; dat spreken is God nabij,	ja God zelf is dat spreken; het is er sinds het begin, God zo nabij;	alles geschiedt daardoor en buiten dat om geschiedt niet één ding dat is geschied.

Woordvolgorde in het Grieks
De meeste vertalingen hebben: "En het Woord was God". Je zou ook kunnen vertalen: En God was het Woord. Zo is inderdaad de woordvolgorde in het Grieks.

We moeten wel beseffen dat, welke volgorde wij ook prefereren, 'het woord' het onderwerp van de zin is. 'God' is wat wij noemen het predicaat of het gezegde. In het Grieks kan het predicaat aan het begin, in het midden of aan het eind van een zin staan. Een predicaat dat vóór een koppelwerkwoord staat heeft geen bepalend lidwoord bij zich. Dat verklaart waarom 'woord' het bepalend lidwoord bij zich heeft en 'God' niet. Het Grieks luidt: *theos hen ho logos* (God was het woord).

Belangrijk om te onthouden
Theun de Vries slaat in zijn boek *Ketters* mijns inziens de spijker op de kop met zijn conclusie dat *"veel in de moderne christologie – die bereid is tot het opruimen van onbruikbare mythen, maar vasthoudt aan Jesjoea de Messias als grond van alle existentie – de zoveelste metamorfose is van de oude logostheorie. De Logosgod is de altijdaanwezige, al van voor de schepping 'bij God', tot dat zijn kenosis ofwel zelfverdeemoediging in het vlees het beginpunt werd van een hemelreis, terug naar Hem die hem had gezonden, nu met de zielen van de door hem verlosten bij zich … De term Logos is een vinding van de 'duistere' Griekse denker Herakleitos, en hij duidde met dit **<u>woord</u>** het ordenend beginsel in de schepping aan. De Logos heeft een lange weg van bestaanswijzen achter en waarschijnlijk ook nog voor zich. Bij Stoïcijnen en Gnostieken is hij het kensymbool van de Goddelijke Rede, rechtstreeks afkomstig uit de geest van de Vader. De joodse hellenist Philo van Alexandrië had de afgrond tussen schepper en schepsel dank zij de bemiddelende Logos willen overbruggen, en inspireerde daarmee de kerkvaders als Clemens van Alexandrië en Origenes. Zij, gefascineerd door het platonische denken enerzijds en het Johannesevangelie anderzijds, huldigden in de Logos het eerste creatieve beginsel dat tevens de schulduitdelger is van de gevallen mensheid. In heel de geschiedenis van het christendom blijft deze idee zich voortplanten: bij de goed-orthodoxe Thomas van Aquino zo goed als in de ketterijen van Meister Eckhart; bij de hervormers Luther en Calvijn met hun verknochtheid aan het 'Woord', zo goed als in de op Messias' zoendood gerichte exercities van de Jezuïetenvader Loyola; bij protestantse piëtisten alsook existentialisten à la Kierkegaard"* (Ketters, pag. 19, fragment gebruikt met toestemming van Em. Querido's Uitgeverij B.V. te Amsterdam).

Onder invloed van Griekse filosofie (vooral het gedachtegoed van de Jood Philo die het gebruik van de term 'logos' een nieuwe draai gaf) is Johannes' gebruik van de oudtestamentische betekenis van het woord *logos* verloren geraakt. Johannes was een Jood, een geïnspireerde apostel van Messias; hij gebruikte het Griekse woord *logos* zonder in de ideeënleer van Plato of de gedachtewereld van Philo verzeild te raken. Zijn bron was de Tenach, het oude testament. Maar het zogenaamde orthodoxe christendom, in het spoor van de apologeten van de eerste eeuwen, raakte het Bijbelse spoor kwijt; logos werd gezien, niet als Gods zelfuitdrukking maar als een intermediair (tussenpersoon) tussen God en de schepping.

Hoofdstuk 11 - De zoon van God of God de zoon?

> *"De engel antwoordde: 'De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en <u>Zoon van God</u>." (Luc 1:35*

De Bijbel spreekt duidelijke taal. God heeft zijn eigen kind verwekt in Maria. Het verwekte kind dat negen maanden later geboren werd, noemt de engel "zoon van God". Jesjoea is dus 2000 jaar geleden tot bestaan gekomen. God was zijn echte Vader en Maria zijn echte moeder. Matteüs getuigt van dezelfde waarheid. Jesjoea is "de zoon van David en de zoon van Abraham" (Matteüs 1:1). Bij Maria werd Jesjoea verwekt (vers 16). De conceptie geschiedde op wonderbaarlijke wijze onder de invloed van de heilige Geest (Matteüs 1:18,20).

Getuigenis van de evangeliën
In het evangelie naar Johannes spreekt Jesjoea over zijn unieke relatie met de Vader. Jesjoea zegt tegen een andere Maria: '*Houd me niet vast, Ik ben nog niet opgestegen naar de Vader. Ga naar mijn broeders en zusters en zeg tegen hen dat ik opstijg naar mijn Vader, die ook jullie Vader is, naar mijn God, die ook jullie God is.'* (Johannes 20:17). Jesjoea maakt een opvallend onderscheid tussen 'mijn Vader' en 'jullie Vader'. Het ligt voor de hand waarom hij dat doet. Immers, God is op een unieke wijze zijn eigen Vader, waardoor Jesjoea op een unieke wijze het kind, de zoon van zijn hemelse Vader is.

In die zin kunnen de leerlingen onmogelijk Gods kinderen zijn. De discipelen zijn kinderen van God in zoverre zij *geadopteerde* zonen en dochters van de Vader zijn – niet door bovennatuurlijke verwekking maar door wedergeboorte. Dat maakt het verschil!

Bijbel versus Nicea
Het getuigenis van de evangeliën doet in niets denken aan het dogma dat drie eeuwen later tot stand is gekomen. Op het concilie van Nicea (325) hebben de bisschoppen de grootste theologische truc toegepast uit heel de geschiedenis. In plaats van Jesjoea te zien als de mens die door Goddelijke conceptie in Maria tot ontstaan kwam, kwamen zij met een geheel nieuw concept: zij plaatsten Jesjoea voortaan *binnen* de ene waarachtige God. Het probleem van twee entiteiten (God en Jesjoea) 'losten zij op' door de metafysische constructie 'twee in één' (later: drie in één, toen de heilige Geest als een derde persoon werd toegevoegd). Sindsdien is de benadering van de Heilige Schrift veranderd. Men ging niet langer van de schrifttekst zelf uit, maar primair vanuit het geïnnoveerde concept: drie in één. Pas secundair werd steun gezocht in de Schrift.

Het getuigenis van de Schrift is echter niet veranderd. Jesjoea ziet zichzelf als een mens en niet als een tweede persoon van God: "*Het eeuwige leven, dat is dat zij u kennen, de enige ware God, en hem die u gezonden hebt, Jesjoea Messias"* (Johannes 17:3).
Menigmaal heb ik deze tekst Bijbellezers voorgehouden. Velen willen deze tekst niet onder ogen zien.

De enige ware God wordt duidelijk *onderscheiden* van Jesjoea Messias. De 'u' wordt ondubbelzinnig onderscheiden van de 'hem'. De Heer Jesjoea wist niets van het leerstuk dat sinds de vierde eeuw populair is geworden. Johannes die de woorden van Jesjoea optekende evenmin.

Er is geen manier om aan deze conclusie te ontsnappen, behalve dan door zwaar te leunen op een aantal andere teksten in Johannes' evangelie (Johannes 17:5;8:58). Dat kan trouwens alleen door die teksten op een bepaalde manier te interpreteren zonder rekening te houden met de context. In hoofdstuk 13 zal ik op die teksten uitvoerig ingaan.

De uitleg van de conciliaire bisschoppen van de vierde en vijfde eeuw heeft als doel aan te tonen dat Jesjoea's oorsprong niet ligt in de schoot van Maria, maar in de eeuwigheid. Er wordt beweerd dat Jesjoea zich bewust was van zijn voorwereldlijke bestaan bij de Vader. Hij wordt gezien als God, die na zijn menswording God én mens *tegelijk* was. De zogenaamde tweenaturen leer. Hij wordt gezien als de tweede persoon binnen de ene God. Men spreekt en schrijft over 'God de zoon'.

Deze uitleggers leunen zwaarder op Johannes dan op Matteüs en Lucas. Dat leidt zelfs tot een negeren van de twee laatstgenoemde evangeliën. De conciliaire uitleg van Nicea is nog steeds de standaard uitleg en de toetssteen aan de hand waarvan minderheden worden beoordeeld. Buiten eerdergenoemd bezwaar dat een zekere blindheid ten aanzien van het getuigenis van de synoptische evangeliën bestaat, leidt dat dogma tot een onbalans. Want de Jesjoea van Johannes valt daardoor in een andere categorie dan de Jesjoea van Matteüs en Lucas.

De rooms-katholieke kerk, die in de vierde eeuw als zodanig nog niet bestond, heeft zich vervolgens een speciaal leergezag toegeëigend. waardoor elke uitleg die niet strookt met de kerkelijke uitleg bij voorbaat kansloos is. Dat wil zeggen, kansloos bij die kerk! Zo is de meerderheid in troebel water terecht gekomen.

De Bijbel daarentegen is helder. De Bijbel zegt niet 'je mag me niet lezen anders dan in het licht van die kerkelijke traditie'. Ieder mens die dat wil mag de Bijbel openslaan en de mooiste Brief aller tijden zelf lezen en leren verstaan. God zegt in de Bijbel: Ik ben God en Jesjoea is mijn zoon. In de aanhef van brieven van Paulus komen we de volgende woorden tegen:

"*Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en van Jesjoea Messias, de Heer."*

En*: "Gezegend zij de God en Vader van onze Heer Jesjoea Messias, die ons in de hemelsferen, in Messias, met talrijke geestelijke zegeningen heeft gezegend*." (Efeziërs 1:2,3).

Dat zijn toch heel andere woorden dan de gekunstelde taal van mensen die niet tevreden zijn met de overlevering van de apostelen.

De Bijbel alleen

De waarheid is dat er geen drie personen in één God zijn. Er is maar één Persoon, en deze ene Persoon is God de Schepper, die tevens God de Vader is. Jesjoea Messias is een aparte persoon, maar hij behoort wezenlijk níet tot de ene God. "Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jesjoea Messias, die U gezonden hebt" (Johannes 17:3). Wel heeft Jesjoea een unieke affiniteit met zijn God en Vader. Hij heeft namelijk zijn ontstaan te danken aan de verwekkende kracht van zijn hemelse Vader in de maagd Maria 2000 jaar geleden (Lucas 1:35; Matteüs 1:20,23)! Daarom is Jesjoea in bijzondere zin Gods zoon. Dus niet: God de Zoon. Hij is de ware Mens die de ware God vertegenwoordigt en de natuur of het karakter van zijn hemelse Vader weerspiegelt. In de eerste eeuw kon men in het Grieks zeggen dat Jesjoea 'God' is. Men bedoelde niet dat Jesjoea *een* God is, evenmin dat Jesjoea *de* God is, maar 'God' in de zin dat Jesjoea Gods karakternatuur of kwaliteit heeft. Het woord *theos* (God) werd in gedelegeerde zin gebruikt. Wanneer aanhangers van de drie-eenheidsleer tweeduizend jaar later in het *Nederlands* zeggen 'Jesjoea is God' bedoelen zij wat anders, wat in strijd is met de Bijbel. Wat de Bijbelschrijvers bedoelden, is dat de 2000 jaar geleden verwekte Jesjoea de geestelijke eigenschappen van zijn Vader reflecteerde.

Als dát is wat de apostelen leerden, dan moeten wij ook volledig in geloof aanvaarden dat Jesjoea pas 20 eeuwen geleden tot aanzijn kwam! Zijn ontstaan was volledig afhankelijk van God de Vader. Zijn verhoging was eveneens volledig te danken aan zijn hemelse Vader. De zoon van God of God de zoon? Het ware antwoord op deze vraag is van cruciaal belang voor het begrijpen van de Bijbel. Jesjoea is de zoon van God!

Hoofdstuk 12 - Rampzalige invloeden

In dit hoofdstuk zal ik een aantal invloedrijke kerkvaders uit de eerste eeuwen in de schijnwerpers zetten. De geschriften van deze zogenoemde apologeten hebben veel invloed uitgeoefend op het theologisch denken in het kerkelijk christendom. Deze aanpak dient een nuttig doel. Enig inzicht in de denkbeelden van een aantal theologen uit de vroegchristelijke tijd is verhelderend, omdat we daardoor meer inzicht verkrijgen in het proces dat voorafging aan de formele totstandkoming van het dogma van de Drie-eenheid.

De nu te bespreken informatie over die kerkvaders heb ik vooral gehaald uit de New Dictionary of Theology en de Theological Dictionary of the New Testament.

Andere interessante boeken:
KERKVADERS EN KERKVERVOLGERS, Dr. A.J. Visser
KETTERS, Theun de Vries
CHRISTELIJK GELOOF, Dr. H. Berkhof
DE VERGETEN KERK, Auke Jelsma
THE DOCTRINE OF THE TRINITY, Buzzard en Hunting

Philo

Maar eerst iets over Philo (eerste eeuw na Chr.). Philo was geen christen. Hij was een hellenistische Jood in Alexandrië. Hij staat bekend om zijn allegorische interpretatie van het Oude Testament, en ook om zijn poging Griekse filosofie in een synthetische relatie te brengen met de wereld van het Hebreeuwse denken. Sommigen zien Philo als een voorloper van het christendom, maar dat is misleidend. Hij heeft wel invloed gehad op het Alexandrijnse christendom (men denke aan Clemens van Alexandrië en Origines) en op de allegorische exegese en theologie.

Het begrip dat veel christenen hebben van het oude testament is slechts oppervlakkig vergelijkbaar met Philo's allegorische uitleg. De theologie van het nieuwe testament is niet het resultaat van twee verschillende werelden van ideeën, Joods en Grieks, maar is volledig verklaarbaar *binnen een Joods denkkader alleen.*

Basaal voor Philo's gehele benadering is het fundamentele dualisme tussen het materiële en het niet-materiële. Het is de niet-materiële wereld die uiteindelijk alleen maar belangrijk is voor Philo.

Door zijn allegorische exegese stijgt hij uit boven het materiële naar Plato's transcendente wereld van ideeën. *Philo leent het Stoïcijnse concept van de logos als de mediating factor tussen de transcendente God en de materiële wereld.* De logos als bemiddelende instantie opende de weg tot de latere interpretatie van de Bijbel.

Ignatius
Van Ignatius (stierf c. 115) ben ik niet zoveel te weten gekomen. Maar wat ik gevonden heb is interessant. Gezien de datum van zijn dood is het mogelijk dat hij enige apostelen heeft gekend. Hij veroordeelde docetische opvattingen die toen in Klein-Azië heersten. Het docetisme ontkent dat Messias een echt lichaam van vlees en bloed had. Zij spraken van een 'schijngestalte'. Docetische opvattingen heersten onder de Gnostici en Manicheeërs.

Ignatius zei: *"Jesjoea Messias was van het geslacht van David, het kind van Maria, dat waarlijk werd geboren en at en dronk, en waarlijk werd vervolgd onder Pontius Pilatus*".

Ignatius gebruikt de term 'waarlijk' of, misschien beter vertaald 'echt' (*alethos*), als een soort wachtwoord tegen het docetisme. Het docetisme leerde dat Messias niet echt een mens was van vlees en bloed.

In hoofdstuk 14 zal ik een opsomming geven van theologen vóór de tijd van Nicea (325) en daarna, tot in onze tijd, die trouw zijn gebleven aan de overgeleverde bijbelse zienswijze.

De Gnostici
De Gnostici waren eveneens beïnvloed door Griekse filosofie, en hadden dus ook een dualistische zienswijze. Het niet-materiële was voor hen veel belangrijker dan het materiële. Dat lijkt op het eerste gezicht redelijk, maar het Bijbelse bezwaar tegen hun zienswijze is, dat zij loochenden dat Messias in het vlees is gekomen. De echte 'Messias' kon volgens hen onmogelijk in een lichaam van vlees en bloed hebben geleefd.
Van de overwinning van Jesjoea Messias op het menselijke vlees wilden zij helemaal niet horen. In zijn brieven waarschuwt de apostel Johannes voor deze antichristen. De Gnostici interpreteerden de Bijbel volgens hun mystieke ideeën van de werkelijkheid.

Irenaeus
Irenaeus (werd in 167 benoemd tot bisschop in Lyon) was een belangrijke figuur in de postapostolische ontwikkeling van de christelijke theologie. Hij was afkomstig uit Klein-Azië (tegenwoordig Turkije) en heeft Polycarpus van Smyrna nog horen prediken. Van Polycarpus wordt gezegd dat deze persoonlijk nog de apostel Johannes heeft gekend.

Irenaeus heeft catechese gegeven aangaande Gods heilsplan volgens de Bijbelse geschiedenis. Hij volgde een letterlijke geschiedenis van de machtige daden van God – beginnend bij de schepping en verder gaand met de gebeurtenissen van Genesis en het Mozaïsche verbond, het innemen van het beloofde land, het zenden van de profeten, de komst van Messias, het zenden van de apostelen, en de opstanding.

Irenaeus verdedigde de interpretatie van de Bijbel volgens de canon der waarheid. Deze bestond uit samenvattingen van de apostolische prediking, die de juiste inhoud van de Schrift vertegenwoordigen. Irenaeus zei dat het correcte begrip van de apostolische leer werd bewaard in de kerken die teruggingen tot de apostolische tijd, kerken die persoonlijk contact met de apostelen hebben gehad.

Hij gaat ook in op de maagdelijke geboorte, de wonderen, het lijdensverhaal, de opstanding en het roepen van een nieuw volk door de apostelen.

Irenaeus leerde dat de volledig Goddelijke Zoon van God, Zoon des mensen werd ter wille van de menselijke behoudenis. Hij geloofde in de incarnatie door middel van de maagdelijke geboorte. Hij geloofde dat de Zoon des mensen een echt mens van vlees en bloed was en alle stappen van menselijkheid doormaakte om de mensheid tot volmaaktheid te brengen. Messias' volmaakte gehoorzaamheid keerde Adams ongehoorzaamheid om, het bloed van zijn dood bracht vergiffenis en zijn opstanding overwinning over de dood, en op die manier werd de duivel verslagen.

Irenaeus is vooral beroemd om zijn boek *Adversus Haereses* (Tegen de Ketterijen). Hij legt het gnostische stelsel uit en biedt rationele argumenten tegen hun leer. Hij weerlegt de gnostische leer vanuit de apostolische geschriften en de woorden van de Heer Jesjoea. Irenaeus had veel kennis van filosofie.

Belangrijk voor ons is te weten dat hij pleitte voor de eenheid van de Schriften als de historische openbaring van 'één en dezelfde God', die verschillende verbonden had gesloten met menselijke wezens. In zijn zienswijze is het oude testament in harmonie met het nieuwe testament. Irenaeus zag Messias als de essentiële inhoud van Gods historische openbaring.

In tegenstelling tot de gnostische beweringen van een geheime traditie die zou zijn overgeleverd door de apostelen, beklemtoonde Irenaeus dat de apostelen bisschoppen zouden hebben aangewezen aan wie zij alle geheimen hebben bekend gemaakt.

Irenaeus geloofde dat de doop wedergeboorte brengt en de gave van de heilige Geest. Daardoor wordt de gelijkenis met God hersteld die verloren was gegaan in de eerste overtreding.

Behoudenis wordt volgens hem op een voortgaande wijze verwezenlijkt, een proces dat wordt voltooid in de eindtijd. Een persoon groeit in de volheid van redding, wordt geleid tot gemeenschap met God en participatie in onsterfelijkheid. Genade die verkrijgbaar is voor allen en de menselijke vrijheid om op genade te antwoorden, waren belangrijk in zijn argumentatie tegen het gnosticisme. Hij geloofde dat het menselijke schepsel in zijn geheel, inclusief het vlees, wordt gered.

De eschatologie van Irenaeus houdt een aards koninkrijk van de Heer in bij zijn tweede komst, een vernieuwde materiële wereld en een letterlijke opstanding van het vlees. Het millenniale koninkrijk (het duizendjarige rijk) is het laatste stadium van voorbereiding op de uiteindelijke voltooiing van het plan van God.

Irenaeus heeft vele dingen die in de Bijbel staan overeind gehouden. Het menselijk aspect van Jesjoea was mijns inziens voor Irenaeus belangrijker dan dit in latere eeuwen voor veel christenen is geweest.

Interessant is dat theoloog Gerard Rossé, met andere theologen, in recente tijden dit menselijk aspect heeft herontdekt. Jesjoea is toch door de eeuwen heen veel meer als de 'Godmens' gezien, waardoor de afstand tussen Messias en de middeleeuwse christenen groot was. Het lijkt mij niet toevallig dat vanuit de behoefte aan intimiteit later Maria als middelares naar voren is geschoven. Op de doodkist van wijlen paus Paulus Johannes II staat een grote M, wat overduidelijk aantoont dat hij zeer gehecht was aan Maria als de 'moeder Gods'.

Helaas is ook Irenaeus niet ontkomen aan beïnvloeding door het hellenistische denken. Hij deelde niet de zienswijze die ik in dit boek verdedig. In deze zienswijze heeft het ‘woord’ (logos, Johannes 1:1) betrekking op Gods*zelfuitdrukking*, en dus niet op een persoon.

Irenaeus geloofde echter niet in de leer van de Drie-eenheid, dus niet in de eeuwige co-existentie van de Vader en de Zoon. Hij zag in dat Messias niet gelijk is aan God. Niettemin heeft hij mede de bouwstenen aangedragen voor de ontwikkeling van de theologie die uiteindelijk leidde tot de trinitarische leer, die tot in onze dagen gangbaar is.

Het is jammer dat wij niet van zijn pen weten wat Polycarpus, die Johannes nog moet hebben gekend, geloofde aangaande Jesjoea Messias. Irenaeus is, als student van Griekse filosofie, ongetwijfeld onder invloed daarvan, afgeweken van de eenvoudige en duidelijke leer van de Bijbel aangaande Jesjoea Messias.

Origenes

Origenes (185-254) was een van de grote invloedrijke theologen van de oude kerk. Hij werd in een ander deel van het Middellandse zeegebied geboren, namelijk in Alexandrië. Hij wijdde zich aan de studie van de heilige schriften en werd vaak uitgenodigd om in andere plaatsen deel te nemen aan theologische discussies. Hij werd in 215 AD door de bisschoppen van Caesarea en Jeruzalem uitgenodigd om in Palestina te prediken. Mogelijk gedreven door jaloezie van bisschop Demetrius in Alexandrië – Origenes was inmiddels aangesteld als presbyter – koos hij zijn werkterrein en leeractiviteiten in Caesarea. Hij vond encyclopedische kennis belangrijk, moedigde het lezen van alle niet-atheïstische filosofen aan, gebruikte de Socratische leermethode, en leerde door voorbeeld. Hij werd gevangen genomen en gemarteld tijdens de Deciaanse vervolging en stierf niet lang daarna in Tyrus.

Veel kan over deze man worden gezegd. Ik beperk me nu tot zijn visie omtrent Jesjoea Messias, want dat is ons onderwerp. Origenes werd opgevoed in een milieu van opkomend neoplatonisme (dualisme, en de leer van de onsterfelijke ziel). Zijn theologie is gebaseerd op die filosofische concepten. Zijn basale vooronderstellingen zijn de eenheid en welwillendheid van God en de vrijheid van zijn schepselen. Origenes droeg aanzienlijk bij tot het latere dogma van de Triniteit met zijn leer over de ‘eeuwige generatie’ van de Zoon door de Vader.

Dit betekende dat de Zoon eeuwig van dezelfde natuur was als de Vader, maar afgeleid van de Vader. De precieze relatie van de Heilige Geest tot de Vader en de Zoon is niet duidelijk, is in de derde rang als de voornaamste van de geestelijke wezens.

Origenes geloofde dat er verschillende rangen bestonden onder engelen. Sommige geestelijke wezens werden demonen; anderen wier overtreding zo ernstig was vervielen tot menselijke wezens en werden de zielen van menselijke wezens. Origenes schijnt een indeling te maken tussen zuivere geesten (zonder lichaam) en degenen met lichamen. *Jesjoea Messias was een vereniging van de Logos, een ziel die niet tot zonde was gevallen, en een menselijk lichaam.*

Origenes werkte onafhankelijk van Tertullianus en ontwikkelde de doctrine van de drie *hupostaseis* (*hupostasis =* het Goddelijke wezen) van Vader, Zoon en Heilige Geest, die dezelfde Goddelijke *ousia* (essentie, wezen) deelden. Origenes schikte deze in een hiërarchische volgorde, met de Vader als God-in-zichzelf (*autotheos*), de Zoon als zijn precieze beeld, en de Heilige Geest als het beeld van de Zoon. Hij beklemtoonde dat deze orde in eeuwigheid

bestond, zodat er geen sprake kon zijn van de mening dat de Zoon niet had bestaan. Maar hij beweerde ook dat de Zoon altijd onderworpen was aan de Vader in de hemelse hiërarchie.

Tertullianus
De trinitarische speculatie begint in de tweede eeuw met Athenagoras (177), die de leer verdedigt als een essentieel deel van het geloof der kerk. Tertullianus heeft deze leer uitvoerig uiteengezet. Tertullianus is vooral beroemd om zijn formuleringen van de Triniteit. Hij keerde zich tegen de tweede eeuwse Monarchianen. Voor de Monarchianen bestond er slechts één onveranderlijke Goddelijke regent, die in verschillende tijden passende rollen op zich nam in het reddingswerk. Tertullianus was het eens dat er maar één regent is, maar geloofde dat dit regentschap werd uitgeoefend door de Zoon en de Heilige Geest als mederegenten van de Vader.

Tertullianus is grotendeels verantwoordelijk voor de methode en de vocabulaire die de westerse theologie thans nog gebruikt. Hij zei namelijk dat er één God was in wie drie personen konden worden gevonden. Hij zei dat God de Vader zijn twee handen voortbracht, de Zoon en de Heilige Geest, om te dienen als mediators bij de schepping van de wereld. Hij zei dat het oude testament de eeuw van de Vader was, het evangelie de periode van de Zoon en de tijd sedert Pinksteren de eeuw van de Heilige Geest. Deze opvatting was onbevredigend, want de Drie-eenheid werd zodoende gebonden aan het tijd- en ruimtekader. Zijn opvatting neigde ook tot het modalisme, het geloof dat de ene God op drie verschillende wijzen of vormen (modes) aan de mens verscheen. Als schepper verscheen hij als de Vader, als verlosser verscheen hij als de Zoon, en als heiligmaker als de Heilige Geest.

Deze opvattingen, die een vorm van het Monarchianisme waren, werden later toegeschreven aan Sabellius (derde eeuw). Sabellius' doctrine was iets subtieler. Hij geloofde dat er twee polen van afstoting en aantrekking in God waren – de Vader en de Zoon. Beiden werden geïncarneerd in Jesjoea Messias, maar op het kruishout gingen zij uit elkaar, toen de Zoon riep "Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?". De liefde van de Vader kon deze scheiding niet verdragen en dus bracht Hij de Heilige Geest voort, als een soort lijm, teneinde de Zoon weer aan hem te binden. We zien hier een neiging de Heilige Geest als onpersoonlijk te beschouwen en minder dan de Vader en de Zoon.

Arius
Arius trok deze leer in twijfel. Zijn redenering was dat een onderworpen wezen niet een gelijke eeuwigheid kon zijn samen met de Vader, aangezien eeuwige co-existentie gelijkheid zou impliceren.

Athanasius
Athanasius antwoordde dat de Zoon inderdaad eeuwig is met de Vader, maar niet onderworpen aan hem, behalve in de context van de vleeswording. Deze laatste redenering komen wij steeds weer tegen in gesprekken met trinitariërs. Het klassieke Trinitarianisme ontwikkelde zich sterk na het concilie van Nicea (325). Men stelde daar dat de Zoon consubstantieel (*homoousios)* was met de Vader, maar al spoedig daarna werd deze sleutelterm verworpen ten gunste van de compromisformule *homoiousios* (van een gelijkende substantie). Na 339 werd het standpunt van Athanasius zekergesteld. Dat standpunt was: De Zoon moest niet worden beschouwd als een deel van God, noch was hij een tweede God; hij was eenvoudig God zelf, in wie de volheid van de Godheid woont en in wie de Vader zelf moest worden gezien.

Hoofdstuk 13 - Moeilijke teksten
Wat is de betekenis van: **“Hij was eer dan ik”** (Johannes 1:15)

In hoofdstuk 1 van het vierde evangelie staat een tekst die aanleiding geeft om te denken dat Messias toch een voormenselijk bestaan heeft gehad. Vers 15 (herhaald in vers 30) zegt: “Deze was het, van wie ik zei: Die na mij komt, is *vóór mij geweest*, want Hij was *eer dan ik*” (NBG)

De Griekse grondtekst luidt echter:

Ho	***opisoo***	***mou***	***erchomenos***	***emprosthen***	***gegonen***	***hoti***	***prootos***	***mou***
Die	na	mij	komende	vóór	geworden	omdat	eerste t.o.v.	mij

1. Jesjoea trad in tijd na Johannes de Doper op.
2. Jesjoea trad op een gegeven moment meer op de voorgrond en doopte meer mensen. “Hij moet wassen, ik moet minder worden” (Johannes 3:26b, 30).
   De Septuaginta (LXX) werpt licht op hoe het woord ‘emprosthen’ kan worden gebruikt: “En hij plaatste Efraïm **vóór** [*emprosthen*] **Manasse**” (Gen. 48:20,21). Maar Manasse was de eerstgeborene! Verder betekent het woord *gegonen* niet *geweest* maar *geworden* !
3. Jesjoea was de belangrijkste van de twee. Johannes was de wegbereider, Jesjoea de Messias (*prootos*, eerste of grootste in de zin van dienaar, zie Matteüs 20:27). Niet: eer dan ik, of: (in tijd) vóór mij.

Evenals Efraïm hoefde Jesjoea niet ouder te zijn om toch vóór (Grieks: *emprosthen* = voor, in rang en waardigheid) ieder ander mens te worden geplaatst. Dus: Jesjoea is in rang vóór Adam, Abraham, Efraïm, Jeremia, Johannes de Doper, of wie dan ook. Daarom kan Paulus op profetische wijze schrijven dat de Israëlieten allen uit dezelfde geestelijke rots dronken, want “zij dronken uit een geestelijke rots, welke met hen medeging, en die rots was de Messias”. Het gaat om een *ideële* pre-existentie, die een reële existentie geworden: het in Jesjoea vleesgeworden woord is de heilige mens zoals God voor ogen had bij de schepping. Jesjoea’s gehoorzaamheid was de lichamelijke expressie van wat eerst in woorden was uitgedrukt. En wat God tevoren in woorden uitdrukte, heeft zijn oorsprong in zijn plan.

Bij nadere beschouwing biedt deze tekst dus geen steun aan de trinitarische of pre-existentie denkwijze.

Wat is de betekenis van “de eniggeboren zoon” in Johannes 1:18?
Velen spreken over ‘God de Zoon’. Maar deze uitdrukking komt in de Bijbel niet voor, evenmin de term ‘Godmens’. De uitdrukking ‘eniggeboren zoon’ staat wél in de Bijbel. De uitdrukking ‘eniggeboren’ komt van het Grieks *monogenes*: ‘monos’ is enige en ‘genes’ komt van het werkwoord *ginomai* dat geschapen worden, ontstaan, geboren worden en geproduceerd worden betekent. ‘Eniggeboren zoon’ betekent dat Jesjoea de *enige mens* is die door de Geest is verwekt in een vrouw die afstamt van Adam. Adam werd ook de zoon van God genoemd, maar is gevormd uit ‘het stof van de aarde’. De eniggeboren zoon heeft dus een *begin* gehad (Lukas 1:35; Matteüs 1:20). Dit is in overeenstemming met de beloften in het oude testament (Genesis 3:15; Jesaja 7:14; 9:5).

Dezelfde betekenis heeft “eniggeboren zoon” in Johannes 3:16. De conclusie van Johannes is niet dat Jesjoea God is, maar dat Jesjoea is de *Messias*, de *zoon* van God (Johannes 20:31).

Het woord *egeneto* in Johannes 1:3 komt eveneens van het werkwoord *ginomai.*Ook daar is het evident dat al het geschapene een *begin* moet hebben gehad. In vers 10, vers 14 en vers 18 en in de rest van het evangelie gaat het wezenlijk om de uitvoering van Gods gedachte, de uitvoering van Gods woord, de uitvoering van Gods plan: de realisatie van Gods nieuwe begin, Gods nieuwe schepping in Messias.

Kortom: Johannes verkondigt het **evangelie van Gods koninkrijk**. Wie in het vlees geworden woord gelooft, ontvangt macht om een kind van God te worden. De ware gelovigen zijn kinderen van de opstanding!

Sommige handschriften lezen ‘de eniggeboren God’. Oppervlakkig gelezen lijkt dit te pleiten voor de logoschristologie. Toch zijn verdedigers van de drie-eenheidsleer niet blij met deze lezing. Waarom niet? Omdat de betekenis is: eniggeschapen, geproduceerde of geboren God. Dan zou de voormenselijke Messias een begin moeten hebben gehad! Als wij uitgaan van de lezing ‘eniggeboren God’, dan moeten wij denken aan Psalm 86:8 e.a. waar ‘God’ in representatieve zin wordt bedoeld. In die zin wordt *theos* ook gebruikt in Hebreeën 1:8 en 9.

Jesjoea maakt op niet mis te verstane wijze duidelijk dat hij niet de absoluut enige waarachtige God is: “Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jesjoea Messias, die U gezonden hebt” (Johannes 17:3). “Ik vaar op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God” (Johannes 20:17).

Toen Thomas zei “Mijn Here en mijn God!”, heeft hij beslist geen uitdrukking willen geven aan het geloof dat Jesjoea gelijk is aan JHWH. Met zekerheid kunnen we zeggen dat de betekenis in een andere richting moet worden gezocht: een betekenis als in Hebreeën 1:8,9 waar ‘God’ in een representatieve betekenis wordt bedoeld.

Nu vallen alle stukjes op hun plaats en zijn er geen tegenstrijdigheden. Paulus schrijft: “Want de God, die gesproken heeft: Licht schijne uit het duister, heeft het doen schijnen in onze harten, om ons te verlichten met de kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Messias.” (2 Korintiërs 4:6, NBG).

Wat is de betekenis van “Ik ben van de hemel nedergedaald” in Johannes 6:38?
Jesjoea zegt: Ik ben het brood des levens (Johannes 6:48). Hij vergelijkt zichzelf met het manna, het brood dat God de Israëlieten in de woestijn heeft gegeven: Brood uit de hemel gaf Hij hun te eten (vers 31,49). Zoals vaker in dit vierde evangelie gebruikt Jesjoea beeldtaal. Het letterlijke brood in de woestijn is nu symbool geworden voor het geestelijke brood. In feite geeft ook nu de Vader dit ‘hemelse’ brood aan de mensen. Niet dat Gods zoon in alle letterlijkheid een ruimtereis achter de rug heeft, nee dat natuurlijk niet, maar wel komt hij – op metaforische wijze gesproken – uit de hemel: d.w.z. hij is afkomstig van zijn Vader! En hoe is hij afkomstig van de Vader? Doordat de Almachtige God Maria bedekte met zijn schaduw. Ofwel: de verwekking! Het idee van een God die in mensengedaante naar ons is afgedaald, is vreemd aan de Bijbel, want het stamt uit een andere gedachtewereld (verg. Handelingen 14:11).

Wat is de betekenis van "eer Abraham was, ben ik" in Johannes 8:58?
Jesjoea zegt over zichzelf: ben Ik (*ego eimi* = IK ben, met nadruk op 'IK'). Dezelfde nadruk staat in vers 24 (Grieks). Jesjoea bedoelt: ik ben degene die God voor ogen had. De mens is geschapen met het oog op de Zoon. In Gods plan bestaan alle mensen 'in hem' (de Zoon) en dus niet in Abraham, zoals de Joden meenden door hun afstamming van Abraham zonen van God te zijn.

De heerlijkheid van Jesjoea (Johannes 17:5)
Jesjoea heeft eens, kort voor zijn arrestatie in de hof van Getsemane, woorden gesproken die niet makkelijk zijn te verstaan. Maar toegerust met de kennis die wij reeds hebben opgedaan, zijn deze woorden een stuk makkelijker te begrijpen.

Deze woorden staan in Johannes 17:5
"En nu, verheerlijk Gij Mij, Vader, bij Uzelf met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was"

Deze woorden worden dikwijls aangehaald, als zouden zij bewijzen dat Jesjoea een voormenselijk bestaan had. Het probleem bij deze interpretatie is, dat men onvoldoende oog heeft voor de context waarin de woorden staan, en evenmin voor de bijzondere wijze van spreken, die kenmerkend is voor dit evangelieboek. Indien men volhoudt dat Jesjoea de heerlijkheid, waarvoor hij de Vader bidt, al eerder had gehad, dan staat men voor een onoplosbaar probleem. Want in dat geval is de 'heerlijkheid' niets nieuws, niet een nieuw eerbetoon van de Vader aan de zoon, maar een terugkeer naar de 'oude' situatie. Dan zou de verhoging als gevolg van zijn gehoorzaamheid niets toevoegen aan datgene wat Jesjoea al eerder had. Sommigen proberen de strekking en de kracht van deze woorden te veranderen, door te zeggen dat Jesjoea toch iets extra's heeft ontvangen, dat hij eerder niet had. Maar dan geeft men een 'draai' aan Jesjoea's woorden, die de duidelijke betekenis verandert. Want Jesjoea vraagt aan de Vader *precies hetzelfde* wat hij al had!

De verhoging en verheerlijking van Jesjoea is niet gefundeerd op zijn persoon, maar op zijn *gehoorzaamheid* tot de dood van het kruis toe. Als dat zo is dan kán de heerlijkheid niet iets zijn dat hij al eerder had gekend, maar is de heerlijkheid een volkomen nieuw geschonken status met alle glorie en eer die daarbij hoort. Te vergelijken met de verhoging van Jozef door Farao. Zoals Farao Jozef tot onderkoning maakte, zo verhief God zijn Zoon tot Heer en Messias.

Het probleem is opgelost wanneer we "de heerlijkheid, die Jesjoea bij de Vader had" in verband brengen met Gods *Plan*. Het hebben van heerlijkheid "bij God" is feitelijk het hebben van heerlijkheid 'naast God" (Grieks: *para soi = naast u)* en verwijst naar Psalm 110:1 waar de zoon naast God zit in de hemel, "aan Gods rechterhand". Dat was profetie, paste in Gods plan en verwees naar de toekomst! Toen Jesjoea zijn hogepriesterlijk gebed uitsprak, was het (bijna) zover. We zullen in staat zijn Jesjoea's woorden te verstaan als we oog hebben voor het perspectief waarin Jesjoea zijn woorden zelf ziet.

Een ander voorbeeld uit hetzelfde gebed van Jesjoea moeten we in hetzelfde licht zien.*"En de heerlijkheid, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven, opdat zij één zijn, gelijk Wij één zijn*." (vers 22). Jesjoea zegt dat God hem heerlijkheid heeft gegeven. Op de keper beschouwd heeft hij deze heerlijkheid pas ontvangen ná zijn kruisdood. Pas na zijn overwinning heeft God hem verheerlijkt en verhoogd. De heerlijkheid die Jesjoea was gegeven had hij letterlijk genomen nog niet ontvangen. Die heerlijkheid kon dus evenmin al realiteit zijn voor de discipelen, ondanks het

feit dat Jesjoea zegt: heb ik hun gegeven. Het is een *belofte* in de vorm van een uitdrukking die, oppervlakkig gelezen, de indruk geeft dat zij reeds in vervulling is gegaan. In Romeinen 8:30 komen we dezelfde gedachte tegen: “die hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen *heeft* Hij ook *verheerlijkt*”.

Het doel van de gave van deze heerlijkheid is dat allen die verbonden zijn met Messias een eenheid vormen. Die eenheid werd ten volle begrepen toen Jesjoea was verheerlijkt. Het is een geestelijke eenheid met de verheerlijkte Messias.

Er is ook een toekomstig aspect dat erg belangrijk is. In Matteus 25:31 lezen we: “Wanneer dan de Zoon des mensen komt in zijn heerlijkheid en al de engelen met Hem, dan zal Hij plaats nemen op de troon zijner heerlijkheid”. Jesjoea komt terug uit de hemel op aarde. Hij zal dan plaats nemen op de troon van zijn heerlijkheid. De volken zullen vóór hem verzameld worden (vers 32). Diegenen onder hen die de goedkeuring van de verheerlijkte Heer wegdragen, mogen het Koninkrijk binnengaan: “Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af” (vers 34).

In Gods plan was dat koninkrijk al bereid vóórdat Hij de schepping tot stand bracht. In datzelfde plan was Messias reeds koning met al de heerlijkheid die hierbij past. Dat is de diepe betekenis van die prachtige woorden van de Heer “want Gij hebt Mij liefgehad vóór de grondlegging van de wereld” (Joh. 17:24). Bij de wederkomst zal het koninkrijk werkelijkheid zijn, pas dan is het plan metterdaad voor allen verwezenlijkt. Dan zullen alle werkelijke discipelen “bij mij” zijn (Grieks: *met’ emou=bij of met mij,* Johannes 17:24). Dan zullen, in de beeldspraak die Jesjoea gebruikt, de schapen toestemming krijgen het koninkrijk te beërven. De heerlijkheid die de gelovigen in een bepaalde zin al is gegeven (in belofte), zal worden ontvangen in die toekomstige tijd (vervulling).

De discipelen zullen *bij Jesjoea* zijn wanneer Jesjoea is nedergedaald uit de hemel en als koning heerst op Davids troon op aarde. Dan zullen zij de heerlijkheid van hun Messias aanschouwen. Ondertussen, dus nu al, is de verheerlijkte en verhoogde Heer onzichtbaar aanwezig bij de gelovigen: “En zie, Ik ben met u (Grieks: *meth’ humoon = bij of met u)* tot aan de voleinding der wereld” (Matteus 28:20). Wanneer Messias op aarde terugkeert, dan is hij niet langer op onzichtbare wijze met hen, maar mogen zij hun Heer zien en “bij hem” zijn in zijn koninkrijk.

Bedoeling van Johannes

Johannes heeft een evangelie geschreven met veel diepgang. Hij gebruikt karakteristieke uitdrukkingen die wij elders niet terugvinden in de evangeliën. Niet alles in zijn evangelie mogen we zomaar letterlijk nemen. De discipelen hadden vele dingen die zij uit de mond van Jesjoea hoorden niet onmiddellijk begrepen. Soms werden dingen al te letterlijk opgevat, wat niet de bedoeling was.

In de tweede helft van de eerste eeuw (sommigen zeggen circa 95, mijn mening is vóór 70 AD, want Johannes schrijft: “Nu *is* er te Jeruzalem een bad …”, Johannes 5:2 – het bad bestond nog toen Johannes zijn evangelie schreef) heeft Johannes zijn evangelie geschreven. Toen bestond Messias’ gemeente al overal in de toenmalige Romeinse wereld. Het doel van Johannes’ getuigenis is duidelijk:

De Jesjoea die God verwekt heeft in Maria, is gekruisigd en heeft God opgewekt uit de doden, en déze Jesjoea is de Messias, de zoon van God. Geloof in hem betekent het hebben van leven in zijn naam (Johannes 20:30,31).

Voor ons kan het moeilijk zijn om Johannes' woorden te doorgronden. Niet omdat de Bijbel supermoeilijk is, maar omdat we de verkeerde bril hebben opgezet. Dat deden we natuurlijk niet bewust, maar we deden het wel. We moeten proberen onze gedachten af te stemmen op de gedachten van de schrijver. Johannes gebruikt de bekende term *logos,* en ontvouwt geleidelijk wat hij daar mee bedoelt. Het concept hoort thuis in het oude testament en heeft te maken met het geloof en de ervaring van Israël waarover wij lezen in de Hebreeuwse geschriften. *Logos* is de meest geschikte term om zijn boodschap tot uitdrukking te brengen. Want iemands 'woord' is de uitdrukking van zijn 'gedachte', en wat iemand denkt behoort tot iemands persoonlijkheid. Een gezond mens geeft uitdrukking aan wat in hem of haar leeft. Johannes spreekt van het "woord" dat *bij* de Vader was, en*"God"* was, en wil daarmee zeggen dat God altijd een actieve en openbarende Geest is geweest. Het ligt in Gods aard dat Hij actief is. Feitelijk bedoelt Jesjoea met "mijn Vader werkt tot nu toe" (Johannes 5:17), wat Johannes in het eerste vers van de proloog zegt.

De taal van Johannes is niet de taal van Griekse filosofie met de daarbij horende definities. Wat Johannes schrijft heeft niets te maken met het logosbegrip van Plato, evenmin met het logosbegrip (intermediair) van Philo. De bisschoppen van de concilies hadden moeten beseffen dat zij Hebreeuwse beeldspraak hadden verruild voor Griekse ontologie (zijnsleer). Johannes heeft een 'concrete' en 'picturale' geest. Johannes bouwt exclusief op het oude testament en legt uit in het licht van de komst van Jesjoea Messias. Hij is niet beïnvloed door Griekse filosofie of gnostiek. Dan zou hij dezelfde fout hebben gemaakt als de Joden die zich vóór de ballingschap lieten meeslepen door de religie en cultuur van de omliggende volken. Johannes kende Gods *Masterplan*. Het vereist kennis van Gods Masterplan om de plaats van Messias daarin te zien. Door oog te krijgen voor het planmatige karakter achter Gods heilswerk in de geschiedenis gaan we het bijzondere van de vleeswording van Gods woord in Jesjoea ontdekken. En we moeten ons niet (langer) in de war laten brengen door buiten-Bijbelse bronnen, welke die ook zijn. We zullen moeten kiezen: óf een Messias van de Griekse filosofie óf de Messias van de Bijbel.

Hoofdstuk 14 - Wie is de echte Jesjoea?

Mijn antwoord

Het ware antwoord op de vraag wie de echte Jesjoea is, beschouw ik als de grootste schat die aan het eind van onze ontdekkingsreis wordt gevonden. Vroeger werden, en ook nu nog worden, vele antwoorden op deze vraag gegeven. Het gaat om niets minder dan een zoektocht naar Jesjoea. Niet een Jezus die op de echte Jesjoea *lijkt*, maar de *echte* Jesjoea zelf, de Jesjoea van wie de Bijbel op al zijn bladzijden getuigt. Het gaat om het ene goede antwoord!

Stap voor stap heb ik gepoogd toe te werken naar een antwoord, dat volkomen recht doet aan het getuigenis van de Bijbel. We naderen nu het einde van onze zoektocht, en ik hoop dat de puzzelstukjes allemaal op hun juiste plek vallen.

Eén antwoord is het juiste

De vraag is niet pas gisteren gesteld. Jesjoea stelde die vraag al aan zijn leerlingen: "Wie zeggen de mensen dat de Mensenzoon is?" (Matteüs 16:13). Hij kreeg de meest uiteenlopende antwoorden te horen. Sommige mensen dachten dat hij Johannes de Doper was. Anderen meenden dat hij Elia was, weer anderen Jeremia of een van de andere profeten. Goed, dit waren de heersende meningen over Jesjoea 2000 jaar geleden. Maar Jesjoea was ook benieuwd hoe zijn eígen discipelen over hem dachten, want zij kenden hem immers: "Toen vroeg hij hun: 'En wie ben ik volgens jullie?'. Petrus, woordvoerder van de apostelen, antwoordde meteen: "U bent de Messias, de Zoon van de levende God" (vers 16). Daarop prees Jesjoea hem gelukkig, want met dit antwoord verwoordde Simon Petrus het juiste inzicht. Jesjoea voegt er veelbetekenend aan toe: "want dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door mijn Vader in de hemel" (vers 17). De Vader heeft Petrus dit inzicht geschonken door zijn omgang met Jesjoea.

Problematiseren van het antwoord

Wie is Jesjoea? Als wij deze vraag heden ten dage stellen, krijgen wij heel andere antwoorden. De een zegt: Jesjoea is God. De ander antwoordt: God de zoon. Weer een ander zegt: de tweede persoon van de Godheid. Weer anderen zeggen: Godmens. Weer anderen: de zoon van God. Niet-gelovigen zeggen: een mens met charisma. Het antwoord 'de zoon van God' komt overeen met het antwoord van Petrus. Dat moet dus het juiste antwoord zijn.

Maar na tweeduizend jaar zitten we met een groot probleem. Want wát bedoelen de meeste christenen wanneer zij zeggen: Jesjoea is de zoon van God? Als je doorvraagt kom je er achter dat zij bedoelen: Jesjoea is Gód. Maar dan blijkt dat de uitdrukking die duidelijk lijkt een problematische uitdrukking is geworden. Dus hun woordelijk juiste belijdenis 'de zoon van God' komt niet overeen met mijn woordelijk juiste belijdenis 'de zoon van God'. Anders gezegd: we houden er een totaal verschillend geloof op na, ondanks het feit dat we dezelfde woorden gebruiken!

Een wetenschapper zou zeggen: *define your terms*. In dit boek heb ik getracht dubbelzinnigheden te vermijden. Het gaat om heldere definities. De oorspronkelijke gelovigen in de eerste eeuw, de gelovigen die we tegenkomen in het boek Handelingen en de brieven van Paulus, Petrus en Johannes, bedoelden met 'de zoon van God' de door God in Maria verwekte mens Jesjoea Messias. Maar al eeuwenlang horen we wat anders, namelijk dat hij de mens geworden God was. Maria wordt zelfs 'de moeder Gods' (*mater Dei*) genoemd, niettegenstaande het feit dat wij die term nergens in de Bijbel aantreffen.

Ik kan mij voorstellen dat sommigen denken: is het reëel dat een meerderheidsstandpunt, dat al eeuwenlang heeft standgehouden, nu ineens moet worden ingeleverd voor een minderheidsstandpunt. Hierop moet het volgende worden geantwoord: een meerderheid heeft niet altijd gelijk. Sterker, de Bijbel zelf leert dat wij de meerderheid niet moeten volgen wanneer die afwijkt van Gods wegen. "Gij zult de meerderheid in het kwaad niet volgen" (Exodus 23:2, NBG). Daar zouden voldoende voorbeelden van te geven zijn. Enkelingen die hun geloof in de schriften beleden werden altijd vervolgd. Buitendien, wat is een meerderheid? Is het niet met enkelingen begonnen? Zijn het niet enkelingen geweest die grote invloed hebben uitgeoefend op de massa? In het verleden zijn wel vaker stemmen opgegaan om terug te keren naar de Bijbel en te ontdekken wat dit Boek nu werkelijk over deze zeer belangrijke zaak te zeggen heeft.

De nu volgende cursief gedrukte informatie ontleen ik aan het boek van A.F. Buzzard en C.F. Hunting, '*The Doctrine of the Trinity, Christianity's Self-Inflicted Wound*, International Scholars Publications, 1998. www.restorationfellowship.org

Macaulay zei: In de vijfde eeuw had het christendom het heidendom veroverd en het heidendom had het christendom geïnfecteerd.

Justinus de Martelaar (c. 114-165) ontwikkelde als een van de eerste na-Bijbelse schrijvers de leer van de pre-existentie van Messias, hoewel hij erkende dat niet al zijn medegelovigen deze opvatting deelden.

Theodotus de looier stelde in Rome rond 190-200 de kwestie aan de orde omtrent het menszijn van Jesjoea. Met een beroep op de strikt monotheïstische verklaring van Paulus in 1 Timoteus 2:5, beweerde hij dat Jesjoea geen God mag worden genoemd. Zijn opvolger, een andere Theodotus, verdedigde een opvatting van Jesjoea als een man die op bovennatuurlijke wijze was verwekt.

Paulus van Samosata was bisschop van Antiochië in het midden van de derde eeuw. Zijn begrip van de "logos" was dat het geen onafhankelijk bestaan had apart van God. Met andere woorden, er bestond geen Zoon vóór de conceptie van Jesjoea. Hij is een van de meest interessante theologen van de pre-Niceaanse periode, omdat hij staat in de lijn van de traditie, die haar wortels had in een periode voordat de vloed van het Hellenisme over de kerk heen stroomde.

Bezwaren tegen het voormenselijke bestaan van Jesjoea doken opnieuw op bij de vierde eeuwse bisschop Photinus van Sirmium. Ook hij beweerde dat het zoonschap van Jesjoea begon bij zijn bovennatuurlijke verwekking. De overlevering die het letterlijke voorbestaan van de Zoon ontkende, overleefde in Spanje en zuidelijk Gallië tot tenminste de zevende eeuw. Photinianen en volgelingen van bisschop Bonosus, die ook de pre-existentie van Messias ontkenden, werden als ketters veroordeeld door de synode van Toledo in 675.

De Spanjaard Michael Servetus (1511-1553) en de Nederlandse Anabaptist Adam Pastor (1500-1570) waren exponenten van de anti-Niceaanse christologie. Pastor was een van de meest briljante geleerden in de hele Hollandse Anabaptisten gemeenschap van zijn dagen. De theologie van Pastor zien wij heden te dage bij de twintigste eeuwse theologen Hendrikus Berkhof en Ellen Flesseman. Sommige Poolse Anabaptisten (Poolse Broeders/Socinianen) verwijzen naar Pastor als de man in hun vaderland, die de eerste en bekwame schrijver in dat opzicht was.

Verder noem ik John Biddle, de vader van de Engelse anti-trinitariërs (1615-1662). Hij zei dat de Griekse filosofische taal van de kerkelijke credo's de aanbidding van de ware God bedierf. In 1648 liet het parlement geen tijd verloren gaan en gaf opdracht de boeken van Biddle te verbranden. In 1655 werd hij gevangen gezet in de Newgate Prison wegens het publiekelijk ontkennen dat Jesjoea Messias de Almachtige of de Allerhoogste God was.

Andere bekende namen zijn: John Milton, Sir Isaac Newton en John Locke. Newton en Locke moeten worden gerekend tot de zuiverste geesten van de zeventiende eeuw. Met Milton protesteerden zij tegen de creatie van mystificaties, die niet in de Bijbel worden gevonden.

Beiden hielden vol dat de essentie van het christendom de belijdenis is, dat Jesjoea de Messias is, niet God. www.restorationfellowship.org

In onze tijd is er een groeiend aantal theologen in Nederland, Duitsland en Engeland dat op dit punt onze zienswijze deelt. Zij zijn echter lid van een kerk die het trinitarische dogma als kernpunt van hun geloof hooghoudt.

In de Bijbel lezen we over het volgende principe: “als je in een rechtszaak getuigt, verdraai het recht dan niet door je naar de meerderheid te richten” (Exodus 23:2, NBV). Zou het niet triest zijn als ook van ons gezegd zou worden: “U hebt er immers geen enkel bezwaar tegen dat iemand u een andere Jesjoea verkondigt dan wij hebben gedaan” (2 Korintiërs 11:4)? Een andere Jesjoea! Het is dus mogelijk een ‘andere’ Jesjoea te verkondigen, en Paulus bedoelt dit niet in positieve zin! Zie onze uitgave *Een andere Messias*.

Ook kan ik mij indenken dat er gezegd wordt: je moet wel van heel goede huize komen om het degelijke theologische bouwwerk der ‘Drie-eenheid’ of ‘Drievuldigheid’ omver te werpen. Of de gemeenschap waartoe ik behoor van deze goede afkomst is of niet, u mag het zelf beoordelen. Veel theologen, en in hun kielzog gewone christenen, menen dat de concilievaders in de vierde eeuw een rijper inzicht hadden dan de apostelen in hun brieven hadden verwoord. Sommige theologen hebben gesuggereerd dat het nieuwe testament getuigt van een ‘primitief evangelie’ terwijl de Drie-eenheid de ‘rijpere theologie’ inhoudt. Als ik de voorkeur geef aan de Bijbelse ‘primitieve’ Jesjoea boven hun buiten-Bijbelse ‘rijpere’ Jesjoea, wie is dan de mens die mij mag veroordelen?

Veel is waar wat Rossé schrijft. Maar de hierna volgende zinnen vind ik aanmatigend:
“*De paaservaring van de eerste leerlingen is het vertrekpunt van het christelijk geloof en van de bezinning op Jesjoea. Men mag niet verwachten dat dit geloof, met name in de Godheid van Messias, - begrippelijk- van het begin af aan duidelijk geformuleerd werd en vooral niet dat het volgens onze mentale categorieën werd geformuleerd. De geloofsverdieping, het komen tot een steeds adequater kennis van de verrezen Jesjoea, vraagt tijd, tijdens welke het denken verdergaat, gezuiverd wordt, rijpt.”* (Rossé, op.cit., pag. 45).

Wat hij beweert is dat het geloof in de Godheid van Messias, hoewel ‘begrippelijk’ (waarmee ‘als begrip’ wordt bedoeld) niet van het begin af duidelijk geformuleerd, in de paaservaring het vertrekpunt heeft gehad. De latere geloofsreflectie van de oerkerk kwam geleidelijk tot de mentale categorie, het denkbeeld van het zogenaamde ware wezen van Messias, uiteindelijk resulterend in het dogma van de Drie-eenheid. Zijn betoog komt er op neer dat de in latere eeuwen ontstane zienswijze van de tweede persoon binnen de ene Godheid een zuiverder, rijper inzicht aangaande Messias te zien geeft dan de apostelen zelf hadden uiteengezet! Op de keper beschouwd is deze bewering verbijsterend. Want dan zou het zogenoemde inzicht van de apologeten van de tweede en derde eeuw en het nog verdergaande op schrift geformuleerde inzicht van kerkvader Athanasius nota bene een grotere rijkdom inhouden dan de apostelen van Messias zelf ooit onder woorden hebben gebracht!! Dit staat in sterk contrast met wat de apostel Paulus aan de gemeente in Korinte heeft geschreven: “Dit, broeders, heb ik op mijzelf en Apóllos overgebracht om uwentwil, opdat u uit ons voorbeeld zou leren *niet te gaan boven hetgeen geschreven staat, opdat niet iemand van u zich vóór de een en tegen de ander opblaze* (cursivering van mij)” (1 Korintiërs 4:6). En met ‘geschreven staat’ bedoelde Paulus niet de schrijfsels van Athanasius!

Wat Rossé *"een steeds adequater kennis van de verrezen Jesjoea"* noemt, is in feite een steeds verder afdwalen van de oorspronkelijke prediking. In hoofdstuk 12 '*Rampzalige invloeden*' heb ik gepoogd dit duidelijk te maken. In de evangeliën vinden wij geen enkele reële basis op grond waarvan een gelovig nadenken zou kunnen leiden tot bovengenoemd dogma. In de brieven van de apostelen evenmin.

Natuurlijk gaat het om méér dan een verwekking. Het gaat om de heel bijzondere relatie tussen God de Vader en diens zoon Jesjoea. Maar die bijzondere relatie is alleen mogelijk dankzij die bijzondere ontstaanswijze. Die verwekking in een joodse maagd uit de lijn van David is de basis! De evangeliën Matteüs, Lucas, Johannes, het boek Handelingen, de brieven van Paulus en de eerste brief van Petrus laten daar geen twijfel aan bestaan.

Deze waarheid is de basis van het Evangelie. Joden in de eerste eeuw, die Jesjoea als de Messias afwezen, deden dat niet omdat zij moeite hadden met de leer der Drie-eenheid, want die bestond eenvoudig niet! Tegenwoordig is die leerstelling een extra belemmering om tot geloof te komen. Moslims hebben de grootste moeite met het dogma van de triniteit. Menige Moslim meent dat alle christenen dit geloven. Ik sprak eens in alle openheid hierover met een Moslim en het was voor hem (aangenaam) onthullend te horen dat ik een ander geloof had. Natuurlijk blijft waar dat zij niet geloven dat God een eigen zoon heeft verwekt in een joodse vrouw. Zelfs voor christenen is de zaak problematisch. Naast de zienswijze van 'drie in één' bestaat de zienswijze 'twee in één' en zelfs 'één' met de kanttekening dat de zoon het eerste schepsel van God is. Er zijn vele visies. De zienswijze die ik in dit boek naar voren breng, wordt maar door weinigen gedeeld. Dit is zeer, zeer opvallend, want de Bijbel spreekt heldere taal!

In mijn boek heb ik een serieuze poging gedaan om de Bijbelteksten over Jesjoea Messias op een objectieve en faire manier uit te leggen. Ik kom tot een heel andere conclusie. Niet omdat ik graag dwarslig, maar omdat een onderzoek mij daartoe simpelweg dwingt. Omdat vasthouden aan wat de Bijbel openbaart mijns inziens de juiste weg is. En dan ben ik als gewone christen in hetzelfde goede gezelschap van Petrus en de andere apostelen. Deze conclusie sluit aan op het geloof van de zevenduizend trouwe Israëlieten, die in de dagen van de profeet Elia weigerden hun knieën te buigen voor de Baäl (1 Koningen 19:18; Romeinen 11:4).

De echte Jesjoea

Jesjoea was een mens. Geen gewoon mens, absoluut niet. Ook geen Godmens, absoluut niet. Hij was Gods zoon. Het feit dat hij Gods zoon was is een bevestiging dat God zijn Vader was. Hij was een mens van vlees en bloed, net als wij: "Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen …" (Hebreeën 2:14). Hoe kon hij op het slagveld van het vlees de strijd winnen waar ieder ander mens faalt? Als Jesjoea God was, dan was zijn worsteling niet echt. Maar zijn worsteling wás echt, want hij was een échte mens van vlees en bloed. God kan door het kwade niet verzocht worden (Jacobus 1:13). Jesjoea wel. Jesjoea was evenwel zo sterk afgestemd op de wil van zijn Vader, dat hij die wil het sterkst hoorde. Andere zenders hoorde hij ook wel, maar deze hadden geen invloed op hem. Hij hoorde weliswaar allerlei 'ruis' die van mensen met hun gedachten op hem afkwam, maar die filterde hij direct. Hij bleef te allen tijde scherp gefocust op die ene ware en mooie Stem. We moeten niet denken dat hij daardoor minder mens was dan wij; het tegendeel is waar: hij was juist meer mens!

Jesjoea kon verdrietig zijn omdat zijn toehoorders zich soms meer afstemden op hun eigen wensen en verlangens. Hij kon teleurgesteld zijn vanwege zijn besef dat de mensen die hem aanvankelijk wilden volgen in feite de projectie van hun eigen egocentrische verlangens volgden. Hij wist ook heel goed dat de goedwillende discipelen onder hen, door onwetendheid cruciaal inzicht misten en hulp nodig hadden. Die kregen zij uiteindelijk. Gods wonderbaarlijke timing zorgde ervoor dat de integere waarheidzoeker achter de waarheid kwam. De in schijn religieuze mens viel tenslotte door de mand, omdat hij in wezen gericht was op zichzelf, en niet op de God van wie Jesjoea getuigde.

Alle mensen falen, maar Jesjoea faalde niet. Jesjoea kon natuurlijk ook falen, anders was zijn geestelijke strijd tegen de zonde een ongeloofwaardig gevecht geweest. Jesjoea kon, evenals wij dat kunnen, kiezen om zijn eigen wensen te bevredigen, om zichzelf te handhaven. Alle mensen falen, hoe goed zij in de ogen van de maatschappij ook zijn. Dat noemt de Bijbel ‘zonde’. Allerlei vreemde associaties kunnen worden opgewekt wanneer wij aan dit woord ‘zonde’ denken. Omdat daar zoveel psychologische en historische smetten aankleven. Zondigen is het doel missen de plank misslaan, geestelijk gesproken dan. Zonde is luisteren naar jezelf en niet naar God! Denk aan het oerverhaal van Adam en Eva. Zonde is een gevolg van ongeloof en toegeven aan je eigen begeerten. Jesjoea koos voor zelfverloochening, omdat dit was wat de Vader wilde. Jesjoea onderwierp, met moeite en onder zeer bezwarende omstandigheden, zijn eigen wil aan die van de Vader. Jesjoea’s geestelijk gevecht was echt en dáárom was zijn overwinning des te indrukwekkender!

Het geheim van Jesjoea’s overwinning

De profeten van het oude testament voorzegden zijn overwinning op de vleselijke begeerte. Zij spraken hiervan in hun profetische boeken. Alsof het al gebeurd was! Ideële pre-existente. Hoe was het mogelijk dat Jesjoea slaagde waar wij het doel missen? Om antwoord te krijgen op deze vraag moeten we teruggaan naar hoofdstuk 9 waarin ik heb uitgelegd dat Jesjoea in feite een dubbele erfenis had: God was zijn Vader en Maria zijn moeder. Hij had de genen van zijn moeder, maar miste de genen van een aardse vader. Daarvoor in de plaats had hij iets veel beters: hij had de natuur die afkomstig was van zijn hemelse Vader! Daar kunnen wij met ons verstand niet bij. Het feit dat hij zulk een natuur had wil niet zeggen dat hij het wezen van God deelde. Maar dankzij de affiniteit met zijn hemelse Vader was het voor hem mogelijk de immens zware strijd tot een goed einde te brengen. Niettemin was zijn strijd echt. Jesjoea wandelde dagelijks met God. Hij kende zijn Vader en had een levende relatie met Hem. Jesjoea kende de Vader uit de heilige schriften én door zijn intieme persoonlijke relatie met Hem. Vergelijk een zoon van een vader die hem in alles navolgt om te zijn als hij. Vanwege zijn affiniteit met de Vader was Jesjoea’s psychische structuur niet ongeordend en geneigd tot zonde zoals dat bij ons het geval is. Wij dragen altijd een soort gespletenheid in ons, hoe evenwichtig sommigen van ons ook zijn. Jesjoea had de sterke neiging en het grote verlangen om de Vader te dienen, meer dan wie ook. Hij diende zijn God en Vader van harte en metterdaad. Zijn toewijding was onverdeeld. Híj kende geen gespletenheid. Hij werd niet gedreven door begeerlijkheid om voor zichzelf te bezitten. Daardoor werd Jesjoea’s leven nooit gekenmerkt door zelfzucht. Hij híeld gewoon van zijn Vader en het was zijn leven om Diens wil te doen. Als al het andere wegviel, hoe begerenswaardig ook, bleef het belangrijkste altijd over: de relatie met God! Jesjoea zei eens: “Mijn voedsel is: de wil doen van hem die mij gezonden heeft en zijn werk voltooien” (Johannes 4:34).

Jesjoea had geduld
Jesjoea kreeg heel wat te verwerken. Van mensen die hem helemaal niet begrepen. Jesjoea was niet van steen. Hij vond het beslist niet leuk wat hij allemaal over zich heen kreeg. Van kwaadwillende mensen, maar ook van goedbedoelende discipelen. Discipelen die hem volgden, en hem soms uit onbegrip tegenwerkten. Nadat Jesjoea Petrus gelukkig had geprezen vanwege diens goede belijdenis ("U bent de Messias, de Zoon van de levende God"), probeerde diezelfde Petrus hem van gedachten te doen veranderen toen Jesjoea sprak over zijn komende lijden en dood. "Maar Jesjoea keerde hem de rug toe met de woorden: 'Ga terug, achter mij, satan (tegenstander)! Je zou me nog van de goede weg afbrengen. Je denkt niet aan wat God wil, maar alleen aan wat de mensen willen.' (Matteüs 16:23).

Jesjoea verdroeg onbegrip, tegenwerking en vijandschap, in het vertrouwen dat de Vader met hem was! Hij was geduldig. Hij wist dat de apostelen, op één na, tot het juiste inzicht zouden komen en hem zouden navolgen. Zijn grootste vreugde was het behagen van zijn Vader. Hij had een volkomen vertrouwen in zijn Vader. Uit ervaring wist hij dat de Vader hem nooit in de steek liet. Zelfs in de donkerste ogenblikken en pijnlijkste uren van Golgotha kreeg hij de kracht om de wil van God te volbrengen. In Getsemane verscheen een engel op het meest cruciale moment van zijn leven om hem kracht te geven: "Vader, indien U wilt, neem deze beker van mij weg; doch niet mijn wil, maar de uwe geschiede! En hem verscheen een engel uit de hemel om hem kracht te geven. En hij werd dodelijk beangst en bad des te vuriger." (Lucas 22:42-44). Jesjoea had een vastberaden wil om God te gehoorzamen. Daarom gaf de Vader hem kracht om zijn zendingsarbeid te voltooien. Jesjoea's vastberaden wil om de Vader te dienen, en de kracht die hem werd gegeven, maakten het hem mogelijk zijn bijzondere levensloop te volbrengen: "Het is volbracht! En hij boog het hoofd en gaf de geest" (Johannes 19:30).

Een gefolterde Jesjoea
Het beeld dat de Bijbel van de vernederde Jesjoea schildert raakt mijn hart. De schrijvers van het nieuwe testament geven een, vanuit geseculariseerd standpunt gezien, oninteressante tekening van Jesjoea, die weigerde als politieke figuur op te treden. De wereld verlangt een charismatische en krachtige regent. Nou, charismatisch was hij, en krachtig ook, maar Jesjoea zette zichzelf in voor Góds dienst.

Ik moet denken aan wat ik in een boek over Plato las: *"In de Meno vraagt Socrates aan een jongeman die typerend is voor die tijd, de begrippen 'deugd' en 'voortreffelijkheid' te definiëren. De jongeman antwoordt dat "deugd bij een man erin bestaat bekwaam te zijn de staatszaken te beheren en aldus goed te doen aan zijn vrienden, kwaad aan zijn vijanden, en er goed op te letten zelf geen enkele schade op te lopen."* (Plato, R.M. Hare, pag. 14, citaat overgenomen met toestemming van Lemniscaat bv te Rotterdam).

Hoe anders was de mentaliteit van Jesjoea. Oppervlakkig gezien leek Hij aanvankelijk aan het wereldse imago van krachtige leider te beantwoorden, maar bij nader inzien bleek hij niet in die denkcategorie te vallen. Toen dit eenmaal duidelijk werd, dachten vele Joden: wat hebben we nou aan hém? Zij hadden graag een nieuwe sterke man gezien, ja een messiaanse koning die de politieke leiders van hun tijd van het wereldtoneel zou wegvagen. En zij hadden de oudtestamentische profeten ook nog aan hun zijde, want die spraken daar nota bene over! Hun blindheid was dat zij de profeten *selectief* lazen. Want Gods profeten spraken óók over het lijden en sterven van Gods messiaanse knecht (Jesaja 53, Psalm 22). Jesjoea's commentaar daarop: "Hebt u dan zo weinig verstand en bent u zo traag van begrip dat u niet gelooft

in *alles* wat de profeten gezegd hebben? *Moest* de Messias al dat lijden niet ondergaan om zijn glorie binnen te gaan? Daarna verklaarde hij hun wat er in al de Schriften over hem geschreven stond, en hij begon bij Mozes en de Profeten" (Lucas 24:25-27).

Dat waren de Joden. En de heidenen, de niet-Joden, de *goyiem*? Menige wijze Griek lachte hardop of onderdrukt toen die 'gekke' ex-farizeeër Paulus een *gekruisigde* Jesjoea predikte in plaats van een wijsgeer te introduceren met de allernieuwste filosofische ideeën. En vele heidenen met hun 'idolen' (lees: verering van afgoden) konden het niet verdragen dat Jesjoea niet in te passen viel in hun eigen van God vervreemde pantheïstische religieuze cultus. Wat de wereld niet begreep, was dat "het zwakke van God is sterker dan de mensen" (1 Korintiërs 1:25). Die 'dwaze' Paulus schreef aan een gelovige minderheid, die zich in een heidense en filosofische omgeving moest zien staande te houden: "Waar is de wijze, waar de Schriftgeleerde, waar de redenaar van deze wereld? Heeft God de wijsheid van de wereld niet in dwaasheid veranderd? Want zoals God in zijn wijsheid bepaalde, heeft de wereld hem niet door haar wijsheid gekend, en hij heeft besloten hen die geloven te redden door de dwaasheid van onze verkondiging" (1 Korintiërs 1:20,21).

De Gemeente (ekklesia) van Jesjoea de Messias is uit Israël voortgekomen. Haar geloof is hetzelfde geloof dat Israël had: geloof in Adonai JHWH. Daar kwam nog een waarheid bij: geloof in zijn zoon Jesjoea. Jesjoea was niet Adonai JHWH. Hij was geen concurrent. Hij was Gods dienaar, zijn eniggeboren zoon. "Zie het toch in: ik ben de enige. Naast mij is er geen andere God. Ik laat sterven, ik geef leven, ik sla wonden en ik genees" (Deuteronomium 32:39). God zorgde ervoor dat zijn zoon op de derde dag levend uit het graf te voorschijn kwam. En dat niet alleen, Hij maakte hem onsterfelijk! Het getuigenis is indrukwekkender dan het op het eerste gezicht lijkt, als we letten op de gebeurtenissen die daaraan vooraf gingen. Want niemand had dit verwacht, de discipelen niet, de apostelen niet, zelfs niet de intimi van Jesjoea's apostelenkring. Hun ogen bleven gesloten voor deze waarheid. Na zijn opstanding zei Jesjoea: "Dit zijn mijn woorden, die ik tot u sprak, toen ik nog bij u was, dat alles wat over mij geschreven staat in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen moet vervuld worden. *Toen* opende hij hun verstand, zodat zij de Schriften begrepen." (Lucas 24:44,45).

De diepgang van het evangelie

Het evangelie is niet slechts een boodschap van doodgaan en levend worden. Er ligt veel meer betekenis in. Dat 'veel meer' is het antwoord op de vraag: waarom moest hij sterven, en wel op zo'n afschuwelijke wijze? Jesjoea heeft onnoemelijk veel leed geleden. Op afbeeldingen in musea zien we het niet, maar hij hing letterlijk uitgekleed, naakt, aan een paal tot leedvermaak van velen. God moet een diepe motivatie hebben gehad om dat zijn geliefde zoon aan te laten doen. Naakt hangen aan een paal. Het is een verwijzing naar Genesis! Naar Adam en Eva die bemerkten dat zij naakt waren (Genesis 3:7). Jesjoea is voor ons tot naaktheid gemaakt, hij is voor ons tot zonde gemaakt (2 Korintiërs 5:21).

Hij kon niets doen, wordt soms gedacht. Dat is niet waar. Jesjoea had de macht gekregen om zichzelf van het kruis te bevrijden. Maar dat deed hij niet, want hij had in de hof van Getsemane al het besluit genomen de wil van de Vader te doen. Jesjoea moest sterven voor de zonden van de wereld. Dat deze vastberadenheid niet zonder intense strijd bestond, moet ons motiveren om het doel van Gods plan te ontdekken. Jesjoea heeft een dubbele krachtsinspanning moeten leveren. In de hof heeft hij ervan afgezien om gebruik te maken van zijn enorme potentieel aan macht. Nu, macht hád hij! Toen Petrus, die een zwaard had, het rechteroor van de slaaf van de

hogepriester, Malchus, afsloeg, raakte Jesjoea het oor aan en genas hem (Lucas 22:50,51; Johannes 18:10). Daarmee wiste Jesjoea het bewijs uit dat tegen hem kon worden gebruikt tijdens het verhoor!

Jesjoea onderscheidde zich gunstig van de eerste Adam, die tegen Gods nadrukkelijke verbod in handelde. Jesjoea gehoorzaamde God en maakte geen gebruik van de macht om zichzelf te bevrijden. Zoveel macht hebben en deze niet gebruiken. Dat is pas sterk! Jesjoea, de laatste Adam, heeft volgehouden in zijn beproeving en doorstond zijn onbeschrijflijk lichamelijk en geestelijk lijden. Ook op Golgotha kon hij nog van het kruishout afkomen, had hij dat gewild. Maar het principiële besluit, om de wil van de Vader te doen, had hij al eerder genomen, en na zijn geestelijke overwinning op het vlees in Getsemane was hij in staat de kroon op zijn overwinning te zetten! Zo gezien komt Jesjoea's kwetsbaarheid wel in een heel bijzonder licht te staan. Hij was helemáál niet zwak! In deze Jesjoea geloof ik!

In het graf kon Jesjoea echt helemaal niets meer doen. Hij kon niet meer worden verzocht. Hij kon ook niet meer ademen, want hij was dood. Toen hij de laatste adem uitblies en zei "Het is volbracht", stierf hij in het volste vertrouwen dat zijn Vader hem niet dood zou laten liggen in die stenen graftombe, die in een rots was uitgehouwen. Hij blies zijn laatste adem uit en wist dat zijn Vader hem die adem zou teruggeven (Hebreeën 12:2). In deze Jesjoea geloof ik!

Tenslotte nog iets

Jesjoea's leven vertoonde geen breuk zoals bij andere grote verlichte wereldleraren. Jesjoea kwam op een zeker moment niet tot de ontdekking dat de koers van zijn leven óm moest. Van begin tot het eind was er consistentie in zijn leven. We zien dezelfde gerichtheid op het doen van de wil van de Vader tijdens zijn jeugdjaren, als gedurende zijn publieke optreden in Israël. Hij kwam nooit tot een wezenlijk nieuw inzicht, hoefde zich nooit te bekeren, en stond nooit voor de keuze zijn koers radicaal te veranderen. De groei en ontwikkeling die hij doormaakte, vertoonde een opvallende consistentie. Ook daarmee onderscheidt Jesjoea zich van alle andere mensen.

Jesjoea is nu zeer verheven. Hij zit aan de rechterhand van God in de hemel. Maar hij is niet vergeten dat hij zelf in een vroegere aardse bestaanswijze onderhevig was aan verzoekingen en dat zijn strijd zwaar was. Lichamelijk én emotioneel. Jesjoea is niet begaan met het lot van engelen, want dezen kennen geen lichamelijke beproeving. Jesjoea is begaan met het lot van mensen, in eerste instantie de nakomelingen van Abraham (Hebreeën 2:16). "Juist omdat hij zelf op de proef werd gesteld en het lijden volbracht heeft, kan hij ieder die beproefd wordt bijstaan" (vers 18).

De Vader en zijn verhoogde zoon Jesjoea Messias weten dat wij zwakke mensen zijn. Onze koers moet om. Ons denken moet vernieuwd worden. Onze aandacht moet gericht worden op wat God door zijn geliefde zoon voor ons heeft gedaan. Wat wij nodig hebben is: afwenden van een heilloze levensweg, al lijkt deze nog zo goed en aantrekkelijk. Wat wij nodig hebben is: toewenden naar het licht, naar Jesjoea de schittering van Gods luister. Sterk zijn in hem door ons lot in zijn handen te leggen.

In verbondenheid leven met Jesjoea Messias is een triomfantelijke weg in het licht: "Maar gaan we onze weg in het licht, zoals hijzelf in het licht is, dan zijn we met elkaar verbonden en reinigt het bloed van Jesjoea, zijn Zoon, ons van alle zonde. Als we zeggen dat we de zonde niet

kennen, misleiden we onszelf en is de waarheid niet in ons. Belijden we onze zonden, dan zal hij, die trouw en rechtvaardig is, ons onze zonden vergeven en ons reinigen van alle kwaad" (1 Johannes 1:7-9).

Deze weg leidt naar een doel dat vast ligt, ook al moet dit doel nog worden verwezenlijkt: "Geliefde broeders en zusters, wij zijn nu al kinderen van God. Wat we zullen zijn is nog niet geopenbaard, maar we weten dat we aan hem gelijk zullen zijn wanneer hij zal verschijnen, want dan zien we hem zoals hij is" (1 Johannes 3:2).

Bijlage I - Getuigenis van de opstanding van Messias Jesjoea

Het grootste wonder is de opstanding van Jesjoea uit de doden. Volgens natuurwetenschappers is de opstanding fysisch onmogelijk, maar volgens de Bijbel is God op een voor de wetenschap niet te vatten manier in staat Jesjoea op te wekken, en ons ook. Er zou geen christendom zijn geweest als er geen verrijzenis en geloof in de verrijzenis van Jesjoea was geweest.

"Indien Messias niet is opgewekt, dan is immers onze prediking zonder inhoud, en zonder inhoud is ook uw geloof" (1 Korintiërs 15:14).

Tegenwoordig worden overal vraagtekens achter gezet. Behalve achter eigen stelligheden. Kritisch nadenken mag en moet, maar het ontkennen van de opstanding van Jesjoea Messias is het ontkennen van het hart van het evangelie. We kennen de uitleg van sommigen die het christendom ogenschijnlijk aantrekkelijker proberen te maken voor hen die moeite hebben met de bovennatuurlijke uitleg van de verrijzenis. Messias zou in die visie niet aan het kruis gestorven zijn, maar tijdelijk het bewustzijn hebben verloren en later bij kennis zijn gekomen (hetgeen men dan aanduidt met 'de opstanding'). Mensen die moeite hebben met de opstanding, hebben in feite moeite om te geloven dat er een God bestaat die zijn zoon kon opwekken uit de doden! Zulk een denken leidt tot een inhoudsloze verkondiging, tot een boodschap zonder opwinding, zonder verwachting, zonder zekerheid en zonder blijdschap.

Wat een heel andere, hoopvolle uitstraling heeft de prediking van de apostelen. Tegen koning Agrippa zegt Paulus: "Omwille van deze hoop word ik door de Joden aangeklaagd, majesteit! Waarom is het toch zo moeilijk te geloven dat God mensen uit de dood opwekt?" (Handelingen 26:7,8).

Het feit van Jesjoea's dood stond vast bij de Romeinen, Joden en discipelen van Messias. Dit feit werd nooit in twijfel getrokken. Die twijfel is pas gekomen na de opkomst van de humanistische filosofie. De handen en voeten van de gegeselde, geslagene, uitgeputte en bespotte Jesjoea waren doorboord aan het hout. Nadat de soldaten zagen dat Jesjoea reeds gestorven was, stak één van hen een speer in zijn zijde, zodat er terstond bloed en water uitkwam (Johannes 19:34). Wat de doodsoorzaak ook was (bloedverlies, trombose, et cetera, het maakt niet uit), Jesjoea was echt gestorven.

Het is gewoon niet reëel om aan te nemen dat de gemartelde Jesjoea toch nog in leven was. De soldaten hadden de opdracht gekregen het graf te verzegelen en te bewaken, teneinde te voorkomen dat de discipelen hem kwamen stelen en tot het volk zouden zeggen: Hij is opgewekt uit de doden (Matteüs 27:62-66). De autoriteiten hadden er alle belang bij om zo'n prediking bij voorbaat in de kiem te smoren. Maar zou het niet een lachwekkende vertoning zijn geweest als die goed getrainde, gedisciplineerde soldaten in slaap waren gevallen. Of nog

komischer, als Jesjoea onder die bizarre omstandigheden in staat zou zijn geweest de zware steen voor de opening van het graf (drie vrouwen, in de kracht van hun leven, konden deze steen niet verwijderen, Marcus 16:1-3) van binnenuit weg te duwen? Zou zo'n gehavende en volledig uitgeputte Jesjoea (er was geen drinken en eten in het graf) bij zijn discipelen de indruk hebben kunnen wekken dat hij de grote overwinnaar over de dood was? Hoe konden de bedroefde discipelen, die helemaal niet rekening hielden met de opstanding, bij het zien van het letterlijk bijna dood in huis neervallen van hun meester, grenzeloze vreugde hebben beleefd? Maar wat zo'n 'interpretatie' helemaal uit den boze maakt, is dat Messias hiermee wordt beschuldigd van bedrog! Hij had immers zelf gedurende zijn leven bij herhaling gezegd dat hij zou worden gekruisigd en opgewekt uit de doden (Marcus 8:31; 9:31; 10:34)!

De Talmoed, een Joods heilig boek, verwijst in Sanhedrin 43a naar de dood van Jesjoea: "Op de vooravond van Pesach werd Yeshu (*Jesjoea*) gehangen". Dit gedeelte van de Talmoed dateert uit de vroege periode van de samenstelling van dit boek (70-200 na Messias). "Gehangen" is een idioom voor kruisiging (zie Galaten 3:13; Lucas 23:39).

Sanhedrin 43a beschrijft ook hoe vijf discipelen van Jesjoea ter dood werden gevonnist, hetgeen aantoont dat de Joden in het bestaan van de historische Jesjoea geloofden. Sanhedrin 106b zegt zelfs dat Jesjoea 33 jaar oud was toen hij stierf.

Natuurlijk, zoals iedereen hadden de apostelen hun sterke en hun zwakke kanten. Maar zij waren niet lichtgelovig. Er was onder hen voldoende nuchterheid aanwezig. Thomas eiste een tastbaar bewijs! Zelfs de impulsieve Petrus had moeite met het idee dat Jesjoea de dood kon overwinnen. De vrouwen bij het graf hadden zich neergelegd bij het onvermijdelijke: het was afgelopen. Er restte alleen nog het zien van het graf, zoals mensen ook vandaag de dag naar een graf gaan om hun doden te bewenen.

Psychologisch gezien is het onvoorstelbaar dat zij oneerlijk zouden zijn geweest. Vooroordelen hebben we allemaal, maar de discipelen, die zich allang hadden neergelegd bij het sombere feit, waren echt niet vol van wensdenken toen zij Jesjoea ontmoetten na zijn opstanding. "Ze spraken met elkaar over alles wat er was voorgevallen. Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jesjoea zelf naar hen toe en liep met hen mee, maar hun blik werd vertroebeld, zodat ze hem niet herkenden" (Lucas 24:14-16).

De Joodse Raad heeft de soldaten omgekocht met "veel geld" om dit gerucht onder de Joden te verspreiden (Matteüs 28:11-15). Wat voor motief konden de apostelen hebben gehad om bij het schrijven van de evangeliën frauduleuze handelingen te plegen? De veronderstelling dat de discipelen het lichaam hebben gestolen, is van een soort die hun morele levenswandel niet serieus neemt. Want hun leven was volledig toegewijd aan het verkondigen van het evangelie (*blijde* tijding). Zij spoorden elkaar aan tot broederschap, integriteit, goed burgerschap en nederigheid voor God en mensen. Hun leven was een licht voor de wereld; zij zouden niet sterven voor iets waarvan zij zeker waren dat het een leugen was.

Een eventuele tegenwerping dat Joodse of Romeinse autoriteiten zelf het lichaam hebben gestolen, kan onmiddellijk op de volgende vraag rekenen: Waarom toonden zij dan niet het in ontbinding verkerende lichaam om de prediking de kop in te drukken? Dan was er nooit 2000 jaar christendom geweest! Het stilzwijgen van de Joden was even veelbetekenend als de

prediking van de christenen. Het falen van de vijanden om het lichaam te voorschijn te halen, is voldoende bewijs dat zij dat niet *konden*.

Een ander argument dat vaak naar voren is gehaald, luidt dat de discipelen waanvoorstellingen hadden. Maar is het nu echt aannemelijk dat, toen Jesjoea na zijn opstanding aan hen was verschenen (1 Korintiërs 15:6), vijfhonderd mensen tegelijkertijd precies dezelfde hallucinatie op dezelfde tijd en plaats hadden? Zulke obsessies geschieden gewoonlijk gedurende een lange periode met een zekere regelmaat, toenemend of afnemend in frequentie naarmate de tijd voortschrijdt. Maar alle opgetekende verschijningen geschiedden gedurende een korte tijd en hielden daarna voor altijd op. Geen van deze mensen heeft ooit beweerd één enkele herhaling te hebben ervaren.

Aan het eind van de negentiende en in het begin van de twintigste eeuw hebben sommige theologen beweerd dat de evangelieboeken pas zijn geschreven in de tweede eeuw, en dat deze boeken dus eigenlijk achteraf zijn ingekleurd door christenen die er zelf niet bij zijn geweest. *Als* het nieuwe testament niet de feitelijke waarheid is maar een tweede eeuwse visie op Messias, en *als* die visie toch geen drie-eenheid leert, dan was de drie-eenheid in de tweede eeuw geen geaccepteerd idee.

Er is consistentie tussen:
Het oude testament (het staat onomstotelijk vast dat het dusver gevonden oudste manuscript van de profeet Jesaja dateert uit ca. 100 vóór Messias – Jesaja spreekt van de gekruisigde en opgestane knecht van JHWH: Jes. 53:5,10,12),

1. de getuigenissen van de evangeliën,
2. het getuigenis van de apostel Paulus in zijn Korintebrief, én
3. het bestaan van 2000 jaar christendom.

Ten aanzien van punt 4. besef ik heel goed dat de overgrote meerderheid van het christendom is afgeweken van het oorspronkelijke christendom. Dat uitte zich in de verkondiging van ‘een andere Jesjoea’ en ‘een andere hoop’. Maar zelfs dat afgeweken christendom bewaart in zijn spraakgebruik nog herinneringen aan de tijd, dat de onvervalste boodschap nog werd geloofd en verkondigd. Want ook zij spreken thans nog van ‘Jesjoea, de zoon van God’ en ‘de opstanding van Jesjoea’.

Ik ben niet bereid mijn geloof in de Messias der heilige schriften op te geven, alleen omdat theologen van 150 jaar geleden onder invloed van atheïstisch denken zonodig overal vraagtekens achter moesten zetten. Terwijl thans iedereen kan weten dat diezelfde theologen Lucas ten onrechte ervan hebben beticht historisch onnauwkeurig te zijn geweest in zijn reisverslagen van het boek Handelingen. Een extra reden om het getuigenis van Lucas wél serieus te nemen!

Als we het handschriftengetuigenis van het nieuwe testament gaan vergelijken met dat van de klassieke schrijvers, dan is het indrukwekkend hoe goed de nieuwtestamentische boeken zijn gedocumenteerd. Er bestaan 50 kopieën van de toneelspelen van Aeschylus en 100 kopieën van de werken van Sophocles. De oudste manuscripten dateren van 1400 jaar *na* hun dood. Er zijn minstens 6000 fragmenten van kopieën van alle nieuwtestamentische boeken gevonden, nog los van gevonden fragmenten van Syrische en Latijnse vertalingen. Een aantal gaat terug tot de

vierde eeuw na Messias (codex Vaticanus en codex Sinaïticus), de derde eeuw (Chester Beatty papyrus) en begin tweede eeuw (John Rylands fragment, P 56). Aan de hand daarvan is een betrouwbare reconstructie gemaakt van het nieuwe testament.

Van harte citeer ik uit het voorwoord van de Voorhoeve-uitgave van het nieuwe testament: *"wij kunnen er volkomen zeker van zijn dat wij op enkele details na praktisch dezelfde tekst in handen hebben als die welke gebruikt is door de Latijnse monniken, de Syrische kooplui, de Egyptische boeren, ja, de vroegste christelijke gemeenten; ja zelfs de tekst zoals de Bijbelschrijvers zelf die hebben neergeschreven"*.

Het geloof in de opstanding van Messias is onverbrekelijk verbonden met de historische gebeurtenis van die opstanding. Niemand kan dat met succes ontkennen. Wij kunnen niet in de opstanding geloven en tegelijkertijd de opstanding van Jesjoea als historische gebeurtenis loochenen.

Enige Bijbelcitaten:
"Terwijl Petrus en Johannes de menigte nog toespraken, kwamen de priesters, het hoofd van de tempelwacht en de Sadduceeën op hen af, hevig ontstemd omdat ze het volk onderrichtten en de opstanding uit de dood verkondigden op grond van wat er met Jesjoea was gebeurd." (Handelingen 4:2).

"De apostelen bleven met grote kracht getuigen van de opstanding van de Heer Jesjoea, en God begunstigde allen rijkelijk." (Handelingen 4:33).

"God slaat echter geen acht op de tijd waarin men hem niet kende, maar roept nu overal de mensen op om een nieuw leven te beginnen, want hij heeft bepaald dat er een dag komt waarop hij een rechtvaardig oordeel over de mensheid zal laten vellen door een man die hij voor dat doel heeft aangewezen. Het bewijs dat het om deze man gaat, heeft hij geleverd door hem uit de dood te doen opstaan." (Handelingen 17:30,31).

door: Martin Rozestraten

Immanuël, Gemeente van het Levende Woord
Tel 078 6990097, Fax 078 6990098, Mob 0629 065138
Email: w.verdouw@immanuel-gemeente.nl
Web: http://www.immanuel-gemeente.nl

Wees van harte welkom op iedere Sabbatmorgen en ervaar dat de vreugde van Jahweh onze kracht is.
Plaats van samenkomst: "De Havenkerk", Ieplaan 9, 2951 CB Alblasserdam, om 10.30 uur

Bijlage II - Verklarende Griekse woordenlijst

aggelos	(spreek uit an-gelos) engel, boodschapper (Hebreeuws*: ma'lak*)
an-ístèmi	(spreek uit an-histèmi) laten opstaan, geboren doen worden, nakomelingen voortbrengen, uit de doden doen opstaan
anthrōpos	mens
ap-augasma	afstraling, weerspiegeling, schittering
charaktèr	afdruk, evenbeeld
doulos	slaaf, dienaar, dienstknecht
doxe	heerlijkheid, luister, glorie
egeiro	ontwaken, wakker worden uit de doodsslaap
ego	ik
eikōn	beeld (Hebreeuws: *tselem*)
eimi	ik ben (niet te verwarren met 'ik ben die ik ben/ik zal zijn die ik zal zijn)
gegonen	eigenlijk een vorm van het werkwoord *ginomai* (dus niet van*eimi*), wordt echter ook gebruikt als vervoeging van het onregelmatige*eimi*
emprosthen	vóór (in rang en waardigheid)
gennaō	verwekt worden, geboren worden (Hebreeuws: *jalad*)
ginomai	geschapen worden, ontstaan, geworden zijn, geboren worden, geproduceerd worden; ook: gebeuren, tot stand komen
harpagmos	zelfstandig naamwoord van het werkwoord *harpazō*
harpazō	(spreek uit harpadzō) wegnemen, roven, grijpen, wegrukken/wegvoeren
hupostasis	wezen (het wezen, de natuur van God)
kenoō	ledigen, leegmaken (Hebreeuws:*garah)*, ontdoen van kracht, nutteloos maken
kosmos	1. de geordende wereld (bij de Grieken), 2. de ingerichte wereld, de gebruiksgerede wereld, 3. het verloste volk dat God uiteindelijk zal loven (bij Johannes)
kurios	heer, meester, eigenaar, soeverein heerser
logos	woord (Hebreeuws: *davar*)
meta	met, bij
meta-títhèmi	verplaatsen, overbrengen
met' humōn	met, bij u (meervoud)
monogenos	eniggeboren (*genos* komt van*ginomai*)
monos	enige
morphè	vorm, gestalte, beeld, gelijkenis (Hebreeuws: *tselem*)
panta	alle dingen, alles
para soi	naast, bij u (u is hier enkelvoud)
pneuma	geest (Hebreeuws: *ruach*=kracht, wind, levensadem)
pros	bij
prōtos	eerste
prōtotokos	eerstgeborene
psuchè	(spreek uit psuuchè) wezen, ziel (Hebreeuws: nefesj)
rhèma	woord
sarx	vlees, lichaam (substantie van het menselijk lichaam)
sōma	lichaam (organisme)
sperma	zaad, nageslacht, nakomeling (Hebreeuws: *zera*)
sum-morphizō	gelijkvormig worden, het evenbeeld worden
Theos	God (Hebreeuws: *elohiem* – de Godsnaam is *JHWH*)